כתב הרמב"ם שסדר כפורים אחר שקלים כפי סדורם שמצות שקלים בפ' כי תשא וכפורים בפרשת אחרי מות ע"כ. ובשם רב שרירא [גאון] כתוב בספר יוחסין דבתר שקלים תנינן סדר יומא דדמי לשבת וערובין. משום דיומא דכפורא לשבתא דמי:

פרק א א שבעת ימים. מפרישין כהן גדול. שכל עבודות יום הכפורים אין כשרות אלא בו [יומא נב: וכ"מ]. שנאמר גבי יה"כ (ויקרא ט"ז) וכפר הכהן אשר ימשח אותו והפרשה זו נפקא לן מדכתיב בשבעת ימי המלואים (שם ח') ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים וכתיב בתריה (שם) כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם ודרשו רבותינו לעשות זה מעשה פרה. לכפר עליכם זה מעשה יה"כ. שהכהן השורף את הפרה והכהן העובד ביה"כ שניהם טעונים הפרשה מביתם שבעת ימים. כמו שהיו טעונים אהרן ובניו בשבעת ימי המלואים: ללשכת פלהדרין. פקידי המלך נקראים פלהדרין. ומתוך שהכהנים הגדולים שהיו בבית שני אחר שמעון הצדיק. היו נותנים ממון כדי לשמש בכהונה גדולה. ומתוך ברשעים היו לא היו משלימין שנתן והיו מתחלפין כל שנים עשר חדש כפקידי המלך. שהמלך מחליפן כל שנה. לכך נקראת לשכה זו לשכת פלהדרין: ומתקינין לו. ומזמינין כהן אחר להיות כהן גדול תחתיו אם יארע לו קרי לו שאר טומאה: אם כן אין לדבר סוף. א"כ דחיישת למיתה אין לדבר סוף. אמא גם זו תמות. אלא לטומאה דשמיתא חיישינן לפיכך מתקינים לו כהן אחר. למיתה דלא שכיחא שימות מת*) בפתע פתאום לא חיישינן. הלכך אין מתקינין לו אשה אחרת. והלכה כחכמים: **ב** הוא זורק את הדם. כל תמידים כדי שיהא רגיל בעבודה: ומטיב את הנרות. מדשנן מן האפר כל הפתילות שבכו: ושאר כל הימים. אם ירצה להקריב כל קרבן שירצה

*) אולי נ"ל מי:

מסכת יומא

פרק א א שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול. מביתו) *ללשכת פלהדרין) *ומתקינין לו כהן אחר תחתיו) שמא יארע בו פסולה). רבי יהודה אומר אף *אשה אחרת מתקינין לו. שמא תמות אשתו. שנאמר (ויקרא ט"ז) וכפר בעדו ובעד ביתו. ביתו זו אשתו. אמרו לו אם כן אין לדבר סוף): **ב** כל שבעת הימים הוא זורק את הדם). ומקטיר את הקטורת. ומטיב את הנרות) ומקריב את הראש ואת הרגלים). ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב. שכהן גדול

פרק א א שבעת ימים כו' מפרישין. ולעיל במשנה ו' פ"ב דכפורים תני מניחה לבסוף לתרוג שוה לאילן בג' דרכים וכן הביאו התוספות דבב"ק. ובפרק קמא דר"ה תני מניחה בריש כמו הכא ובפ"ק דע"ג ובפ"ק דקדושין תני מניחה לבסוף: מביתו. פי' הרמב"ם מאכתו כדי שלא תמצא נדה. ויהיה הוא טמא ז' ימים. כמ"ש הכתוב בבועל נדה. (ויקרא ט"ו) ותהי נדתה עליו וטמא ז' ימים ע"כ. [*וכ"כ הר"ב ברפ"ג דפרה] וה"פ שלא תמצא אחר ביאה ספק נדה שתמצא דם על הסדין שקנחה בו ואין ידוע אם בשעת ביאה היה בה דם זה או לאחר ביאה דאמרו ברשעי עכקין שיבא על ספק נדה. וחיישינן שמא ימצא בתוך* כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה דבכה"ג אף לה"ק דמשנה ג' פ"ב דנדה מטמאה את בועלה. גמרא: שמא יארע בו פסול. פי' הר"ב קרי. ועיין מ"ש ברים דמאי בס"ד: אם כן אין לדבר סוף. אבל בטומאה כ"ג זריז הוא ["וגשמר] מהטומאה ולא מתקינין לו כהן אחר אלא משום דכי עבדי' ליה לרה כ"ם דמזריז טפי. גמרא [י"ג.]: **ב** ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות. פירוש הטבת שתי נרות. אבל הטבת חמש נרות קודמין לקטורת. שכן במשנה ג' דפרק דלקמן. וכן בפ"ג דתמיד. דפיים דמי מדשן המזבח קודם לפיים דקטורת אלא התם בחמש נרות. והכא בשתי נרות. גמרא. והכי פסק הרמב"ם בפ' ו' מהלכות תמידין ומלא כמתני' דרפ"ו דתמיד דשנוי הטבת שתי נרות קודם לקטורת דהתם אבא שאול והכא רבנן. ואם אלא תנן הכא הטבת חמש נרות משום דלא הויין בכ"ג כ"פ התוס' ועיין לקמן פ"ב משנה ב' ועיין פ"ג דתמיד: ומקריב את הראש ואת הרגל. נקט האיברים הראשונים בהעלאה. כבפרק דלקמן

מבנה

יכין תפארת ישראל בועז

פ"א א) ר"ל מביתו ומאכתו. דז' ימים לילה ויום לריך שיהיה הכה"ג סמוך מאד למקדש קודש שעבוד ביו"כ, מגזירת הכתוב, שלריך שיהי' דומו כבמלואים שהופרשו הכהנים שם כן. וגם לא הביאו אשתו לשם השמא אחר שיבעלנה, תוך כדי שתרד מהמטה ותדיח פניה של מטה, תמצא נדה, ויטמא ז' ימים, והרי כל עבודה יו"כ אינן כשירות אלא בו. וכש"ם [די"ב ב'] אמרינן דהזו עליו לעת ערב לאחר שעשה עבודת היום [כמ"ב] ואח"כ טבל בהע"ם דאל"כ הרי נטמא מדגשא מי חטאת אלא לעורך והרי אין חכמים רשאין לעקור דין תורה רק בשב ואל תעשה [יבמות פ"ט כ'] : ב) חדר פקידי המלך והוא לשכת כה"ג בעזרה. ונקראת כך, מדהיו הכהנים גדולים שבבית שני רובן רשעים, ולא השלימו שנתן, ומתחלפין כל שנה, כפקידי המלך שמתחלפין כדי שלא יהי' להן הכרה עם פורעי המס. ולהכי קראוה כך להזכיר לכל כה"ג בחותו זמן עניין זה, אולי יזכר. מגבד שבל"ז בחמת מפקידי המלך היו בלקמן סי' ט"ז, והיתה הלשכה בחוי' בקודש ופתוחה לחול, שלא היה חול גמור [כדמוכח זבחים נ"ו נ"ל] דאל"כ אין ישיבה בעזרה [אלא בשם ג"ו נ"ל] : ג) מזמנין אותו, אבל אין מפרישין לאותו אחר, דהפרשה לא מעכבא: ד) שיתמא: ה) במא נפ זו תמות. ודוקא למיתה לא חיישי', אבל לטומאה חיישי', כי היכא דלזדריז כה"ג טפי (**א**): ו) של תמיד: ז) מסיר בשחר דשן הפתילות שרבה במנורה, ודוקא ב' נרות, שאחר הקטורת, אבל הטבת ה' נרות שקודם הקטורת לא היו בכוה"ג וקרי לי' למטיב הב' בשם מטיב דאין המלוה נקראת אלא בחי שנמרה: ח) של תמיד, שקרבין ראשון, וה"ס שאר אברים שלו:

גלי

אור גדול

פרק א ברע"ב ד"ה מפרישין כו'. לכפר עליכם זה מעשה יוה"כ. בגמ' (ב' ב') אמרו על זה ואימא כפרה דקרבנות כו' דנין דבר שקבוע לו זמן מדבר שקבוע לו זמן כו' ואימא רגלים דנין דבר שנוהג פעם אחת בשנה מדבר הנוהג פעם אחת כשנה כו' ואימא רגל אחד וכי תימא לא

וגם מגרש להראשונה בתנאי ע"מ שאכנס לבית הכנסת ואי לא מיית חדא סיגייהו או שהשנייה מייתא אינו נכנס לבהכ"נ וכיון דהראשונה לא מתה אגלאי מלתא למסרע דגימא דחברתה הוי גם למסרע. ואי מייתא הראשונה ביון דהוי דבעי למימת קדים איהו ועייל לבהכ"נ ומשוי לה לגט דידה לגימא מעליא וקיימא השנייה לאשתו. גמרא: [אות ד] בתוי"ט ד"ה מביתו וחיישינן

פ"א [אות א) [במשנה] ללשכת פלהדרין. והיתה בנויה בקודש ופתוחה לחול דאם לא היתה פתוחה לחול הא קי"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד וכ"ש שאין ישנים שם. תוס' דף ח' ע"ב ד"ה דאי רחסה"כ וכו': [אות ב] שם ומתקינין לו כהן אחר. מדלא קתני מפרישין לו כהן אחר תחתיו משמע דאותו כהן לא היה מפרישין מביתו משום דהפרשה לא מעכבא. גמרא: [אות ג] שם אינה אחרת מתקינין לו. היינו דכנים לה דבלא"ה לא מקרי ביתו וכדי שלא יהיה לו ב' בתים דבית אחד אמר רחמנא ולא ב' בתים מגרש להשנייה בהנאי ע"מ שלא תמות הבראה

פ"א א שבעת ימים. עי"ב פקי"ם. ויעקום לו רמז יוה"כ כ"ג במ"ב עפין כ"ע: ומתקינין. ירושלמי מבילה פ"ח ה"י הוריות פ"ג ה"ב: שמא יארע. הוריות י"ג ע"ל: ר"ל אומר. י"ד ע"ח מוכה כ"ל פ"ח: ב כל שבעה הימים. י"ד ע"ח מיי' פ"ח מה' עבודת יום כ"ב: ומטיב את הנרות. ירושלמי יומא פ"ב ה"ב: ושאר כל הימים. מיי' פ"ה מה' כלי המקדש הי"ב: שכה"ג. מיי' פסח

שנויי נוסחאות

פ"א א יום הכפורים נד"ג וכנ"ק ומשני"ר ליום.. פלהדרין נמשנ"ר וכנ"מ ומשני"ר פרהדרין. ומתקינין (לו) נד"ג ומתקנין.. וכן בסמוך; נכי"ל (כ"י לונדון) ליתא. זו אשתו נד"ג זה..; נכי"ק ומשני"ר היא אשתו. אמרו לו א"כ אין לדבר סוף במשני"ר א"ל חכמים א"כ..; נכי"מ כ' אמרו הכמים (א"כ).. וכ"ס נד"ג וכנ"ק ובכסס ליתא; נכי"ל והב"א א"כ..; נתו"כ אמר לו ר' יוסי.. **ב** כל שבעת הימים.. נכי"מ ל' זקני ב"ד מלמדין אותו סדר יום הכפורים כל שבעת הימים ועי' נד"ס מה שהעיר ע"ז. ועי' עוד בפי' הרמב"ם. (הוא) זורק נכי"מ ליתא; נגליון כי"מ כ' כונה הוא שוחט והוא זורק ועי' נד"ס שהאריך בזה. ואת הרגל במשני"ר ..הרגלים.

ראשון לציון

פ"א א במשנה מפרישין עיין יב סדר למשנה:

תוספת רעק"א

פ"א [אות א) [במשנה] ללשכת פלהדרין. והיתה בנויה בקודש ופתוחה לחול דאם לא היתה פתוחה לחול הא קי"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד וכ"ש שאין ישנים שם. תוס' דף ח' ע"ב ד"ה דאי רחסה"כ וכו': [אות ב] שם ומתקינין לו כהן אחר. מדלא קתני מפרישין לו כהן אחר תחתיו משמע דאותו כהן לא היה מפרישין מביתו משום דהפרשה לא מעכבא. גמרא: [אות ג] שם אינה אחרת מתקינין לו. היינו דכנים לה דבלא"ה לא מקרי ביתו וכדי שלא יהיה לו ב' בתים דבית אחד אמר רחמנא ולא ב' בתים מגרש להשנייה בהנאי ע"מ שלא תמות הבראה

פ"א (א) וא"ת דהכא אמרי' בש"ס [די"ג] דרבנן לא חייסי למיתה דמיתה לא שכיח, והרי בכתובות [דפ"ג ב'] אמרי' בפירוש דמיתה

משנה ג' וה"ה לכולהו. ["ז"ל הרמב"ם בפ"ח מהלכות פי"ב ומקריב אחרי התמיד על המזבח] ועיין במשנה ג' פ"ד דתמיד: ["אם רצה להקריב כו'. עיין משנה ג' פ"ו דתמיד] : ג ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים. אבל שעירים לא דכיון דעל חטא דישראל קאתו חלשה דעתיה. ופר דעל חטא דידיה ודאתיו הכהנים קאתי לי איכא איש בכהנים דאית ביה מלתא מידע ידע ליה ומהדר ליה בתשובה. גמרא: ד מביא את השינה. ועיין מ"ו: ה והעלוהו לעליית בית אבטינס. פי' הר"ב ללמדו חפיצת הקטורת שזו עבודה קשה כו'. עיין במשנה ב' פ"ח דמנחות ובהל' עבודת יום"כ פ"ג. ["עוד עיין על לשכה זו בסוף מסכת מדות]: והשביעוהו פי' הר"ב שלא יהא לדוקי לתקן הקטורת כו'. שבאותה שעה. שלא יוכל שום אדם לדעת מה שינה (שבות) בהונה(א). והעלוהו לעליית בית אבטינס(ב). והשביעוהו(ג) ונפטרו(ד) והלכו להם(ה). ואמרו לו. אישי כהן גדול. אנו שלוחי בית דין(ו). מקריב חלק בראש(ז). ונוטל חלק בראש(ח) ג מסרו לו(ט) זקנים מזקני בית דין(י) וקורין לפניו בסדר היום(יא). ואומרים לו אישיו(יב) כהן גדול. קרא אתה בפיך(יג) שמא שבחת. או שמא לא למדת(יד). ערב יום כפורים שחרית מעמידין אותו בשער מזרח. ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים(טו). כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה(טז): ד כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה. ערב יום הכפורים עם חשיכה לא היו מניחים אותו לאכול הרבה(יז). מפני שהמאכל מביא את השינה(יח): ה מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה(יט). והעלוהו לעליית בית אבטינס(כ). והשביעוהו(כא) ונפטרו(כב) והלכו להם(כג). ואמרו לו. אישי כהן גדול. אנו שלוחי בית דין(כד).

ונוטל. עי' כריתות לעמוד ד' מ"ח: ג מסרו לו. יומא פ"ח מ"ו ע"ח מה' מעשה יום"כ פ"ב: עיי"ש שחרית. מ"ו: פס: ד כל שבעת הימים. יומא פ"ח מ"ו ע"ח מה' עיה"כ כלי ו': ה מסרוהו. יומא פ"ג: אישי כהן. מ"ו ע"ח מה' מעשה יום"כ פ"ג:

שנויי נוסחאות

ג וקורין במסכת"ל קורין. קרא אתה בע"י ד' לתשון קרא אותה וקלי על פרשת אחרי מות (ד"ם). יום כפורים נד"ל ונכי"ק ומסכת"ל ..הכפורים. שחרית נד"ל ונכי"ק בשחרית. בשער מזרח נד"ל ונכי"ק ומסכת"ל... המזרח; נכי"מ כ' בשערי המזרח ומי' נד"ם. ומעבירין נכי"מ מ' ונכי"ק ומעמידין. אילים נד"ל אילים. (מכיר ו) רגיל נכי"מ מ' רגיל ומכיר; נכי"ק ליתא. ד כל שבעת הימים נכי"מ מ' וכל.. (מפני) שהמאכל נכי"מ מ'.. שהמאכל הרבה וכן נסמ"ג שרוב המאכל מביא לידי שינה; נד"ל ונכי"ק ומסכת"ל ליתא. מביא (את השינה) בע"י ליתא; נכי"מ מביא לידי שינה. ה והעלוהו (לעליית) ב"א במסכת"ל ליתא; נד"ל ונכי"ק ומסכת"ל הוליכוהו לעליית..; נכי"מ מ' והוליכוהו.. והשביעוהו (ונפטרו) נד"ל השביעוהו. (ונפטרו) נכי"מ ליתא. ואמרו לו במסכת"ל אמרו לו; נד"ל ונכי"ק ונכי"מ ואומרים לו.

ראשון לציון

ה במשנה והעלוהו לעליית במסכ"ג ליתא וע' יסל"מ:

תוספת חדשים

פ"א ה במשנ' מסרוהו זקני כ"ד כו' והעלוהו לבית אבטינס כו' ע"כ. והרמב"ם בתכונו לא הביאה זה שמסרוהו לזקני כהונה ונ"ל משום דבנף י"ט בגמרא הוכיח רב פפא מכאן דשני לבהונה היו נ"ג. אחת לשכת פלהדרין בלשון ואחת בדרום לשכת בית אבטינס ונס זה לא הביאה לא בס' ע"כ ולא בס' בית הבחירה רק בס' בפ"ם הביא לשכת פלהדרין בלשון ונ"ל משום דרב פפא רוצה להוכיח פלהדרין היה בדרום ודחו הוכחתו ק שבוכחת ר"ם קלי אינה הר"ע דס"ל שהור שנפלה עליו הזלה טמא והרמב"ם בפרק סוף ס"ל פרה דלא פר"ע ולכן דחה כל דברי רב פפא מהלכה גם מה שנעשה כאן בכלל אבל לא ידעינו למה דחה התלת דברי ר"ם שהיו שני לשכות

יכין תפארת ישראל בועז

ט) בלי פיים: י) מה שילה בקדשים. בכל עת. מיהו בקדשי גבול כתרומה ומעשר, שזה הכוה"ע נאמר בכהנים: יא) בכל יום מז' ימים: יב) מהסנהדרין, ללמדו, דיני עבודה: יג) שבפרשת אחרי. שבכל יום בא ללשכתו החכמים, להיות סביבו תמיד ללמדו, וקראו בכל יום לפניו הפרשה עם ביאור דקדוקי דיניה: יד) אחוני: טו) דחיים הם, למולאיהם לזכרם עי"ז יפה, [כפירוקין דנ"ד א'] דשמא שכחת: טז) ולהכי קראנו לפניך תחלה נ"כ. דבבית שני לפעמים הי' כוה"ע כזה, מדלא נהמנה רק כל המוסיף ממון למלכות: יז) דהיינו אותן שיקריב למחר: יח) דכשירחה אותם הבוזן בהם איזה ראוי לקרבן זה ואיזה לזה, ושכך וכך עבודתו. מיהו שעירים לא העבירו לפניו, מדבאי' על חטאי ישראל, תלה דעתי', משא"כ פר מדבא על חטאיו וחטאי אחיו הכהנים, הרי מכיר הכהנים ויחזיר להחוטא בהשובה: יט) מכל מאכל. אבל מאכלים המחממין לקרי, כחלב, בילים, בשר שמן, יין ישן, היו מונעין ממנו לגמרי: כ) ושמא ירחה קרי, דלא סמכו על גם [מזכר פ"ם דאחות]: כא) בעיו"כ, ומפרש כיצד מסרוהו, הבעלוהו וכו': כב) שלא אחר שהשביעוהו זקני ב"ד, ילמדוהו זקני כהונה, חפיצת הקטורת, דעבודה קשה היתה: כג) שלא יהון הקטורת על הגחלים שבמחתה, חוץ לק"ק, ויכנים כך כלדוקים, והרי כתיב ונתן הקטורת על האש לפני ה': כד) לקחו ממנו רשות ליך ואח"כ מסרוהו לזקני כהונה ללמדו חפיצה: כה) זקני ב"ד, שלא ירלו בגבהו כשיבבה שהבדוהו. ומפרש סדר השבועה, אומרים לו וט': כו) ובהכרת בשביע אותך:

תוספת רעק"א

חיישינן שמא ימצא בתוך. וה"ת דהומ"ל דשמא ימצא דם על עד שלו או על שלה אותיות דהיא ודאי נדה. מהרש"א. ואף אם ישמש ביום ההפרשה ותמצא נדה מ"מ יבול לטבול ביום השביעי שהוא עיה"כ ולהיות לו הערב שמש דקי"ל בועל נדה אינו בנדה ויכול לטבול ביום כמו ממא מת ביום הז' ואף דבלא"ה לא היה אפשר להיות עם אשתו בלשכה שיש לי עכ"ם קדושת הר הבית דבעל קרי אסור במחנה לויה מ"מ היה אפשר להפרישו למחילה א' בהר הבית דקי"ל מחילות לא נתקדשו. תוס'. ומ"מ קשה לי האיך קתני מלתא דספיקא דפרישי' מביתו הא משכחת דא"צ להפרישו באשתו יולדת ויושבת על דם טהור דליכא חשש כלל וצ"ע והשביעוהו. הפר"ח בס' מים חיים בפ"א מהלכות עיה"כ הקשה דמאי מהני הפרישה ואם אנוסים בדעתם ואפשר שהיו נשבעים לשקר כדי לקיים מצות הקטורת בתקונה לפי שיטתם ותירץ דכיון שהיו יודעים דמשביעים לבל כה"ג איבא משון דחסירא ליה שבועה ולא היה מכנים עצמו בכך. וע"ש עוד תירץ בע"א: [אות ו] בתוי"ט ד"ה והשביעוהו: [אות ז] שם והשביעוהו כו' זה היה רק בעי"כ הרמב"ם בתכונו פ"ח מהל' עי"כ הל"ל

אור גדול

לא ידעינן הי מינייהו אי חג המצות הואיל ופתח בו הכתוב תחלה אי חג הסוכות הואיל ומרובה מצותיו כו'. לכאורה אינו מובן הא בבה"ג אמרינן בכל מקום שקורין הן ויבואו שניהם א"כ הדר לא הו"ל פעם אחת בשנה. והנראה דאפ"ל דפסח הוי פשיטא לי' דהוי יותר מעלה מרובה במצותיו רק דאינו אלא לר"ש דס"ל (ר"ה ד' ב') דבעינן כפדרן נ"מ בהפתיחה לדינא משא"כ לאינך וזהו שאמר אי חג המצות לר"ש ואי חג הסוכות לרבנן ודו"ק:

(ויקרא פ"ז). כי בענן אשן הקטרת יבא ואז תראה על הכפורת. ואין הדבר כן שהרי הכתוב אומר (שם) ונתן את הקטרת על האש לפני ה': הוא פורש ובוכה. שחשדוהו לגדוקי: והן פורשין ובוכין. על שחשדוהו. דאמר מר [שבת נ"ז.] המושך בכשריס לוקה בגופו: ן אם היה חכם דורש. בדבר הלכה כל ליל יום"כ שלא יישן וירא קרי ואם תלמיד הוא ולא חכם שיודע להבין ולשמוע דבר הלכה ואינו יודע לדרוש. דורשים לפניו: באיוב ובעזרא. שהן דברים המושכים את הלב לשומען. ואין שיכה חוטפתו: ן פרחי כהונה. בחורים שמתחיל שער זקנם לפרוח קרויין פרחי: באצבע צרדה. האצבע הסמוכה לאגודל. ולשון צרדה צרתא דדא. כלומר צרתה של האגודל הסמוכה לה היו מחבריים האגודל באצבע הסמוכה לה ושומטה ומכה על כפו ומשמיע קול כדי שלא יישן כ"ג: עמוד. על רגליך: והפג אחתא) על הרצפה. של שיש להסיר חומס. שלוקן*) הרגליס מסיר השינה והפג הבית בערוך דתניא בתוספתא איזהו אצבע צרדה. זו אצבע גדולה של ימין. וכן יסד הקליר בפרשת שקלים ע"כ. ותוספתא זו לשון

*) נ"ל שלוקן.

היא בפירקין דהכא גם הרמב"ם פי' אצבע אמצעי. ומה שהכריח לרש"י לפרש אצבע הסמוכה לאגודל משום דהכי איתא בגמרא מאי צרדה צרתא דדא מאי היא גודל. והבין דה"פ למאי היא צרה. ומשני לגודל. ול"נ ע"פ המפרשים ז"ל דה"פ. צרתא דדא דצרדה היא אותו אצבע האחרון ונקרא כן לפי שהיא צרה לאחרים ר"ל שאצלה הסמוכה גם לגודל והייט צרה דדא. ולפי שלא שייך לומר שהאחת צרה לחברתה אלא בערך ג' שמשתתפין עמו דוגמתו שתי נשים שהם צרות זו לזו בערך בעליהן שמשתתפין עמו. וזה שאצל מאי היא, כלומר מאי צרה שייך. ומשני גודל הוא השלישי שמשתתפין עמו לפי שהסמוכה אל הגודל משתתפת יותר שהיא מצרנית יותר. הלכך קורא להאחרון צרדה. שהיא צרה לאצבע הסמוכה כאילו הסמוכה היא עקרת הבית. והאחרון הצרה בהתכנס אחריהם) : והפג. וריחו לא נמר (ירמיה מח) מתרגמינן ורימיה לא פג. רש"י פ"ג משנה ה'. ["ולשון הרמב"ם בפירושו שתעמוד

ואתה שלודנו ושליח בית דין(כ) משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה. שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך(כא). הוא פורש ובוכה(כב) והן פורשין ובוכין(כג) : ן אם היה חכם דורשי(לא) ואם לאו תלמידי חכמים דורשין לפניו. ואם רגיל לקרות קורא(לב). ואם לאו קורין לפניו. ובמה קורין לפניו. באיוב ובעזרא ובדברי הימים(לג). זכריה בן קבוטל אומר. פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל : ן בקש להתנמנם. פרחי כהונה(לד) מכין לפניו באצבע צרדה(לה). ואומרים לו אישי כהן גדול עמוד והפג אחתא(לו) על הרצפה.

(כ) כרע"ב ד"ל אותם (והתוי"ט תקן אחת) כפי הנראה לא היתה לפניו המלה אחת במשנה וכמו דליתא בפירוש כ"מ והרע"ב הוסיף בפירושו המלה אותם ומוסב על הרגלים שזכר. ועי' בתוי"ט בשם הרמב"ם וברש"י. ג) כ"ה בתוי"ט ד"פ וד"ק והכ"ד תקן לה בהתכנס המתיה ובד' תרגיס הלרה כו'. ואין לזה מובן:

יכין תפארת ישראל בועז

בז) ר"ל על דעת ב"ד נשביעך, וג"ל דהיה צריך לענות אמן על שבועה זו: בה) כל ז' ימים. [וג"ל דלפני א"ל מכל וכו', דהני לדעת הגדוקים נשבע לנעל סמלום. לפני א"ל מכל, דבכולל פייל [כי"ד רל"ע]. עוד נ"ל לתרץ, דלפני קאמרו ל' ואתם אלוהנו, דאם יבנס אינו כופ"ג שלהן דלהא לא שויהנו אלית, וא"כ גם לפי דעת הגדוקים יהי' עכודתו פסולה מדאינו כופ"ג כלל]: בט) על שחשדוהו: ל) דהמושך בכשריס לוקה בגופו [ס"ם הכא]. ואף דמוכרחים היו, אפ"ה בכו לכבודו, שירא שנדמה להם שחשדוהו בחנם. והולרכו להשביעו, מדאסרה תורה שלא יהי' אדם במקדש בשעת הקטרה (ב): לא) בליל יו"כ שלא יישן וירא קרי: לב) אחר הדרשה: לג) שהן דברים המושכין הלב ויסירו שינה מעיניו (ג): לד) בחורי הכהנים הזריזים: לה) מחבר אצבע האמצעי האחרון לראש האגודל, ושומטו מהר בכח לתוך כף היד, דעי"ז נשמע קול זריז: לו) ר"ל הלטנו מעט פעם א', כדי להסיר השינה, דהחמימות מרפה הגוף, ומפיל עליו חבלי שינה. [ומלת פג לשון פוגלה הוא כלוקמן פ"ג מ"ס, שתפוג לגתן וס"ג ר"ל שיוגיא א"ע מהשינה. אולם נעדוף פי' שהוא לשון שעשוע ושמוח]: לז) ר"ל שיתקרר על הרצפה של שיש, שיהא עליו שלא בפיסוע ידיים ורגלים. ובשעת שחייתו נושק הרצפה, ונסמך על אגודלי ידיו, ונזקף ושומד, ואז נקרא קידה, ואין כל אדם יכול לעשות כן [ועי' רש"י (מגילה כ"ב ב') אמנם כ"ל דרך הכה"ג היה קידתו שסומך א"ע על גודלי ידיו, אבל פי' מלת קידה אינו רק שעומד ושוחה א"ע עד שפוחה פניו בקרקע וחוזר ונזקף א"ע בלא אופן שיכול, דאי לא פומא הכי הא דכתיב והקוד בא שבע אפיס אריה, וכי ס"ד שאשה תלשה תוכל לעשות מה שעושה הכוה"ג דרב נוברי'. אלא ע"כ דרק הכה"ג

המקדש

בז אם היה חכם. י"ח ב"ע עי"י פ"ל מה' מנעות יה"כ ה"ח: ן בקש להתנמנם. י"ם ב"ע ל"ם ב"ע מ"י י"ם ל"ם מה' מנעות יה"כ ל"ח: צרדה. עי' מ"ם מ"מ ל"ם ב"ע ל"ם וכמה:

שנויי נוסחאות

ושליח ב"ד בד"ל ובכי"ק ושלוח.. משביעין אנו עליך בכי"מ ל' משביעין אותך. ששכן שמו בד"ל ובכי"ק ובמשכי"ל ששיכן את שמו. מכל (מה) שאמרנו בד"ל ליתא; בכי"ק מכל אשר אסרנו. והכה המלה אשר אינה מצויה במשנה. הוא פורש במשכי"ל והוא.. ן אם היה חכם בכי"מ ל' אם הוא חכם; במשכ"ל אם הוא היה חכם. ואם (לאו) תלמידי חכמים בד"ל ואם תלמיד חכם וליתא ועי' רש"י; במש' ד' פ"ז ואם ת"ח הוא; בכי"ל ואם לאו ת"ח הוא. קורין בד"ל קוראין וכן בשמוך. (ובמה קורין לפניו) בכי"מ ל' ליתא כ"ז ומלת לפניו ליתא גם בכי"ל. קבוטל בכי"ק קבוטר וכ"כ בפי' ר"ח ועי' בגמ' ובמיסנ"ל. פעמים הרבה בכי"מ ל' הרבה פעמים. ן בקש להתנמנם בכי"מ ל' בקש להיות מנמנם. פרחי כהונה בד"ל ובכי"ק פרחי לויה. צרדה במשכ"ל צרדא; בכי"ק שרדה. ואומרים לו בד"ל ואומר.. והפג (אחת) בפי' ר"ח ליתא ועי' בהערתי לדברי הרע"ב כאן.

תוספת חדשים

אבל לא ביאר מי היו שהשביעוהו גם העתיק ל' המשנה ולתה שלוחנו כו' ובגמרא משמע שאמרו על דעתיהו כו' כמ"ם התי"ע כאן ול"ל שזקני ב"ד השביעוהו מדאמרי' מכל מה שאמרנו לך והזקני כהונה לא אמרו לו כלום רק למדו סדר חפצה מכ"ם להרמב"ם שלא הביא כלל מזקני כהונה כלום כנ"ל א"כ פ"כ קאי לזקני ב"ד: (מהל"ל)

ראשון לציון

ן תוי"ט ר"ח והפג וריחו לא נמר מתרגמינן כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

הנ"ל אפאי צריך להשביעו הא היו יכולים לראות לפני ולפנים דרך פשטש כדפרבינן בסוגיא דנימטן דף נ"ד ע"ב ודילמא דחוינא דרך פשטש. וצ"ל דתקנתא דשבועה עדיפא דמהני אף לאותו שנה משא"כ לראותו דרך לול עכ"ל:

יכין תפארת ישראל בועז

אלא נ"ל דהכא אם נחוש חשש זה. ינמרך כל שנה ושנה לקדשה רק על איזה ימים. וכשלא תמות מחזי כל שנה לנבסוף כאמוכי ואמעלוי. ואפ"ה בעומת' חשבו כס"ג כל שנה. מדעוסין כן כל שנה כדי שיהי' מזהר עפי. מדרוחא לרתו בגדו: (ב) [והא דהוצרכו להשביעו בכל שנה. ולא הוה סגי בשבועה א' כשיתמנה לכוה"ג. ה"ש להטיל עליו אימה יתירתה בכל שנה. והא דהוצרכו להשביעו כלל. והרי יכולו להעמיד עליו שומר בשפשפ [כניפין כ"ד ב']. נ"ל דה"ש שלא לגישתו. והרי בל"ז אהו כבודו שיהי' במקום הקודם בגמיעות מופלג וביחידות [כמ"ש תוי"ט תמיד פ"ז מ"ח]. ותו דקן לא יחוש לשומר בשפשפ ויקטיר מבחון. ותו משום דאסור שהשומר עכ"פ מדרבנן נזון עיניו מק"ק [בספחים כ"ו א'] דמדאו' רק שלא לגורך אסור. ומדרבנן אפי' לגורך. ומה שהקשה בני הרב המאוס"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א. א"כ למה התירו לגלל הפרוכת להראות הכרובי' המעורין זב"ז [ביומא כ"ד א']. נ"ל כיון דלגורך רק מדרבנן אסור. א"כ לגורך גדול להראות חבת הקב"ה לישראל לא גזרו]: (ג) [ולפענ"ד דקראו לפניו. דוקא הכך ג'. משום דיוקא בחכמת [הטעמאריק] [היא המודיעה כל הכללים הנצרכים לדורש ברבים בחיה אופן יוכל אדם לכבוש ע"י דבריו אוזן ולב שומעיו. להמותם לשמוע דבריו]. שע"י ג' מיני דיבור ישכנו ויהתדלו מחשבות הסומעים. לשמוע בחביבו' דברי סמדבר. אם כשהם על דרך חקירה ולימוד [דילתקמים. בשלשהרענד בל"א]. או על דרך הערת וכיכת ההרגשות. [פאתאנמים. ריכרענד בל"א]. או ע"י מעומות שעשוע סיפורים יפים. [עסמהעמים. אוגעערהאלטענד] בל"א. ובלתי ספק גם דרשות הכוה"ג ביו"כ היו בא' מאלו או מכל הג' ביחד. ולהכי בקריאה שאחר דרשתו. בקשו למשוך גם לבו בג' אלו. דהנה בחיוב זרזו מחשבותיו להתשלא בעסקי החקירות. ובקריאת עזרא. בקשו לרכך לבבו והרגשותיו. לחשוב בכמה עמל ויגיעה ועוני בנו לא

המקדש

תעמוד הכי הא דכתיב והקוד בא שבע אפיס אריה, וכי ס"ד שאשה תלשה תוכל לעשות מה שעושה הכוה"ג דרב נוברי'. אלא ע"כ דרק הכה"ג

לשון הסרה כמו מפיגין מעמן [ביצה י"ד.]: ח תורמין את המזבח. תרומת הדשן שהוא חותה מן הדשן במחתה בין רב"ם בין מעט וגוטה במזרחו של כבש ונבלע שם במקומו והיא היתה תחלת העבודה בבחרית: או סמוך לו. סמוך לקריאת הגבר לא מלפניה לא מלאחריה: ביוה"כ. חורש מחלות. מכוס חולשה דכ"ג שעליו לבדו מוטל הכל צריך להשכים יותר: וברגלים. דנפשי ישראל ונפשי קרבנות ורב הדשן במקום המערכה וצריך להעלות הדשן מן המערכה למקום שבאמצע המזבח שמעו תפוח שלשם גל גדול של דשן לבור ומכוונת כתפוח היו צריכים להשכים יותר והיו משכימין מן האשמורת הראשונה שהיא שלש שעות הלילה: ולא היתה קריאת הגבר מגעת. ברגלים עד שהיתה עזרה מלאה מישראל המביאים קרבנותיהם. להקריבם מיד אחר תמיד של שחר:

תוספת יו"ט

שהעמוד שעה אחת ובחצות פ"א מהלכות תמידין כתב עמוד והלמען מעט כו'): ח מאשמורה הראשונה. מפורש ברים מסכת ברכות: [מלאה מישראל. פירש הר"ב המביאים קרבנותיהם כו'. עיין במשנה ד' פרק ב' דביצה]:

ומעסיקין אותו(ה) עד שיגיע זמן השחיטה(ו): ח בכל יום תורמין את המזבח(ז). בקריאת הגבר. או סמוך לומא(ח). בין לפניו. בין לאחריו. ביום הכפורים מחצות(ט). וברגלים(י). מאשמורה הראשונה(יא). ולא היתה קריאת הגבר מגעת(יב). עד שהיתה עזרה מלאה מישראל(יג):

יכין תפארת ישראל בועז

הכה"ג זקף מ"ע בסוח על מגודליו: לח) [בעטעכטינגען], שעגו עמו שיריס והשכמה שבשירי מעלות שבההלים דכליב בסו אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו, לומר הזהר שלא תטרח בחנם. אבל לא המריחוהו הרבה, שיקרא הוא לבדו בתחלת הלילה, מדבבר קרב לאור היום, צריך לחזקו להעבודה: לט) של תמיד: מ) תרומת הדשן, שהכהן חורם בכל יום מלוא המחתה מגחלים שבמזבח, וטחנן במרחה הכבש, ונבלעים במקומן. וזו עבודה ראשונה שבכל יום, ואח"כ הכהנים מסירין מהמזבח הדשן שהרבה: מא) לקריאת הגבר: מב) מדמוטל על הכוה"ג לבד כל עבודת היום, לכן השכימו לתרום תרומת הדשן, ואח"כ מסיון הכהנים האחרים שלא יתעכבו מבערב, וגורמין הספר להתפוח [כפ"ב דתמיד] ואח"כ מסדרין הד' מערכות שעשו היום ע"ב המזבח [כלקמן פ"ד מ"ו], ואח"כ מעלין הב' נזירי עניים למזבח, ובתוך הזמן שיעשו עבודות הרבות הללו, יגיע זמן השחיטה של תמיד [כרפ"ג] וע"י שיסחנו התמיד בהשכמה, לא יצטרך הכוה"ג לבבל מ"ע בעבודה היום אח"כ וזא"ז מבלי לגות קלת בין מ' לחברתה: מג) דנפשי ישראל, ונפשי קרבנות שיביאו עולות ראוי' ושלמי תגיגה ושמחה, ולריך ג"כ זמן רב לפנות דשן הרב לתפוח, והוא גל ספר גדול שבאמצע מזבח, לכן השכימו יותר. מיהו ביו"ט לא הסירו הספר מהמזבח לגמרי, רק גרפוהו לתפוח: מד) והוא בסוף שלש הא' של הגולה: מה) ברגל: מו) להקריב קרבנותיהם מיד אחר התמיד, ולהכי לא היו יכולין לקבוע לותו הזמן עלמו לתרומת הדשן: ואפשר שגם אחולהן קאי, דביה"כ הי' אז העזרה מלאה מישראל שבאין לראות עבודת הכוה"ג, דגמי מלוה היא [כיומא ד"ע פ"ח]: ואע"ג דלעולם לא נפתח שערי עזרה עד קודם שחיטת התמיד [כתמיד פ"ג מ"ז]: י"ל דאז מפני הלורך פתחו וחזרו ונעלם [כתוס' שיבוכין ד"ב ספ"ח]. א"נ י"ל דבשער מדי נכנסו:

הלכתא גבירתא. כללא דפרק א.

ידיע להוי שמה שנכתב בין ב' כפלי חצי עגולים כזה (( )) הוא מה שהובא בבמ' זו שלא מענין יה"ב והצבתי אותן הלכות לבדנה בחצי עגול כאלה, למען אם ירצה אדם לחזור ביום הקדוש יה"ב הג"ב של יומא במרוצה אז יכול לדלג על ההלכות האלה:

פרק א משנה א ז' ימים קודם יה"כ מפרישין כ"ג מביתו ללשכתו שבמקדש [והיא היתה בנויה בקודש ופתוחה בחול דאז היא חול גמור ומותר לישב ולישן בה] ודבר זה קבלה ממשה רבינו, ומפרישין אותו מאשתו כל ז' שמא תמצא אשתו נדה אחר שיבעלנה תוך כדי שתרד מהמטה ותדיה פני' של ממה, ויממא ז' ימים, ולא יכול לעבוד ביה"כ, והרי אין העבודה כשרה אלא בו. ומתקנין לו כה"ג אחר תחתיו שאם יארע בו מכול שיתפמא, יעבוד האחר תחתיו ביה"כ, בין שאירע בו הפסול קודם תמיד לשחר בין שאירע אחר שהקריב קרבנו, וזה האחר א"צ חנוך אלא נכנס תחתיו ועבודתו מחנכתו ומתחיל מהעבודה שפסק בה הראשון, ולאחר יוה"כ חוזר הראשון לעבודתו והשני עובר, וכל מצות כהונה גדולה עליו, אלא שאינו עובר בעבודתו בשירה וכשמת הראשון השני מתמנה תחתיו. מ"ב, ג', ד', ה', בז' ימים אלו מזין עליו מאפר הפרה בג' להפרשתו, ובז', שהוא עיה"כ שמא נטמא במת ולא ידע ואם הל יום שבת בג' או בז' שלו נדחה החזייה. ובל ז' מרגילין אותו בעבודות, זורק הדם וסקטיר הקטורת ומטיב חנרות ומקטיר איברי תמיד על המזבח, כדי שיהא רגיל בעבודה ביה"כ, ומוסרין לו זקנים מוקני ב"ד וקורין לפניו ומלמדין אותו עבודת היום ופירורי, וא"ל אישי כה"ג קרא אתה בפיך, שמא שכחת או שמא לא למדת דבר זה, ועיה"כ בשחרית היו מעמידין אותו בשער המזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהי' סכיר ורגיל בעבודה. כל ל"ל היו מונעין ממנו מאכל ומשקה, עיה"כ עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה שהמאכיל מכיא את השינה. ולא היו מניחין אותו לישן שמא יראה קרי, ולא היו מאכילין אותו דברים המרגילין לשכבת זרע כביצים וחלב [ועי' ברמב"ם הל' עבודת יה"כ שב' וחלב הם, ולא ידענא מנ"ל לרבינו הא, דהגמרא מזכיר חלב מתם דמשמע אנו דומיא דביצים ובינה, ועי' אר"ח תר"ח, דהגי' המג"א בסק"ו בשם הרמב"ם בן, וצ"ל דגורע לרבינו בן ע"ם חכמת הרפואה]. ומשום דבבית שני פרח שורש פורח ראש ולענה של האפקורסת בישראל. ויצאו הצדוקין ימ"ש, שאינם מאמינים בתשבע"פ, והיו אוסרין שקפורת של יה"כ מניחין אותה על האש בהיכל חוץ לפרוכת, וכשיצלה עשנה מבנים אותה לפנים לק"ק [וחרי הקבלה מלמדנו דקרא דבענן אראה על הכפורת, לאו אענן דקפורת קאי, שיהיה הכהן בכניסתו לק"ק נראה מיד בענן, ויהיה סניח הקפורת על האש מחוץ לק"ק בהיכל, אלא הכונה אענן של גם, שהיה רובץ תמיד על הכפורת. אבל הקפורת, אורבה יתן על האש לפנים בק"ק לפני הארון, וכמ"ש ונתן את הקפורת על האש לפני ה'] ולפי שהיו חוששין בבית שני שמא בה"ג נוטה לצד אפיקורסת והוא צדוקי, היו משביעין אותו עיה"ב ואומרים לו, אישי כה"ג אנו שלוחי ב"ד ואתה שלוחנו ושליח ב"ד, משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית זה, שלא תשנה דבר שאמרנו לך והוא פורש ובוכה שחשדוהו לאפיקורס, והן פורשין ובוכין דשמא חשדו בבשרים: מ"ו, ז', ח'. כל ליל יה"כ כה"ג כשהוא חכם יושב ודורש, ואם הי' רק תלמיד מבין לשמוע הדרשה דורשים לפניו, אם היה רגיל לקרות [אחר הדרשה, בע"ר וצוק"ל בהפארת] קורא, ואם לאו קורין לפניו בכתבי קודש בבאיור, [מכאן שמותר ללמוד איוב בשבת] ובעזרא ובדה"י ובדניאל, כדי שלא יישן, בקש להתנמנם פרחי כהונה [והרמב"ם ב' לוים ולא ידענא למה שינה רביני לשון המשנה, ואפשר דוהו מענין השיר וראוי לעבודת הלוים] מכין לפניו [ברמב"ם כ' אותו] באצבע צרדה, ואומרים לו אישי כה"ג, עמוד והצטנן מעט על הריצפה, כדי להסיר השינה, ומתעסקין עמו עד שמגיע זמן שחיטה של תמיד דשחר בלקסן רפ"ג, וקודם לזה בחצות הלילה פסיקין לתה"ר, ברפ"ב ע"ש ומסדרין המערכה ומדשניו המזבח עד שיגיעו לשחיטת התמיד:

ח בכל יום. כ' כ"ם זמחוים פ"ו פ"ב ע"ו ע"ב מכ' מכ' ממימון סי"פ

שנויי נוסחאות

ומעסיקין כד"ל פעסיקין; כפי' ר"מ ומעסקין. עד שיגיע זמן השחיטה כמשכי"ל.. שמגיע..כפי"ק וכפי"מ מ' עד שהוא מגיע לזמן... ; כד"ל עד שיהא מגיע לזמן... ; כפי"ל עד זמן שחיטה. כפי"מ מ' יש כלן הוספה.. לזמן שחיטה [מיקירי ירושלים לא היו ישנין כל הלילה כדי שישמע כהן קול הברה ולא תהא שינה הוטפתו] וכ"ם כפי"מ וגגלין כי"מ ג' ונע"י הרמאון וכן פירשו כלן כמשנה כפי' ר' אליקום, וכן נראה קלת מל' הגמ' שאמר אח"ז תניא מ"ם אומר כו' משמע דקאי אמ"מ (ר"ם). ח בקריאת הגבר כד"ל וכפי"ל ומשכי"ל מקרות. שמוך לו כמשכי"ל בסמוך, בין לפניו ובין לאחריו כפי"מ כ' וכפי"ל בין מלפניו בין מלאחריו; כד"ל וכפי"ל מלפניו או מאחריו. ביוה"כ מחצות וכ"ה כמש' ד' פיזכו וכפי"ל וכ"ה כפי"מ מ' (ומס בחצות). מאשמורה הראשונה בכל הכ"י והדפו"י מאשמורות.. וכ"ם במכי"ל וכ"ה כד"ג; כפי"מ מ' באשמורה.. קריאתהגבר מגעת כד"ל ומשכי"ל קרות הגבר..; כפי"ל מגעת קרות הגבר. עזרה מלאה מישראל כד"ל וכפי"ל חעורה..; כפי"ל.. ישראל; כפי"ל מלאה עזרה מישראל.

ראשון לציון

ח ברע"ב ד"ה תורמין כו' בין רב בין מעט כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

ח [אות ז] במשנה בקריאת הגבר. והרמב"ם פ"ב מהלכות תמידין כתב משיעלה עמוד השחר ועי' פ"ש בגליון ספ"ב דמגילה; שם [אות ח] ברע"ב ד"ה תורמין את. בין רב. וב"ב רש"י ומים ובלבד שלא יפחות ממלא קומץ דילפינן לה בגו"ש והרים את חדשן מוהרים ממנו בקמצו עכ"ל וחוא סוגיא ערוכה פ"ב דף כ"ד ע"א ושם פירש"י דהגז"ש רק לענין דלא יפחות מאומר מלא קומץ ואם רצה להוסיף יוסיף דליכא למימר דוקא קאמר דהא לא אפשר לפשוט ברמץ נחלים רותחות ידיו לקמץ עב"ל. ודברי הרע"ב דמשמע דאין שיעור בדבר תמות דהא אינו פחות מקומץ. גם הרמב"ם בפ"ב מהל' תמידין לא הביא שיעור דקמץ וכבר תמה בזה המ"ל שם:

פרק ב א בראשונה כל מי שרוצה לתרום. כל כהן שהוא מאותו בית אב ורוצה לתרום את הדשן שחרית תורם ולא היה פיים בדבר: ובזמן שהם מרובים. הבאים לתרום זה אומר אני תורם וזה אומר אני תורם זה היה מפפטם: רצים ועולים בכבש. המזבח שהוא ל"ב אמה אורך: וכל הקודם. ליכנס לתוך ארבע אמות עליונות של כבש הסמוכות לראש המזבח זכה לתרום. וזהו גורלם: ואם היו שניהם שווים. בכניסתם אין אחד מהם זוכה לתרום. אבל מעתה כולם באין להטיל גורל ומהו הגורל, הממונה על הפייסות אומר לכולם הגביעו כלומר הוליאו אגבעותיכם. כל אחד יראה אגבעו מפני שאסור למנות אגבים מישראל. לפיכך הוצרכו להוליא האגבעות כדי שימנו האגבעות ולא האגבים. וכיצד עושים. מקיפים ועומדים בעגולה. והממונה בא וטומל מגפת מראשו של אחד מהם. וממנו הפיים מתחיל למנות ומוליא כל אחד אגבעו. והממונה מוליא מפיו סך ומנין או מאה או אפילו הרבה יותר ממה שיש שם להגיס ואומר מי שיכלה חשבון זה אצלו יזכה. ומתחיל למנות מזה שנטל מראשו המגפת. וסובב והולך ומונה האגבעות ומוזר הלילה עד סוף המנין ומי שהמנין כלה בו. הוא הזוכה. וכן כל הפייסות שבמקדש: אחד או שנים. אגבע א' אם הוא ברית. או בנים אם הוא חולה. שהחולה אינו יכול לכבוש אגבעותיו. וכשמוליא אחת יוצאה חברתה עמה. ואין הבנים נמנין אלא אחד: ואין מוציאים אגודל במקדש. מפני הרמאים כשיקרב המנין לכלות ויבינו למי יכלה יוליא זה העומד לפניו שתי אגבעות כדי שימנה לשני בני אדם וימהר המנין לכלות בו. והממונה לא יבין לפי שהאדם יכול להרחיק האגודל מן האגבע הרבה. עד שנראה כאגבעות שני בני אדם. מה שאין יכול לעשות כן בשאר אגבעות: **ב** אלא בפיים. זה שפירשנו

פרק ב א בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם[ב]. ובזמן שהן מרובין[ג]. רצין ועולין בכבש. וכל הקודם את חברו בארבע אמותיו[ד] זכה[ה]. ואם היו שניהם שוין[ו]. הממונה אומר להם[ז] הצביעו[ח]. ומה הן מוציאין. אחת או שתים[ט]. ואין מוציאין אגודל במקדש[י]: **ב** מעשה שהיו שניהם שוין. ורצין ועולין בכבש. ודחף אחד מהן את חברו ונפל. ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה. התקינו שלא ידו תורמין את המזבח. אלא בפיים[יא].

["ופיין סוף פ"ז] ולכאורה שכך היה עומד בלא מגפת עד שפייסו. וכן דעת התוס' שכתבו בד"ה והא בעינן כו' דמשום כך לא היה הפיים בעזרה עצמה (כדאיתא התם בברייתא) דגנאי היה לזה לעמוד בלא מגפת בעזרה ע"כ. אבל הרמב"ם בפ"ד מהלכות תמיד כתב והממונה טומל כו' ומחזירה. משמע דמיד החזירה. וע"י הגטילה ידעי מי הוא שממנו מתחילין. ומ"ש הר"ב והממונה מוצא מפיו סך ומנין כו' וכ"כ רש"י משמע דגטילת המגפת והחזרת הסך על ידי ממונה אחר נעשית ויותר נראה דעת הרמב"ם שכתב ומסכימין על המנין כו' ולא כתב הממונה אלא גבי גטילה. וכמ"ש כ"מ בשם ריטב"א שכתב בשם התוס' שזה שטטל המגפת לא היה יודע סך המנין. והאומר המנין לא היה יודע ממי נטל המגפת. ע"כ. ומי הוא הממונה עיין ר"פ דלקמן: ["ואין מוליאין אגודל במקדש. פי' הר"ב מפני הרמאים כשיקרב המנין לכלות כו'. וכ"כ רש"י ז"ל ולכאורה אין נראה שיהיה כ"כ רוחק בין אגודל והאגבע כרוחק בין שני אגבעות של שני בני אדם. ול"ל שהיו עומדים לפופים כדתנן במשנה ה' פ"ה דאגבות והיו דחוקים כל כך זה אצל זה עד שנמצאו אגבעות של כולם סמוכים ביותר ויהיה א"כ נראה כן בהוצאת אגבע ואגודל כדפירש רש"י והר"ב. אבל הרמב"ם פירש מפני הרמאים ז"ל ולא יחשבו הגודל למי שהשליך גודלו לפי שהוא גם לפשטו ונקפלו. ושמא יפשטו אותו כשיקריב המנין לגאת כדי שיבא הפיים אצלו. ולשון פ"ד מהלכות תמידין מפני הרמאים שהגודל קצר ואינו להוליאו ולכפותו]: **ב** בפיים. עיין משנה ב' פרק כ"ג ממסכת שבת: תרבע

פרק ב א בראשונה כל מי שרוצה לתרום. דמעיקרא סברי כיון דאיכא אונס שינה* לא אתו הלכך אע"ג דמיקנו פיים לשאר עבודות לא חזו לתקן להך עבודה. כיון דחזו דאתו ואתו גמי לידי סכנה תקינו לה רבנן גמי פייסא. גמרא: כל מי כו'. פירש הר"ב כל כהן שהוא מאותו בית אב. שהמשמר נחלק לז' בתי אבות כדמפורש במשנה ו' פ"ב דתענית: ואם היו שניהם שוים שוה הממונה אומר להם. פירוש לכל הכהנים שיש שם דכיון דזה הגורל של המרוצה לא עלתה חזרו להטיל גורל והוא הפיים בין כולם כמ"ש הר"ב וכן פירש רש"י ופירשו כן לפי שא"א לעשות פיים באגבעות בין בנים בלבד שאם יהיה הכמות המנין זוג לא יהיה נפרד ממי שיתחיל נדע* במי יסיים ומה גורל שייך בכך: הצביעו. כתב הר"ב וטטל המגפת מראשו של אחד מהם. הכי הניא בברייתא דף כ"ה.

פ"ב א מי שרוצה נדל"ג וכלי"ק ומסכי"ל.. שהוא רוצה. בכי"ל.. שהיה רוצה ובזמן נד"ג וכלל הכ"ו ומסכי"ל בזמן. שהן מרובין בכי"ל שהיו.. וכל הקודם נד"ג וכלי"ק ומסכי"ל כל.. בארבע אמות נד"ג וכלי"ק ומסכי"ל לתוך ד"א. שניהם שוין בכי"ק ומסכי"ל שנים.. ועי' בסמוך ובהגהות הרש"ש; בכי"ל שניהם רצין ושוין. הממונה אומר להן הצביעו. בכי"מ ג' אומר להן הממונה הצביעו. אגודל נד"ג גודל. ב שהיו שניהם בכי"מ ג' היו.. ; נד"ג ובכי"ק ובכי"ל ומסכי"ל.. שנים וכ"ה בכי"מ ב'(ומס וחיו..) (שוין ו)רצין בכי"ל ליתא; בכי"ל שוין רצין ועי' בגור הקודם. בבשב בכי"ק לכנס. אחד (מחזן) בכי"ל ליתא. (ונפל) נד"ג ובכי"מ ומסכי"ל ליתא. וכיון שראו ב"ד. נד"ג ובכי"ק ומסכי"ל.. ובשראו.. ; בכי"ל בשראו.. שבאין נד"ג ובכי"ל שהיו באין בכי"ק ומסכי"ל שהן..

תוספת רעק"א

פרק ב א [אות מ] בתוי"ט ד"ה בראשונה. ראיבא אונס שינה. אע"ג דהמעלת אברים למזבח היה צריך להיות ניעור כל הלילה עד שיתעבלו שאם יפקעו מעל מזבח שיחזירם לשרכה ואעפ"כ היה פיים. שאני מיגנא מסיקס. גמרא ותוספות: [אות י] שם בתי"ט ד"ה ואם היו. נדע במי יסיים כו'. עיין שי"ת זכרון יוסף. בראש הספר.

פ"ב א בראשונה כל מי. ב"ג מ"ל ממיל כ"ח פ"ל: המעמנה א"ל. מייל פ"ל מ"ל מהלי תמידין פ"ג: ב מעשה. כ"ל פ"ל:

שנויי נוסחאות

פ"ב א מי שרוצה נדל"ג וכלי"ק ומסכי"ל.. שהוא רוצה. בכי"ל.. שהיה רוצה ובזמן נד"ג וכלל הכ"ו ומסכי"ל בזמן. שהן מרובין בכי"ל שהיו.. וכל הקודם נד"ג ובכי"ק ומסכי"ל כל.. בארבע אמות נד"ג ובכי"ק ומסכי"ל לתוך ד"א. שניהם שוין בכי"ק ומסכי"ל שנים.. ועי' בסמוך ובהגהות הרש"ש; בכי"ל שניהם רצין ושוין. הממונה אומר להן הצביעו. בכי"מ ג' אומר להן הממונה הצביעו. אגודל נד"ג גודל. ב שהיו שניהם בכי"מ ג' היו.. ; נד"ג ובכי"ק ובכי"ל ומסכי"ל.. שנים וכ"ה בכי"מ ב'(ומס וחיו..) (שוין ו)רצין בכי"ל ליתא; בכי"ל שוין רצין ועי' בגור הקודם. בבשב בכי"ק לכנס. אחד (מחזן) בכי"ל ליתא. (ונפל) נד"ג ובכי"מ ומסכי"ל ליתא. וכיון שראו ב"ד. נד"ג ובכי"ק ומסכי"ל.. ובשראו.. ; בכי"ל בשראו.. שבאין נד"ג ובכי"ל שהיו באין בכי"ק ומסכי"ל שהן..

פ"ב א) [עהעדמס]: ב) ר"ל כל כהן שמציה אב של היום [עי' תענית פ"ב מ"ו] שרצה להרוס הרומת הדשן, תורם בלי פיים, דלא תקנו לה פיים, מדסברו מחמת אונס שינה לא יבואו רבים: ג) החפצים לתרום, כך דינם, רצין וכו': ד) סמוך למזבח: ה) לתרום: ו) בד' אמות עליונות: ז) לכל הכהנים שישנם שם: ח) ר"ל כמו האגבעות. כלומר הוליאו אגבעותיכם למנין, ועי"ז נטיל גורל: דאסור למנות ישראל, רק אבר מהם מותר למנות. וכיצד עושין. הולכין לעשות הגזית, וא' מהסנהדרין, לריך שיהי' אצל הגורל, ומעמידין את עצמן בעיגול, והממונה עומד באמצע. וכן מסכימין ביניהן על סך ק' או אלף, באופן שיהי' סכך יותר גדול ממנין הכהנים שהיו שם. והממונה שאינו יודע הסך שהסכימו עליו, טטל מגפתו של א' מהן, וממנו מתחילין למנות [כפי מעשה פ"ד מתמידין ה"ג] (א). וכאותו שכלה הסך שהסכימו עליו, הוא הזוכה, וזה שנטלו ממנו המגפת, עומד כך בלי מגפת עד כלות הפיים, כדי שיהי' לסימן ממי התחילו למנות (ב):

פ"ב (א) ומה שהקשו לדבריו מירושלמי דקאמר וניחם שמא לאוכבו או לא קרובו. ר"ל שמא הממונה יטול המגפת באופן שיזכה אוהבו לא קרובו. ואי נימא ככפי מעשה שהממונה לא ידע המנין שהסכימו. הרי אין בידו מוצו. ר"ל דירושלמי קאי אמאי דקאמר מקמי הכי. אין אומרין ממי [נתחיל] במקדש. ור"ל שלא לבוות שאר ככהני'. ועל זה מקשה הירושלמי. וניחם שמא לאוהבו יסיר המגפת. כדי לכבדו שיתחיל ממנו המנין. ומשני שעמדו מכובלין. ר"ל שעמדו קשורים ותכופים וסמוכים יחד. ולא הכיר למי יגביה המגפת: (ב) דמדהיה ספיים בלשכת הגזית. שהוא חדר מקורה. אינו רק תומרת בעלמא לעמוד שם בגלוי רשם. ולסכי לשרך מותר [כמנ"א ב' סק"ו] לאכם מ"ש חוי"ם הכא. לגרמב"ם שכ' [בפ"ד מתמידין] נוטל מגפתו ומחזירו. ר"ל לאחר. לא זכיתי להבין דאם מחזירו לאחר. א"כ לא הי' נטילת המגפת סימן רק ממי יתחילו למנות. וא"כ ל"ל נטילת המגפת בלל. הי' לו להמשנה להורות באגבע. או לומר בפה ממי יתחילו למנות. אם"כ דנטילת המגפת היה לסימן שמא יארע קלקול בשעת המנין. ויצטרכו להתחיל למנות מחדש. וכשיסחפקו ממי התחיל המנין. ירלו שלו הסימן שבראשו שלין רחוק מהאגבע, ועי"ז לא יתביטו שהלב כחו מלפשטו אגבע א': ז) דע"י שהכהנים מרובים עומדים לפופים בעיגול, והאגודל מהאגבע, ועי"ז לא יתביטו כשיעבירו להוליא שניהן כדי שיכלה המנין בו: יא) בגורל ובלעיל, שבו יתפיים כל א':

נמי

ארבע פייסות היו שם. גרחה לפרש שהיו שם בכל יום ויום חוץ מיום הכפורים. שהרי פי' הר"ב [גרשם] וסוף פרק דלעיל שכל עבודות יום"כ אין כשרות אלא בכהן גדול. וברייתא היא בהוריות דף י"ב. ומייתי לה נמי במכילתין פ"ג דף ל"ב וכן מיוסד בסליחה דמוסף יום כפור.

מתחלת איך אכא רחם וכו' ובטלו הפייסות בעוד המובחר אבל בפיוט העבודה הזכיר כל הד' פייסות על סדרן. וז"ל בעל המאור והוי יודע כי בעלי הקרובות שהכניסו בפיוטיהן בסדר עבודת היום ארבע פייסות טעו כולן במשנתינו ולא הבינו כי הפייסות החשובין במשנתינו לבאר ימות השנה הם ולא ביום הכפורים. לפי שכל עבודת היום אינה כשרה אלא בכהן גדול. ע"כ. אבל הרמב"ן השיגו בספר מלחמות ה' [ב ג] שא"א שיטעו כל רבותיו בעלי הקרובות. ועוד דא"כ זה הפרק אין בו דבר מסדר היום. ועוד היאך בנו אותם כתם ולא פירשו שהדברים אמורים בשאר הימים חוץ מיום הכפורים. והעלה שהיו כל הד' פייסות אף ביום הכפורים ואמר בתרומת הדשן לא היתה בכ"ג. וז"ש בסוף פרק דלעיל [כ:] משום חולשא דכהן גדול כו' ר"פ מתוך שהעבודות המוטלות על כ"ג מרובות תרמינן מהלות כדי שכשיאיר פני המזרח יכול מיד לעבוד עבודותיו ולא יהיה היום קצר והמלאכה מרובה. (וכן פירש ריב"א בתוספות דף כ"א) ופיים הבי איה לדשן מזבח הפנימי והמטורה. וכ"כ בפיוט העבודה עוד יפיסו לדשן פנימי ומטורה. אבל שחיטת התמיד וזריקתו בכהן גדול היה. ופיים הג' לקטורת. רוצה לומר למי שיזכה במחתה. וגם היה מעשרת כדאיתא בירושלמי שני כהנים מתברכים בכל יום. וזה שפיטו ברים פרק ה' נעל המחתה בימיו היינו בקטורת שלפני ולפנים. אבל שעל מזבח הזהב הרי הוא הכנה וכן הוא בתוספתא ואע"פ שלא פייסו במחתה בשאר הימים (כדפירש הר"ב במשנה ה' פ"ה דתמיד) מכל מקום בזה היום פייסו. ופיים הד' להעלאת אברים דאמש בגון שחל יום"כ לאחר השבת. וכמ"ד (במשנה סוף פט"ו דשבת) דחלבי שבת קריבים ביום"כ. ומצינו למדין שכל זה הפרק בסדר יום הכפורים נשנה אלא בו ביום היו ארבע פייסות אלו. אלא שכלל בהן אף הפייסות של שאר ימות השנה. לפי שרצה לפרש כל הפייסות שמאחר שהוא מפרש והולך לקמן בשאר הפרקים כל עבודה שבהן גדול עובד בו ביום מאלינו נמצינו למדין איזה מהן ביום"כ ואיזה מהן בשאר הימים. עכ"ד. ולפי שאין הלכה כר' ישמעאל דאמר חלבי שבת קריבין ביום"כ. אלא כרבי עקיבא דס"ל דאין קרבין דשלהה כר"ע מחברו כמ"ש המפרשים וכ"פ הרמב"ם בפ"א מהלכות תמידין לכך נ"ל לייחס בדרך אחר. דפיים הרביעי היה לשושיפו האברים לכהן גדול והכ"ג זרקן ומעלן למערכה וכדתנן בסוף תמיד בשחט שכך דרכו של כהן גדול בכל יום כשרוצה להעלות האברים. וכך היו עושין גם ביום"כ משום כבודו וגדולתו. ודעת הרמב"ם בפ"ד מהלכות עבודת יום"כ שהיו פייסות. אבל ירחה מלשונו דלתרומת הדשן ודשן מזבח הפנימי בלבד היה. ועוד שכתב בפ"ב בכל יום מי שזכה במחתה וכו' והיום חותה כ"ג במחתה של זהב. ובה נכנס להיכל. הרי דס"ל דאפילו קטרת דהיכל היה המחתה ביד כהן גדול עצמו אלא כהרמב"ן. ולטעמיה אזיל דס"ל דהטבת נרות דשאר שמדליקין המטורה וכמ"ש הרב בשמו בסוף פ"ג דתמיד. וא"כ היה דוקא בכ"ג. וממילא שאר הפייסות נמי לא היו. ומצא קא חשיב לכולהו משום שאר ימות השנה כן נראה לי דעתו ז"ל. אע"פ שיש לדחוק ולומר דס"ל דדשן המטורה היה בפיים ע"י כהן הדיוט וההדלקה עצמה בכ"ג. מ"מ נראה שדעתו כמ"ש: ג מי שוחט כו'. עיין בפי'

ארבע פייסות. כ"ה פ"ל בדכא מכנים כ"ה יעקים מפנים ומו מפע"ל. מ"ר פ"ל מה' מתידין ה"ה: ג הפיים השני. כ"ק מ"ל ג"ל פ"ב מ"ר פ"ה מה' מתידין פ"ו: מי שוחט. פי' ירושלמי יומא פ"ב ה"ה:

שנויי נוסחאות

ארבע פייסות. בד"ל ובכי"ק ארבעה.. וכמון הוא. וזה הפיים הראשון בכי"ק זה.. ; בכי"מ ל' וזה היה פיים ראשון ; בד"ל זה היה הפיים הראשון ; במב' ד' פיזנו זה הוא.. ג (הפיים) השני בכי"מ ב' פיים שני; בכי"ל ובכי"ל לאתת. מי שוחט מי

תוספת חדשים

פ"ב ב תוי"ט ד"ה ארבע פייסות כו' וכ"כ בפיים כו' וזה שפיטו ברים פ"ה כו' עכ"ל לא משום הא לא מרינן די"ל דירושלמי קאי על מי שהקטיר בין הערבים דהיה כהן אחר ובפיים כדאיתא בגמרא דף כ"ו ע"א וכ"פ הרמב"ם בפ"ד מה"ת ואדרבא מוכח להיפך דמתחה איט מעשרת דאל"כ היו ד' כהנים מתברכים בכל יום ועוד להרמב"ם דסבר בפ"ז מה"ת מי שזכה בתרומת הדשן הוא מכנים המחתה א"כ גם בפיים הראשון יהיו דוקא חדשים אע"ג דבגמ' דף כ"ה ע"ב מסתמא לאמורא דמחתה מעכבת מ"מ נ"ל דבאמת קיימל לן דאינו כן (מהכורס"ם ז"ל):

שם בסח"ד מ"ם נראה שדעתו כמ"ם עכ"ל. כ"ל דמוכח

ראשון לציון

פ"ב ב תי"ט ד"ה ארבע פייסות כו'. וכן פי' ריב"א בתוס' דף כ"א עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

ב [אות יא] במשנה וזה הפיים הראשון. וזה שוכה בהרמה הוא מסדר המערבה והוא מעלה ב' גזרי עצים כך מבואר בבריתא ערוכה בסוגיין. והרמב"ם פ"ד מהלכות תמידין הוסיף והוא מכנים מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת. אבל הרע"ב פ"ה מ"ה דתמיד כתב דמי שזכה בקטורת אומר לזה שעמו זכה עמי במחתה וע"ד תוי"ט שם: ג [אות יב] במשנה מי שוחט. ואותם כהנים שזכו בו בשחרית הם עצמם זכו ג"ב בסדר הזה בתמיד של בין הערבים זולת בקטורת ביון דמעשרת. וכן

יכין תפארת ישראל בועז

יב) ומי שזכה בתרומת הדשן. הוא ג"כ מסדר המערכה, וג"כ מעלה ב' גזרי עצים למזבח, ומכניס ג"כ מחתה מלאה גחלים ממזבח החיצון למזבח הפנימי, להקטיר עליה קטורת [רמב"ם פ"ז מתמידין]. ולא הפיסו כל הד' פייסות בפעם א', משום בדית אלהים נהלך ברגש, דזהו כבוד הקב"ה להשמיע כל פעם קול המון עם רב בעזרה. מיהו כל זה בשאר ימים. אבל ביו"כ לבעל המאור לא הי' פייסות כלל, דהרי עבודת יו"כ איכן רק בכוה"ג. [והמהרי א"כ הי' צריך הכוה"ג לעבוד לתרומת הדשן ולקדש ידיו ורגליו, והרי לא נזכר טבילתו רק לקמן פ"ג מ"ב קודם שחיטת התמיד]. ולרמב"ן הפיסו עכ"פ למכשירי עבודה, דהיינו תרומת הדשן, [ואפ"ה מהרו ותרמו מחלות מפני חולשא דכהן גדול, מדעבודת היום מרובה, והכל מוטל עליו לבדו], ולדשון מזבח הפנימי ומטורה, ולהכנסת מחתה נחלים למזבח פנימי לכל אלו פייסו, הרי ג' פייסות. ופיים ד' מי מושיט האברים לכה"ג שיתרקם לאישים [אבל על מילת שחיטה שפי' נמי ע"י אחר, [כפ"ג מ"ד], אפ"ה לא הפיסו דנ"ל מדפי' לריך המילוק שיפי' פמוך ומיד לשחיטה, עשהו הסגן או ראש בית אב שהיו באותו יום תמיד סמוכים לכה"ג [כפ"ג מ"ט]. ובני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק אליע"ל תיכן, או משום דמילוק אינו מעכב [כיומא דל"ג א'] או משום דכשר בזר, ואע"ג דשחיטה נמי כשר בזר כל יום, ואפ"ה הפיסו עליה, סיינו משום דתחלת עבודה דיממא הוא [כיומא כ"ז ב']]. ולרמב"ם הפיסו ביו"כ רק להרומת הדשן ולדשון מזבח הפנימי. והריטב"א כתב דלרמב"ם רק עבודת היום ממש הן בכוה"ג דוקא, אבל תמידין ועבודות שבשאר ימים, רק מדרבנן לריכין כוה"ג. [וק"ל מהא דאמרי' בפ"ם [יומא דע"א א'] גמירי ה' עבילות וכו', ואי תמידין רק מדרבנן, היכא משכח"ל דגמירי ה' עבילות' דגמירי לא אלמא"ם [בתנו' חוי' קל"ב אות ג"ב ג"ד ג"ו]. מיהו גם בל"ז לא ק' מידי, דמצינו כמה פעמים בש"ם דקאמר בפירוש בלמא"ם, ואינו דוקא, רק ר"ל דבר חזק בהלמא"ם, בדאמרי' [נדרים ל"ז ב'] בתיכין ולא קריין הלמא"ם, וקא חשיב התם כמה קראי דנביאים וכתובים, וכמו כן [פסחים ק"י ב'] אמרי' דזוגות הלמא"ם ופס בסוף בעינן אמרי' דמאן דלא קפיד לא קפדינן, ודוחק לומר שגם זה הלמא"ם. וכמו כן מצינו במסכת ידים פ"ד מ"ג. ועוד הרבה]: יג) ההמיד: דמו

בו מלגפת. ואי בדתוי"ם שמחזירו מיד בראשו. ק' שמא ישכחו גם זאת. ממי נטל המלגפת. ומה סימן הי' לה מז. וכן משמע בירוש' הכא. שהסימן הי' ממי התחילו למנות. דקאמר מגביה מלגפתו של מ'. והן יודעין שממנו ה' הפיים מתחיל. עכ"ל. מדקאמר הירושלמי "היה" ולא קאמר "יהיה", משמע דהסימן היה שמא יאמרע קלקול במנין. וידעו ממי "היה" הפיים מתחיל. וכן משמע ממי מהוס' כאן [דכ"ה א' ד"ה והא]. שכתבו דלהכי לא הפיסו בעזרה. מדלגאי לעמוד שם בגלוי ראש. עכ"ל. משמע מדבריהן. שכל זמן הפיים עומד בגלוי ראש. דאל"כ אין כאן גנאי בדבר קטנה שגלו ראשו. ואי נימא דלרמב"ם לא היה עומד בגלוי ראש בזמן הפיים. ואפ"ה לא יחלוק על הירושלמי הא"ל דקאמר היה. א"ל עפי. דמ"ש הרמב"ם טול מלגפתו ומחזירו. ר"ל שמהפך ומחזר אחורי

למזבח מדשן את המנורה. וכן כולם: הראש והרגל. של ימין בכהן אחד: ושתי הידים. בכהן שני: העוקץ. הוא הזנב והרגל של שמאל בכהן שלישי: החזה. הוא שומן החזה הרוחה את הקרקע והותכין אותו אילך ואילך בלא רחשי הלעות: והגרה. מקום שהוא מעלה גרה הוא הלואר וכו מחוברים קנה הריאה עם הכבד והלב. החזה והגרה בכהן רביעי. ושתי הדפנות בכהן חמישי. והקרביים בששי. והחלב. עשרון למנחת נסכו של תמיד בשביעי. והחביתים חצי עשרון למנחתו של כ"ג שקריבה עם התמידים בכל יום. שנאמר (ויקרא ו') מחליתה בבוקר ומחציתה בערב בשמיני. והיין ג' לוגין לנסך התמיד בתשיעי: י"ג כהנים זוכין בו. בפיים זה י"ג עבודות של כהנים המנויות כאן כפי הסדר הכתוב במשנה: בדרך הלוכו. במיין היה קרב התמיד. ת"ק סבר הטוב והיפה קרב תחלה. וכן עזאי סבר כדרך הלוכו. הראש והרגל. החזה והגרה. ושתי הידים. ושתי הדפנות. העוקץ והרגל. ואין הלכה כבן עזאי: **ד חדשים לקטרת** שלא זכה בקטרת כל ימיו יבא ויפיס ולא היה מניחין למי שזכה בה פעם אחת לשנות בה מפני שמעשרת דכתיב (דברים י"ג) ישימו קטורה באפך וכו' דרך ה' חילו. ולפי שכל כהן המקטיר קטרת היה מתעשר ומתברך בשבילה. לפיכך לא היו מניחין לשנות בה אדם כדי שיהיו הכל מתעשרים ומתברכים בה: חדשים גם ישנים. מי שזכה בפיים פעמים אחרות ומי שלא זכה בו מעולם. בלו והפיסו: מי מעלה אברים מן הכבש למזבח. כשהיו מוליכין האברים מבית המעבחים

מי זורקין). מי מדשן[פו] מזבח הפנימי. ומי מדשן את המנורה. ומי מעלה אברים לכבש. הראש[פז] והרגלין[פח]. ושתי הידים[פט]. העוקץ[צ] והרגל[צא]. החזה[צב] והגרה[צג]. ושתי הדפנות[צד]. והקרביים[צה]. והחלב[צו]. והחביתין[צז]. והיין[צח]. שלשה עשר כהנים זכו בו[צט]. אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע דרך הלוכו היה קרב[ק]: ד הפיים השלישי חדשים לקטרת בואו והפיסו[קא]. והרביעי חדשים עם ישנים[קב]. מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח[קג]:

בפי' הר"ב רפ"ג דתמיד: הראש והרגל. פירש הר"ב דסבר הטוב והיפה קרב תחלה כלומר גודל האברים כדאיתא בגמרא [כ"ה:] [וברש"י]. ואיתא נמי [שם] דמקראי ילפינן דראש קדים. דכתיב (ויקרא ח') את ראשו ואת פדרו וערך. ומשום דרישא נפישא ביה עלמות. קרבה רגל בהדיה ואין בשום אבר כל כך בשר עמו כרגל. כ"פ [המפרש] בתמיד פ"ד: ["והגרה כתב הר"ב וכו מחוברין קנה הריאה עם הכבד. וכ"כ ג"כ בפ"ג דתמיד. ולא דק דבהדיה תנן בפ"ד דתמיד דכבד היתה קריבה עם דופן הימנית]: והחביתין. פי' הר"ב מנחתו של כ"ג וכו'. שנאמר מחליתה וגו' וסמיך ליה על מחבת בשמן תעשה לך קרויה הביתין רש"י ורמב"ם [*ודאפסיק] ביה בין סולת ליין. עיין בפירוש הר"ב ספ"ד דתמיד]: דרך הלוכו היה קרב. וכתבם הר"ב כדרך ששנו בברייתא והקרבים לא שנאוה. דלפי שאין להם הטעה מעלמם מודה בן עזאי דקרבים בתחרונה: **ד חדשים לקטרת**. כתב הר"ב שמעשרת דכתיב ישימו קטורה וגו' דרך ה' חילו. ואע"ג דבההוא קרא גופא כתיב נמי וכליל על מזבחך שהוא עולה מסתברא דכי כתיב מעשר אדלא שכיחא כתיב. דאל"כ נמצאו הכל עשירים דעולה שכיחי טובא דעדרין ועדרין. גמרא. ["ועיין במנחות פ"ד משנה ד']: מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח. מ"ש הר"ב שהיו עותים מתחלה מחצי כבש ולמטה במזרח. עיין מ"ש בזה בסוף שקלים. ומ"ש שהיו עושין כן משום ברוב עם

יכין תפארת ישראל בועז

יד) דמו, והשרק הוא ג"כ מקבל הדם: טו) [אבשטון]: טז) והפדר פרוס על בית שחיטתו: יז) [היטעטרפום] הימיני ושתי הבילים עמו. ור"ל הראש והרגל מעלה כהן א': יח) [פחרדערפיסטע]. שניהן בכהן ב': יט) [שוואן שטיק]: כ) השמאלי. שניהן בכהן ג' וכל הרגלים וידים שנזכרים כאן במשנה, היינו האברים שלמעלה ברגל אבל לא האחרונה התחתונה, שהן הכרעיים שנתנין למי שזכה בקרביים, [בפ"ד דתמיד]: כא) הוא שומן החזה שכנגד הקרקע, וקודרו בענוג: כב) הוא הטחר, וכבל א' מלדדין של הטחר ב' לגעות וקנה ולב וריאה תלויין בה. שניהן בכהן ד': כג) עם הסדרה וטחול שבלוי בה, והכבד שבאחר הלוי בדופן ימיני. כולן בכהן ה': כד) [דלרמע] בכהן ו': כה) עשרון שלת למנחת התמיד בלול בג' לוג שמן, בכהן ז': כו) הן י"ב חלות שנעשית מעשרון סולת וג' ליגי שמן וחולקן ברותחין ולא ולופה אותן, ומקריב ו' חלות בבוקר פתות פתיתים, עם חצי קומץ לבונה, וו' חלות האחרות פתותות עם קומץ לבונה בערב. ולרמב"ם מקריב י"ב חצי חלות פתותות בבוקר, וי"ב חצי חלות פתותות בערב. ומשל כוה"ג היו קרבין. ומדהיו נחפות בשמן במחבת, להכי קרוין חביתין. הרי כהן ח': כז) ג' לוגין לנסכי המיד, בכהן ט', ועם הד' שזכו בשחיטה וזריקה ודישון מזבח ודישון מנורה, הרי כולן יהד י"ג. והא דלא חשיב נמי העלאת אברים מכבש למזבח, ולימא י"ד כהנים זכו בו [בפ"ד] היינו משום דהוי י"ג הי' בפיים א' ואח"כ פיים דקטורת ואח"כ פיים אברים: כח) דנמי שלא החשבון של הכך שהסכיפו, זוכה בשחיטה [ולכשירלה מכבדה לזר], והסמוך לו זורק, והסמוך לחריו מדשן, וכן כולם. והזוכין בשחרית זכו גם בין הערבים. וכן סידור ב' גזירי עצים, שבשחרית זכה בהן הזוכה בתרומת הדשן בערב הולרכו ב' כהנים להן, ובפיים [ופי' תוס' דכ"ו א']. לחנם אף שקטורת של ערב לריך פיים לבד, עכ"פ הפיסו לה מיד לשחרית לבד. ולרמב"ם [פ"ד מתמידין] הפיסו לה בין הערבים: כט) דרך הלוך הבהמה בחייה. והרגל קודמין מגזירת הכתוב. ופח"כ מקריבין דרך הלוכה, דהייט החזה והגרה, ב' ידים, ב' דפנות, עוקץ ורגל. ות"ק סבר הגדול יותר באברים קרב תחלה: ל) כך הכריזו בעזרה [אב"י והרמב"ם לא הזכיר בהל' תמידין פ"ד ה"ז], לשון דחדשים לקטורת וז"ל ה"ל הממונה מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבוא ויפיים], וכ"ל מי שבבית אב של היום שלא זכה עדיין בקטורת כל ימיו, יבוא לפיים זה, דלא הגיעו לשום אדם לשנות בה, דהזוכה בה מתעשר והראש בית אב הי' יודע ומכיר מי זכה בה כבר. וכבר אמרנו דהזוכה בתרומת הדשן זכה במחתה. ולר"ב [תמיד פ"ה מ"ה] הזוכה בקטורת מכבד המחתה לאוהבו: לא) מי שזכה כבר או לא. שכולן שוין בה: לב) הוא המקטירין

הרבים שב"ל. משמע דס"ל דבין הערבים היה פיים לקטורת. ואף דא"ב נפרשי להו פיוטות צ"ל הא דקתני ד' פיוטות היה היינו מלתא דפסיקא דהיכא דכבר הקטירו כולם לא היה פיים לקטורת בין הערבים. ובכ"מ שם הביא בשם הריטב"א דלענין ב' גזירים מי שזכה בהם בבוקר אומר בערב לחבירו זכה עמי בעץ השני והובא בתי"מ במשנה ה' דלקמן;

דראש והרגל. שהש"ל פ"ג פי' ג' בסוף שערך כפלל הפיוטים ד' הפיים השלישי. כ"ו פ"ח פי' ד' פה' ממידין הל' ד': והרביעי. פי' שם כ"ח:

שנויי נוסחאות

מי זורק בכי"מ ומי זורק (ובגליון נוסף) את הדם וש' הגהות הרש ם. מי מדשן מזבח הפנימי בד"ה ומי ובכי"ק ובמסכי ר מי.. את המזבח.. ; בכי"מ ב' מי.. מזבח פנימי. מדשן (את ה)מנורה בכי"מ ב' ליתה. אברים לכבש בכי"ק את האברים.. החזה במסב"ב ובמסכי"ר והחזה. הדפנות והקרבים בד"ג. הקרבים וכ"ה בכי"ק (ובס דפנות). והחביתין בד"ג ובכי"ק החבתים. שלשה עשר (כהנים) זכו בו בכי"ק ובכי"ל.. זכין בו וליתה וכ"ל בד"ג (ובס ושלשה עשר) וכ"ל במסכי"ר (ובס זוכין כמו שהוא בר"ה ובר"ש). דרך הלוכו בד"ג ובכי"ק ובמסכי"ר בדרך.. וכ"ה בר"ש ובר"ע. ד הפיים השלישי. בכי"מ ב' פיים שלישי. (בואו והפיסו) במסב"ב באו.. ; בפי' ר"ת ליתה. והרביעי בפי' ר"ת הפיים הרביעי. עם ישנים בד"ג גם ישנים כלה"ל (שיר) וכ"ה בר"ע. ולמזבח בכל המקומות למזבח.

תוספת חדשים

דמוכח שלא היה תרומת הדשן בכ"ג דא"כ למה לריך לעכול ולקדם אחר ע"ה הא בכר קדם ועבל לעוכך ת"ה ולעכר לעה שוסלת מת"ה עד ע"ה כדאיתא בריש זבחים וכן פסק הרמב"ם וזה לריך ישוב לדעת רש"י וסייעתו: ממוסרת"ת ז"ל:

תוספת רעק"א

בסידור ב' גזירי עצים דבשחר היה רק כהן אחד ובערב הוצרכו ב' בהנים ע"כ היה פיים לזה. ועיין בתוס' דף כ"ו ע"א דמיד בפיים דשחרית היה מפיסין מי שיסדרו ב' גזירי עצים בין הערבים ולא היה פיים בפ"ע דא"כ נפרשי להו פיוטות. ועיין במהרש"א שם דה"נ לענין קטורת ד בין הערבים דפיסו מיד בשעת הפסח דשחרית: והרמב"ם פ"ד מהל' תמידין כ' וז"ל הוץ מן הקטורת שהם מפיסים לה פיים אחר בין הערבים וכו' ואם כבר הקטירו כולן מיסיחן בפיסין להן כולן בשחרית בפיים שלישי וזה שזוכה בה שחרית מקטירה בין

יכין תפארת ישראל בועז

אחורי המנלפת של פהן לעזל פנין. כדי שיהיה להן לסימן עד אחר הפיים. וכדאמרי' במ"ק [דכ"ו ב'] מחזירו לאחוריו. יע"ש. אמנם לכאורה כ"ע לפ"ד. למה הולרכו לכל הטורה הזה. ולא עשו קלפי וגורלות. וכמו שהעלו חלפים על המטות במקדש [בסבת פכ"ג מ"ב]. וכ"ל משום דכל גורל אפשר בב' אופנים. או שיכתבו שמות האנשים על הפתקאות שבקלפי. ואדם א' יוציא פתקא מהקלפי. וכל העולה ראשון יזכה ראשון וכן שני וכו'. אמנם גורל כזה סריתא מלאת טובא במקדש. שיהיו צריכים לכתוב בכל יום שמות אחרים. שבכל יום מתחדש בית אב אחר. לכן בחרו לעשות גורל באופן אחר. דהיינו שסידרו כל המטות בדרך א' ב' וכו'. והניחו בקלפי פתקאות שכתוב עליהן א' ב' כפי סדר האנשים. ויטול כל אחד מהכהנים פתקא א' ויזכה כל א' בחלק שרשום כפי

הערבים שבב"ל. משמע דס"ל דבין הערבים היה פיים לקטורת. ואף דא"ב נפרשי להו פיוטות צ"ל הא דקתני ד' פיוטות היה היינו מלתא דפסיקא דהיכא דכבר הקטירו כולם לא היה פיים לקטורת בין הערבים. ובכ"מ שם הביא בשם הריטב"א דלענין ב' גזירים מי שזכה בהם בבוקר אומר בערב לחבירו זכה עמי בעץ השני והובא בתי"מ במשנה ה' דלקמן;

עם הדרת מלך הכי איתא בגמרא [דף ט:] ובמ"ב איתא להתם קרא דבבית אלהים וגו' כמ"ש הר"ב שם מסוס דהתם לא שייך רוב עם דכולהו אתו בכל פיום אבל הכא דומנא אחריתא אתו לעבודה אחת שייך רוב עם. ["אי נמי הא דכרוב עם לעיקר העבודה קאי. דלהכי מחלקים העבודה ולא קאי אפיים]: ה ["בחג ביד אחד לוחות של מים. עיין לקמן]: ושנים בידם שני גזרי עצים. וכתב הר"ב דבאחר כתיב ובער דמשמע חד [כהן]. ובגמרא דרים פרקין [כב.] דמי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסדר המערכה ובשני גזרי עצים. כי היכי דאתו לפיים. ["וכתב הכ"מ פ"ד מהלכות תמיד בשם הריטב"א דמי שזכה בבקר אומר בערב לחברו זכה עמי בעון שני: ושנים בידם ב' בזיכי לבונה. וכתב הכ"מ פ"ד מהלכות תמידין בשם הריטב"א דהעומד לאחר י"ג כהנים הי"ד זוכה בבזך אחד. והטי"ו זוכה בבזך השני. ע"כ וכן כ"ל בלוחות של מים דלעיל ודלקמן]: ובשבת שבתוך החג ביד אחד לוחות של מים. דאין מנסכין בחג אלא בשל שחר כדפי' הר"ב רפ"ד דסוכה. והלכך לא משכחת לה בחול בתמיד

ה תמיד) קרב בתשעה. בעשרה. באחד עשר. בשנים עשר. לא פחות. ולא יותר. °כיצד. עצמו) בתשעה(ל). בחג(ל) ביד אחד צלוחית של מים(ל). הרי כאן עשרה(ל). בין הערבים באחד עשר. הוא עצמו בתשעה. ושנים בידם שני גזירי עצים(ל). ובשבת באחד עשר. הוא עצמו בתשעה. ושנים בידם שני בזיכי לבונה של לחם הפנים. ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים: ן אילם) קרב באחד עשר. הבשר בחמשה(מא). הקרבים והסלת והיין בשנים שנים(מב): ן פר קרב בעשרים וארבעה. הראש והרגל. הראש באחד. והרגל בשנים(מג). העוקץ והרגל. העוקץ בשנים. והרגל בשנים. החזה והגרה. החזה באחד. והגרה בשלשה. שתי ידים בשנים. שתי דפנות בשנים. הקרבים והסלת והיין בשלשה שלשה. במה דברים אמורים בקרבנות צבור. אבל בקרבן יחיד

המעבדים לא היו מוליכים אותם למזבח. אלא נותנים אותם מחלי כבש ומעשה במזרח. ומפיסין פיים אחר. מי מעלה אותם ממקום הנתחן בכבש למזבח. והיו עושין כן משום ברוב עם הדרת מלך: ה תמיד קרב. משעת הולכת אברים והלך קחביב: עצמו. בכל יום ט'. שם לאברים ולקרבים. כדאמרינן למיל ואחד לסלת. ואחד לחביתין. ואחד ליין: ובחג. שלריך שני נסוכין אחד של יין. ואחד של מים. ביד כהן אחד לוחות של מים: של בין הערבים. שבכל יום. שנים בידם שני גזירי עצים להוסיף על עלי מערכה דכתיב (ויקרא ו') ועלו עצים על האש אש אינו ענין לתמיד של שחר שכבר נאמר ובער עליה הכהן עצים. תנהג ענין לתמיד של בין הערבים שמוסיפים שני גזירי עצים: ן הבשר בחמשה. לאברים של כבש כך אברים של איל: הסלת. שני עשרונים היה בשני כהנים: ן בד"א. דבעינן כל הני כהנים לכל בהמה. ובעינן פיים:

אם

ה תמיד קרב. כ"ו ע"ב: עצמו. עי' הוע' במתוא פ"ט ע"ב ד"ה תמיד: שני גזירי עצים. יומא מ"ו ע"ב ד"ה עקנים פ"ו ע"ב ד"ה גזרים פ"ח כ"ה: ן איל קרב. כ"ו ע"ב מ"ב מ"ו: פ"ו ההלכות מעשה הקרבנות הי"ז שם"ם בנם פ"ד ע' שבכן: ן פר קרב. כ"ו ע"ב שבל"ל כ"ח כ"ו: י"ז מעשה הקרבנות הי"ח מאמור כ"ה כ"ו: ע' יקרא ע' הקרבים מעשה הקרבנות הי"ח: מעי' מעשה הקרבנות הי"ח: הקרבים, שם"ם בנם פ"ד (פסוק שבכן): בד"א. עי' עם כ"ם:

שנויי נוסחאות

ה (כיצד) בד"ג ליתא. עצמו בט' בכי"מ כדרבי בט'. וכן נסמוך. בחג ביד אחד בד"ג ובחג.. בכי"ק.. וביד וכן בסמוך. הרי (באן) עשרה בד"ג ובכי"ק ובמשכי"ר ליתא. (הוא) עצמו בד"ג ובכי"ק ובמשכי"ר ליתא. ועי' לעיל. עצים ובשבת בד"ג ובכי"ק ובכי"ל עצים לרבות את העצים ובשבת וכ"ה בפי' ר' יהיקוס וז"ל וכתב לרבות את העצים על המערכה כדי שיתקיים האש עכ"ל וכן נראה מג' רס"ו שכן היה לפניו (ד"ם); בכי"ק מסר מן עצים על בזיכי לבונה. (הוא) עצמו בד"ג ובכי"ל ובמשכי"ר ליתא. בזיכי בכי"ק בזכי. ביד אחד בד"ג ובכי"ק וביד אחד ועי' לעיל. ן והסלת והיין בכי"מ מ' והיין והסלת בשנים שנים במשכי"ר שניים.. ן הראש והרגל. (הראש באחד והרגל.) בד"ג.. הרגל; בכי"ק ליתא בט"ס; במשכי"ר בשעות הראש והרגלים.. העוקץ והרגלים.. והרגלים בשנים. העוקץ והרגל בו' בכי"ל הרגל והעוקץ הרגל בב' והעוקץ בב' ועי' תוס'. שתי ידים בד"ג ובכי"ק ובמשכי"ר.. ידות; בכי"ל.. הידות.. שתי דפנות בד"ג ושני.. וכן הוא. בשלשה (שלשה) בכי"ק ליתא ואינו כאן. במה ד"א בכי"ק בסי.. צבור בכי"ק ובכי"ל חצבור. בקרבן יחיד בד"ג בקרבנות.. וכ"ה בכי"ק ובמשכי"ר (ובכסא היחיד)

ראשון לציון

ה בפשנה הוא עצמו בתשעה עיין תוס' מנחות ס"ע: ד"ה תמיד של שחר:

יכין תפארת ישראל בועז

המקטירין במזבח [עי' שקלים פ"ח סי' מ"ב]. וזהו פיים ד'. ולריטב"א [יומא פ"ב], לא העלם רק עד סמוך למזבח, ואח"כ מי שזכה בזריקת הדם הוא הזוכה ג"כ בהקטרתן במזבח: לג) הוא כבש. וכל כבש לריך שיהי' תוך שנה ראשונה, ואפי' הוסיף שנה א' פסול. ואיל לריך שיהי' ל"א יום תוך שנה שני', ולא יותר מב' שנים, וענל ושעיר ע"יזים דינן ככבש. משא"כ שעיר דיום כאיל. אבל פר לא יהי' פחות מב' שנים ולא יותר מג' שנים [כפף משנה פ"ח ממעשה קרבנות הי"ד]: לד) ר"ל כל הסייך לעצמו כלעיל [מ"ג]: לה) ה' לאברים, ה' לקרבים, ג' לחביתין ולסולת ויין, כלעיל: לו) ר"ל בסוכות: לז) [קרינכנו] מים שמנסכין בחג על המזבח בבוקר: לח) רק בעשרה אמר הרי כאן וכו' מדהוא מנין שלם: לט) להוסיף על המערכה. אבל ב' גזירין שבבוקר, הזוכה בתרומת הדשן מעלן: מ) הוא בן ב' שנים כנ"ל: מא) כבכבש לעיל: מב) דהסולת בכבש הי' עשרון, ובאיל ב' עשרוני', והיין בכבש הי' ג' לוגין ובאיל ד' לוגין, מיהו לא חלקום באיל לב' כהנים, רק ב' הזוכין נוטלין ביחד, וכ"כ ג' ג' שבפר: מג) ב' כהנים נוטלין הרגל:

כפי הפתקא שהעלה. והא תינא במנות. שנחלקו כפי מספר הכהנים שהיו שם. גם כל החלקים כמעט הין שוין. אלא יהי' כעין קוביא. א"כ אין נ"מ מי יעלה פתקא תחלה. אבל בעבודת התמיד. שלא זכו בו רק י"ג כהנים [במ"ג]. ואפ"ה היה לריך להגיה פתקאות בקלפי כפי מנין הכהנים ורק על י"ג מהן יהיה כתוב מי שזוכה מי זורק וכו'. ואחר הפתקאות יהיו חלקין. א"כ יהיה שוב קפעם בין הכהנים. מי יעול הפתקא ראשון. בעוד שודאי כל הי"ג פתקאות הסמוכין מונחין שם. לכהי בחרו שפי לפיים בתמיד ע"י מנין כנ"ל. ולפע"ד זהו פי' הירושלמי. דקאמר על מתניתן. תנא אין אומרין ממי [מתחיל] במקדש. ר"ל לכהי בחרו לפיים ע"י מנין. כדי שלא יעמדו לשאל ממי מתחיל. ודו"ק:

תוספת רעק"א

ה [אות יג] במשנה כיצד עצמו בתשעה. אע"ג דהיה עוד כהן שמעלה אברים מהכבש למזבח מדרש' ע"כ דמתני' דהכא כראב"י דס"ל במתני' פ"ח דתמיד דכהן המעלה אברים לכבש הוא מעלה אותם למזבח וא"כ מתני' הקודם הפ"ם הרביעי וכו' מי מעלה אברים מכבש למזבח אתי' כרבנן ותוספות כתבו דמתני' נקט מ'

בהנים ולא פחות מזה לעולם אבל עשרה לא היה בכל עתם דזמנין דבעיים דהעלו אברים מכבש למזבח זבה א' מהנך דזכו להוליך לכבש. והא דלא חשיב בהדייהו כהן המטהר ב' גזירי עצים היינו משום דהיו מסדרים זה קודם שתיתת התמיד. תוס' מנחות דף ע"מ ד"ה תמיד של שחר

דרישה שתי ידות ושתי דפנות. עכ"ל. אבל לשון הרמב"ם בפרק הנזכר הראשון מוליך את הראש. והב' והג' מוליכין הרגל של ימין. והד' והה' מוליכין את הטוקן וכו' הרי שסובר שכשהן שטויין שכך היו מוליכין בזה אחר זה: ["אם רצה כו' פירש הר"ב כהן יחידי כו' ובלא פיים. וכן פירש"י. וקשיא לי אמאי לא תיישיבן דאתי לאגלויי. ושיבאו על ידי כן לידי סכנה]:

ר"ע מברטנורה

אם רצה להקריב. כהן יחידי את הכל ובלא פיים: הפשטן ונתוחן של אלו שוין. הפשטן אם רצה להקריב מקריבמ"). הפשטן ונתוחן של אלומ"ו) ואלו שוין מו):

יכין תפארת ישראל יכין

מד) מ"ל פיים לנתחיס, דיכול כהן אחד להקריב הכל. אבל עכ"פ לריך פייס מי יקריבנו, דמל"פ אתו לאגלויי [כך ג"ל, וכ"ה מיושב רש"י יומא ד"ב ע"ב ד"ה מי ידעינן]: מה) של יחיד וליבור: מו) שכשרין בזר, ומ"ל פיים:

הלכתא גבירתא. כללא דפרק ב'

פרק ב משנה א', ב', ג', ד'. סמוך לעלות השחר בכל יום, דהיינו בקריאת הגבר לפניו או לאחריו. וברגלים [רנפ"ש ישראל ונפישי קרבנות דעולות ראי' ושלמי חגיגה ושמחה דצריך עי"ז זמן רב לפנות הדשן המרובה, לתפוח שהוא הגל האפר הגדול בתואר ענול כתפוח באמצע מזבח, ולא תסירו בי"ט האפר לגמרי, רק גרפוהו לתפות] בסוף שליש דא' דלילה. וביה"כ מדמוטל על כה"ג כל עבודת היום, כבר מחצות ואילך הי' תרומת הדשן. דהיינו תחלה בא הממונה שעל הפייסות ומקיש על העזרה ופותחין לו ומבלשין את כל העזרה, ומעמידין עושה חביתין לעשות החביתין [עי' בהקדמת תפארת, חומר בקודש פ"ב מ"ח] וכל דברנים ששם כבר מבלו קודם שיבא הממונה, ולבשו בגדי כהונה, ויבאו ויעמדו בלשכת הגזית, והיא הי' כמין בסיליקי גדולה [בית גבוה שעל העליה] והפיים היה במזרחה, וזקן מהסנהדרין יושב במערבה להורות להן סדר הפיסין [וכיון דהלשכה חצי' בקודש וחצי' בחול, ושני פתחים היו לה, אחד פתוח בקודש ואחד בחול, להכי הי' יכול לישב בה, דאל"כ אין ישיבה בעזרה, אלא למלכי בית דוד בלבד], והי' רבנים מקיפין ועומדין בעיגול [ומש"ה, כיון דאחוריהם אל היכל ח', לא הי' הפיים בעזרה, אף דצריך להיות בקודש ולאאמ"ו ע"ר צוק"ל בני' הש"ס שלו, להכי לא היה אלא בלשכת הגזית, ששם מושב הסנהדרין והרי הזקן היה יושב שם במערב והוא מדרך המוסר שיבאו השואלים אצלו, כמ"ש וקמת ועלית וגו'). ובתוך העיגול עומד הממונה ונוטל מצנפת מראשו של אחד לסימן שממנו הפיים מתחיל נוגם ממעם זה שעמד בגלוי ראש לא הי' יכול להיות הפיים בעזרה בר"ת) ומסכימין על מנין שמונים, מאה או אלף או כל מנין שיסכימו עליו נבאים שיהי' הסך גדול על מנין הכהנים כ"כ בתפארת) והממונה אמר להם הצביעו, והן מוציאין אצבעותיהן נשאסור למנות ישראל אלא ע"י דבר אחר], א' אם הוא בריא, וב' בחולה שחלש כוחו בלפשוט אצבע א', ואין הב' נמנין אלא א', ואין מוציאין אגודל נדאגודל רחוק מהאצבע, ועי"ז לא ירגישו כשיוציא שניהם שיכלה חמנין בו, ולרמב"ם מפני שהאגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו], והמוציא אגודל אין מונין אותו לו, [ולרב"מ כשם הריטב"א לא הי' הנוטל המצנפת יודע סך המנין, ודאומר המנין לא הי' יודע ממי נטל המצנפת], וסתחיל הממונה למנות מהאיש שהסיר מצנפתו ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד ששלם המנין שהסכימו עליו, והאיש ששלם בו המנין, הוא יצא בפיים ראשון לעבודת הרמת הדשן, וכיון שטבל כבר קודם הפיום כמ"ש, לובש עתה בגדי חרמה וסקדש ידיו ורגליו [ואומר לו הממונה הזהר שמא תגע בכלי קודש עד שתקדש ידיך ורגליך] ולוקח המחתה דכסף הנתונה במקצוע, בין כבש למזבח, במערבו דכבש ועולה לראש מזבח ומפנה נחלים אילך ואילך, וחותה מנחלים שנתאכלו בלב האש, ויורד למטה לארץ, והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כעשר אמות כלפי צפון, וצובר הנחלים שתחתה ע"ג הרצפה רחוק מכבש ג"ט, ואחר שירד רצו אחיו הכהנים ומקדשים ידיהם ורגליהם במהרה ונוטלין המגרפות והצנורות ועולין לראש המזבח וכל אברי העולות ואמורי הקרבנות שלא נתאכלו כל הלילה מחזירין אותו לצדדי מזבח, ובאין הצדדין מחזיקין, סורים אותו בכבש כנגד הסובב, ואח"כ גורפין הדשן במגרפות מכל צדדי מזבח, ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח ובחול גורפין הערימה בכלי גדול המחזיק לתך ומורידין למטה [ומשם מוציא אותה כל כהן שירצה לחוץ]. משא"כ ברגלים מניחין הערימה גבוה באמצע מזבח לגוי, וזה א' מד' פייסות שהיו מפיסין בכל יום, הפיים הב' זוכין בו י"ג כהנים שהממונה אומר הצביעו כלעיל, וזה ששלם בו המנין הוא שוחט תמיד של שחר [ולכשירצה מבברו לזר], וחשני שעומד בצדו מקבל דם התמיד וזורקו, והג' סמוך לו מדשן מזבח הזהב דקטורת שבהיכל, והרביעי שבצידו מדשן המנורה ומטיב הנרות, והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש והששי מעלה ב' חידים והז' מעלה העוקץ והרגל, והח' ההזה והגדה [עי' תפארת], והט' ב' הדפנות עם השדרה והמחול המחובר בה, והכבד הנשאר מחובר בדופן ימין, והי"ד מעלה הקרבים [דערמע], והי"א עשרון סולת בלול בג' לוגי שמן, והי"ב החביתין [עי' בתפארת] והי"ג מעלה ג' לוגין לנסכי תמיד, הפיים הג' אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב דאותו יום, „חדשים לקטורת", דמי שלא הקטיר קטורת מימיו יביא ויפיים, ומי שנשלם בו המנין כלעיל, זכה בקטורת, הפיים הד' מתקבצין כולן ומפיסין מי מעלה אברים מכבש למזבח, וכל זה היה בכל יום. מיהא ביה"כ לא הפיסו רק להה"ד ודישון מזבח הפנימי, לרמב"ם, דהרי עבודת יה"כ אינן רק בכה"ג [ולריטב"א בשם הרמב"ם דוקא עבודת היום ממש בכה"ג, משא"כ תמידין ועבודות ששייכי בשאר ימים, רק מדרבנן בכה"ג]. ולרמב"ן היו ד' פיוסים ביה"כ מיהא רק למכשירי עבודה דהוא, א) להה"ד. ב) לדישון מזבח הפנימי ומנורה. ג) להכנסת מחתת נחלים למזבח הפנימי. ד) מי מושים האברים לכה"ג שיורקם לאישים: מ"ה, ו', ז'. תמיד קרב בכל יום בט' כהנים, ה' לאברים, א' לקרביים, ג' להביתין ולסולת ולוין כלעיל. ובחג ביד אחד עוד צלוחית מים שמנסכין בחג על המזבח, בבוקר, הרי עשרה. תמיד דב"ע בכל יום בי"א, בט' כלעיל ועוד ב' שבידים ב' גזירי עצים. וכן בשבת בתמיד דשחר י"א, ט' כלעיל ושנים בידים ב' בזיכי לבונה דלהה"פ. ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית דמים הרי י"ג. איל קרב בי"א, הכשר בחמשה כלעיל בכבש התמיד, הקרבים והסולת [דהי' באיל כפול מכבש, ב' עשרונים] והיין נדכבש ג', ובאיל ד' לוגין], ב' ב' כהנים נושאין אותן ביחד נ"לי לחלקם. פר קרב בכ"ד הראש באחד והרגל בשנים. העיקץ באחד והרגל בשנים. החזה באחד והגדה בשלשה. ב' ידים בשנים. ב' דפנות בשנים. הקרבים והסולת והיין בג' ג', כל זה בקרבנות ציבור, אבל ביחיד א"צ פיים לנתחים דיכול כהן א' להקריב הכל נולע"ר צוק"ל בתפארת, עכ"פ צריך פיים מי יקריבנו דלא ליתי לאגצויי: הפשטן ונתוחן של שניהן שווין שכשרין בזר וא"צ פיים:

שנויי נוסחאות

מקריב נד"ל יקריב. של אלו ואלו שוין. נד"ל. של אלו ושל אלו שוה.

תוספת חדשים

ז תי"ט ד"ה אם רצה כ' וקשיא לי כו' לידי סכנה עכ"ל. ונ"ל דהכבעלים היו בוכרים בלאיזה כהן שירצו ולא שייך דאתי לאגלויי דאדם רגאי לעשות בשלו מה שירצה מה שאין כן בקרבנות צבור וכן פי' הרב ברטנורה וכש"י בפ"ז דתמורה מ"ג דרגאי לעשות דבר מועט כדי שיהן עולה זו לכן כתו כ"ן כדי שיעול הטור עד כלן לשוון. ותע"ג דשום' שם דל"ת ע"ב הביגו על רש"י דלא מלינו לשון זה רק בבור מ"מ לא כתבו שלא יהיה הבעלים בידם לתן לפי שיהא: (ממהרש"ת ז"ל): וז"ל הש"ל לישבא אתם כיחיד עהן הקרבן שאם לכהנים לפסר דלהן לאגלויי כרש לא תשו לבכי כיון שיש לתקן הדבר בקל אתם ירחו דאתי לאגלויי יאמרו לאוהו ביחיד בדור לאתם מי שתלבה שיקריב את קרבנך ו"ל הרמ"ן ז"ל דביד אותו יחיד לבדור וכולי והכ"ד כתב עליו שלינה מבוכה שלימה דלא ביחיד ובכ"ב ע"ב ולא פירש"י ובכ"ב ע"ב ולא דק דהבוכה שלימה היא ומוזהו בדמרן. נהמלקט.

ראשון לציון

ז תי"ט ד"ה אם רצה כו' וקשיא לי כו' עיין יסל"מ:

פרק ג א הממונה. פירש הר"ב הוא הסגן. וכפירש"י, והטעם שנקרא ממונה פירש הר"ב ברפ"ב דסנהדרין. והתוספת בפי"ח דמנחות דף ק' דמו זה הפירוש. וכתבו ממונה אחר היה ומנוח היה זה שהוא ממונה על הפייסות.

ר"ע מברטנורה

פרק ג **א אמר** להם הממונה. פרק ג **א** °אמר להם הממונה") דמקרי ממונה סתם. ע"כ: הוא כרוזה

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ג א) ר"ל ביו"כ כבשאר ימים, אחר שהפיסו אומר הממונה על הפיים והוא הסגן [כסנהדרין י"ט ח', וכוטס מ"ב ח'] לאו וכו': ממקום

ציונים

פ"ג א אמר להם. כ"ה מ"ש כ"ו מ"ב מנחות ק' מ"ש יומא מ"ב ד"ה פ"ג:

ראשון לציון

פ"ג א במשנה אמר להם כה. מנחות ק. ועיין תוס' שם ותוס' יומא עו: ותוס' סוטה ח"ב. ד"ה סגן תמיד ל.

תוספת רעק"א

פ"ג א נאות דרש במשנה אמר להם הממונה. עיין

[*הרואה אומר ט'. ועד אחד נאמן במלאת לעבודי לגלוי. ירושלמי]: מתתיה בן שמואל. כתבו התוספות דמנחות סס שזהו שעל הפיסות דאתן ליה ברפ"ה דשקלים. [*ואולי דמשום הכי פסקו כמותו הר"ב והרמב"ם סס]: **ב** כל המיסך את רגליו. פי' הר"ב כעין לנקביס גדולים. ומסיים רש"י. ולשון מיסך כמו אילן המיסך על הארץ לפי שהטרך בנקביס גדולים כורע על ברכיו ומכסה גופו את רגליו. וכן בשאול כתיב (שמואל א' כ"ד) וסס מערה ויבא שאול להסך את רגליו: קדוש ידים ורגלים מן הכיור. רש"י. ובגמרא בשלמא רגלים משום מיעוטא. אלא ידים מ"ט. אמר רבי אבא זאת אומרת מעוה לשפשף בידו העליונות הנתונין על רגליו שלא יצא בהן חוץ וגרמה ברכות שפכה שאין מי רגליו מקלחין אלא שותתין. ויוליא לעז על בניו שאינם שלו: **ג** לעזרה. לעזרת ישראל כן פי' הר"ב במשנה ח' פ"ק דכלים. ואני הארכתי להוכיח שבדבריו כן הוא בספר תורת הבית סי' ט"א: [*לעבודה. פי' הר"ב לאו דוקא ומסיימי התוס' אלא אפילו לאחיטה דלאו עבודה היא מוכח לקמן דבעי טבילה ואפילו בלא עבודה רק שנכנס לעזרה וכן מוכח בירושלמי דקאמר לא סוף דבר לעבודה אלא אפילו שלא לעבודה וכן מוכח לקמן עכ"ל]: עד שיטבול. פי' הר"ב שהדברים ק"ו ומה כ"ג המשנה מקדש לקדש כו'. אע"פ שטבל כבר טבילה חשובה במקום קדוש. ואע"פ שהוא כ"ג דקדוש טפי ואע"פ שהוטלה עליו כל עבודת היום וזריז ואיר טפי מתון כך. ומממת שכפרת היום מרובה אפ"ה צריך טבילה וכו' כל אלו חומרות צריך להכניס בק"ו דאלמ"ה איכא למפרך. כ"כ התוס': חמש טבילות ועשרה קדושין. דכתיב. (ויקרא ט"ז) בגדי קדש הם ורחץ בשרו במים ולמדך שכל חליפות קדש בו ביום טעון טבילה. ומניין שכל טבילה צריכה ג' קדושין. ת"ל ופשט ורחץ ורחץ ולבש. אם איני ענין לטבילה דנפקא מבגדי קדש תנהו ענין לקדוש. דכתיב (שם) ופשט את בגדי הבד. וסמיך ליה ורחץ וגו' ולבש את בגדיו שדינן ורחץ אופשט ואולבש כאילו כתיב [ורחץ] תרי זמני. גמרא [ורש"י]: ובולן בקודש וכו'. עיין בפי' משנה ו': על בית הפרוה. עיין משנה ח' פ"ג דמעשר שני. [*ועיין במשנה ו']: דיץ מזו בלבד. יי' הר"ב הראשונה. וכתבו התוס' שבראש הוא כיון דאכתי לא נתקדש בבגדי קדש שיטבול בחול: פשט

הרואה אומר מ"י פ"ח מהל' שגג דין ה"ב סמ"ג עמ"ן ק"ל: ב ולשה הוצרכו כ"ח פ"ח: כל המיסך וגו' ס' כ' ע"ב מ"י פ"ח מה' כ' ע"ב ניחת מקדש פ"ה: ג אין אדם נ' פ"ח ירושלמי זבחים פ"ח מ"ג מ"י פ"ה מה' ניחת מקדש ס"ד: המשנה שבלות י"ד פ"ח נ"ח פ"ח ע"ח ע"ח ונמרים ר"ש ע"ב מ"י פ"ב מה' עבודה י"ב פ"ב: וכולן בקדש מ"י סס ס"ג:

שנויי נוסחאות

פ"ג אהשחיטה נכי"מ ח' שחיטה. (אם) הגיע הרואה. נכי"מ כ' ליתא וכ"ה נכי"מ ח' (וסס הגיע זמן..) ונגליון סס מסס מל' אם. אומר ברקאי נכי"ק ונכי"ל ומסכי"ל ונפי' ר"ת.. בורק. וכ"ה נד"נ (וסס אמר להם..) ונפי' סרמב"ם סס. מתתיא נד"נ מתתיה; במשנ"ל מתתיא; במסכי"ל מתתיה; נכי"ק מתתיה ועי' יומסין. בן שמואל אומר ונד"נ ונכי' ר"ת.. אמר. האיר פני כל המזרח נכי"מ ח' חאיר על פני המזרח; נכי"מ כ' ונכי"ל. על פני כל המזרח. עד שבחברון נד"נ ונכי"ק ונכי"ל עד שהוא בחברון וכ"ס נרש"י ונפי' הרמב"ם ועי' ריטב"ל. והוא אומר הן נכי ק הוא אומר הן. ב הוצרכו נכי"ק צריכו. שפעם נכי"ק ונכי"ם פעם. (ודימון שהאיר מזרח) נכי"ל ליתא כ"ז; במשניל.. המזרח; נד"נ.. את המזרח; נכי"ל שהאיר פני מזרח. ושחטו את התמיד נכי"ל ודשנו את המזבח ושחטו.. ועי' רש"י (ל"ג ח') ורמב"ם נפ"ג מהל' תמידין ומוספין הל"ב ונד"ס שהאריך בזה. הזרידו כ"ג נד"נ ונכי"מ ונכי"ק ונמסכי"ל והזריח.. ועי' בבבלי (כ"ט ח') ונכמ"ר ונפי' הרמב"ם. בהן (גדול) לבית. במשניל הכהן ליתא. ועי' בבבלי (שם). המיסך נד"נ ונכי"ק המסיך וכהן הוא. (אות) רגליו נכי"מ ונכי"ל ליתא. וכל המטיל מים נד"נ כל.. וכ"ה נכי"ק (וסס את המים). **ג** אין אדם נכי"מ כ' ונגה"מ סס ואין אדם. לעזרה (לעבודה) נכי"ק ומסכ"ב נכל הדפו"י.. ולעבודה וכתב נהו' רי"ד ולעבודה גרסינן עם ו"ן ותרתי מילי קתני כו' ב' נכי"מ ליתא וכ"כ הריטב"ל דאיכא נוסחי דל"ג לעבודה; נפי' ר"ת ונתוס' ליתא גמ' לעזרה ועי' רש"י ות"י. אפילו שהור נפי' ר"ת.. הוא שהור. עד שיטבול נד"נ ונכי"ק ונכי"ל עד שהוא טובל. חמש טבילות נד"נ וחמש.. ועשרה קדושין טובל (כה"ג ומקדש) בו ביום נד"נ ונכי"ק ונכי"מ כ' ליתא כ"ז וכן ליתא למלת כה"ג ומקדש גם נכי"ל; נכי"ל.. טובל כה"ג בו ביום ומקדש; נמס' ר' פירוש חמש טבילות טובל ועשרה קדושין מקדש כה"ג בו ביום; (עד) בית הפרוה נד"נ ונכי"ק בבית.. נמסכי"ל בית.. וליתא; נכי"ל ונכי"ל אבית.. וכ"ה נפי' ר"ת בנרייתא (לא ח').

יכין תפארת ישראל יכין

ב) ממקום גבוה שבעזרה: ג) של תמיד שפסול בלילה: ד) הבריק השחר: ה) הוא הממונה על סיום [שקלים פ"ם מ"ח]: ו) כ"ל אומר הרוחה, ותה מאוחר יותר מברקאי: ז) ר"ל שחוזרין ושואלין אותו, האם הגיע כנפי האור עד שבחברון. ולא אמרו עד חברון. אלא להזכיר זכות אברהם הטמון בחברון, שהשכים ג"כ להקריב בנו, והוא תקן תפלת שחרית שכנגד תמיד של שחר: ח) לעלות לגג לראות, ולא הסתפקו ברלי' פשוטה למזרח [רש"י] ולולא מסתפינא הי' כ"ל דרק טעמא דמהיא בן שמואל אתא לאשמעינן. דאי כרש"י הרי לא הזכיר במשנה שעלה לגג רק דבגמ' קאמר הכי. רק קאי אמתיא בן שמואל דמצריך איאיר פני כל המזרח. וזה מוכרח, דהרי חברון בדרומות מזרחית מירושלים הוא, ואמרינן [בעירובין דנ"ו ח'] דביום אריך חמה יולאה בקרן מזרחית לפניה, א"כ אם האירו פני המזרח עד חברון כבר האירו פני כל המזרח, ועל זה שואל למה לן, והרי זריזין מקדימין וכבר כבר מעה"ש: ט) יום המעונן הי', אלא אור הלבנה מפליא בעלייתו כחמה. ולאו ביו"כ הי' מעשה דאז ליכא לבנה בשחר: י) ותשטו שמא יאמרו ביו"כ טעות אחר: יא) מהדר אדלעיל, דלאחר שאמר הרואה הן, הזרידו וכו': יב) ר"ל אפי' הי' כבר במקדש, שכבר טבל קודם שנכנס, כי כך דינו, אפ"ה כל וכו': יג) כך נקרא העושה לרבו, מדכתיב ומסכך גופו על רגליו: יד) עומד ומניח כל יד על רגל הסמוך לה, ורוחצים מהכיור. מיהו בבוקר בלא"ה ג"כ טובל ומקדש: טו) לעזרת ישראל: טז) לאו דוקא, אלא מדאיירי מטבילות כהנים, נקט לעבודה: יז) דה' פעמים מחליף בגדיו ביו"כ, ובכל פעם מקדש ופושט וטובל ולובש ומקדש: יח) נכנס בעזרה שנקראת כך כמו בוגה: נבוס

תוספת ר"עק"א

עיין תי"ט רפ"ח דמסה ד"ה ונגש הכהן: [אות טו] [שם במשנה] אם הגיע זמן השחיטה. והא דלא אמר אם הגיע זמן סידור ב' גיזרי עצים שהוא דוקא ביום כדכתיב ובער עליה הכהן עצים בבקר בכיון ראית ליה תקנתא לא קתני דאף אם שעו במאור הלבנה אית ליה תקנתא לעורקה ולחזור לסדרה. נמרא ספ"ב דלעיל: ג [אות טו] בהרע"ב ד"ה לעבודה. לאו דוקא. אף דמק"ו דיום הכפורים ליכא למילף רק לעבוד עבודה כמו התם ביוה"כ מ"מ מדרבנן טעון טבילה בנכנס לחור דנזרו שלא יעבור. תוספות:

הראשונה שהיתה בחול ע"ג שער המים ובלד לשכתו היתה: **ד** סדין של בוץ. כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ לפי שהוא רגיל לשמש כל השנה כולה בבגדי זהב: ונסתפג. ונתקנח: וקדש ידיו ורגליו. מן הכיור שלריך לכל חליפות בגדי היום קדום לעשיטה וקדום לנכיסה וטבילה ראשונה זו שהפשיטה של בגדי חול היא לא הוצרך קדום ידיה ורגליה על הפשיטה: קרצו. שחטו ברוב שני סימנין הכשר שחיטה בלבד: ומירק אחר. וגמר *)בהן אחר בשחיטה לפי שאין קבלת הדם כשרה אלא בכ"ג ולריך למהר ולקבל: על ידו. בשבילו. לי נמי על ידו אחריו וסמוך לו. כמו ועל ידו החזיק. בספר עזרא (ג'): **ה** בין דם לאברים. לאו דוקא דהא תנן לעיל וקבל את הדם וזרקו ונכנס להקטיר קטורת ולהטיב את הנרות. ולהקריב את הראש ואת האברים ואת האברים. אלא לא בא התנא עכשיו לומר סדר ההקרבות זו אחר זו אלא היו. אבל ר"ל בלבד שלא היתה זריקת הדם והקרבת האברים רלופים זו אחר"ז שהרי הקטורת היתה מפסקת ביניהן וה"ה נמי שהטבת הנרות היתה ביניהן לאחר הקטורת קודם הקרבת האברים: אסטנים. שנופו מעוגן וקר: מחמין לו חמין. בעיה"כ: קטטילין. ביה"כ לתוך חקק בגין בית טבילתו: שתפיג. להסיר ליתן במקלת. כמו מפיגין טעמן [ביצה י"ד:]: **ך** לבית הפרוה. מכשף אחד שמו פרוה בגאה. ונקראת על שמו: ובקדש היתה. שטבילה שניה זו עם כל שאר טבילות חוץ מן הראשונה מעונות מקום קדוש כדכתיב (ויקרא י"ו) ורחץ את בשרו במים* במקום קדוש:

*) ולי רש"י כהן אחר שחיטה וכ"ה בד"מ

בלבדים): **ד** פרסו סדין של בוץ. בינו לבין העם). פשט ירד וטבל ונסתפג). הביאו לו בגדי זהב ולבש. וקדש ידיו ורגליו). הביאו לו את התמיד. קרצו). ומרק אחר שחיטה על ידו). קבל את הדם וזרקו. נכנס להקטיר קטורת של שחר ולהטיב את הנרות). ולהקריב את הראש. ואת האברים. ואת החביתין. ואת הייין): **ה** קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאברים). של בין הערבים בין אברים לנסכים. אם היה כהן גדול זקן. או אסטנים). מחמין לו חמין). ומטילין) לתוך הצונן. *כדי שתפיג צינתן): **ך** הביאוהו לבית הפרוה). ובקדש היתה.

ד פשט ירד וטבל כו'. כתב הר"ב וטבילה ראשונה זו כו' לא הוצרך קדוש כו'. ואקשינן בגמרא דתנינה הוו ולעיל תנן עשרה קדושין. ומשנינן קדושא בתרא כי פשיט בגדי קדם ולבש בגדי חול עביד ליה הכא. [*ועיין במשנה ו'] : [*ונסתפג. פי' הר"ב ונתקנח עיין מ"ש במשנה ה' פ' כ"ב דשבת בס"ד: וקדש ידיו ורגליו. פי' הר"ב מן הכיור וכן פי' רש"י. ולא דייקא דהא תנן בפרק דלקמן משנה ה' והיום בקיתון של זהב. וכן כתב הרא"ש בכאן] : קרצו. כדכתיב (ירמיה מ"ו כ') קרן מצפון בא בא. ומתרגמינן [עממין] קטולין מציפונא ייתון עלה. גמרא: ומרק. נקרא השלמת הפעולה איזה פעולה שתהיה. הרמב"ם. והוא אל ממורק ושטף (ויקרא ו') ומרקו הרמוזים (ירמיה מ"ו) שעגינם לאחות וגמר כלי על שלימת לאחותו: על ידו. כתב הר"ב בשבילו. וכתב רש"י כמו קונן אדם ע"י עצמו (דתנן במשנה ו' פ"ו דב"מ): ולהטיב את הנרות. עיין במשנה ב' דפרק קמא: ואת האברים ואת החביתים. תימה דלא תנן והסלת *והרמב"ם העתיק גם כן המשנה כלשונה בפ"ב מהלכות עבודת יום הכפורים: **ה** בין דם לאברים. ובגמרא יליף לה מסוס דבקטורת כתיב בבקר בבקר ובתמיד חד בבקר ומ"ש הר"ב והנרות נמי קדמו לאברים. עיין משנה ב' דפ"ק ורים פרק ג' דתמיד: של בין הערבים. בין אברים לנסכים. דכתיב (במדבר כ"ח) כמנחת הבקר וכנסכו תעשה מה מנחת הבקר קטרת קודמת לנסכים אף כאן קטרת קודמת לנסכים. ומדלא כתיב כאברי הבקר אלא כמנחת הבקר. הלכך למנחה קדים ולא לאברים. גמרא. [*ושם נסכים מפורש ברים פרק ה' דשקלים]: אסטנים. עיין פי' המלה במשנה ו' פ"ב דברכות: שתפיג. עיין במ"ז פ"ק: **ך** הביאוהו וכו'. עיין במ"ג פ"ז: הפרוה. פי' הר"ב מכשף כו' בגאה כפי' רש"י ובמ"ג פ"ה דמדות כתב גם כן פי' הרמב"ם. וכן כתבו התוס' בשם הערוך: רבי

ד פרסו סדין ג' ע"ב: פשט ירד וטבל ל"א ע"ב מ"ר ע"ב פס' עכ"ל יומ"ב ה"נ: הביאו לו ס"ע ס"ל מ"ל מנוים כ"ע ע"ל, מ"ר ל' מכ' מנוים יומ"ב ה"ל, הקטורת של שחר ל"ל ע"ב: אם היה כה"ג מ"ר פ"ב מס' יומ"ב ס"ד: **ך** הביא הו ל"ל ע"ב:

שנוויי נוסחאות

ד פרסו בד"ל ובכי"ק פרשו; בכי"מ ב' פרסו לו. פשט ירד וטבל בד"ל ובמסב"ר בקצת דפו"י ובכי"ק קדש ידיו ורגליו ופשט.. ומהגמ' (לא, ה) מוכח דהכוסבה הזאת היא בטעות וכן ליתא במסב"ר ד"ו וגם כל מסדרי העבודה ליומ"כ לא הזכירו כאן קדוש (ד"ס). עלה בכי"ק ועלה. ומרק בכי"ק ובמסבי"ר ומירק. שחיטה בד"ל שחיטתה. קבל את הדם בד"ל ובכי"ק ובכי"ל וקבל.. וכ"ה במסבי"ר (ומס את דמו). קטורת (של שחר) בד"ל ובכי"ק ובמסבי"ר את הקטורת וליתא. ולהקריב את הראש במסבי"ר להקריב..; בכי"מ ובכי"ל והקריב. ו(את) החביתין במסב"ר ליתא: **ה** בין דם בכי"ק.. הדם. של בין הערבים בד"ל ובכי"ק ובמסבי"ר ושל בין הערבים היתה קריבה. בין אברים - בד"ל האברים. זקן או אסטנים בד"ל ובכי"ק.. אסמנס; בכי"מ ב' אסתנס; בכי"ל זקן או חולה או.. מחמין. במס' ד' פיזרו מחממין. הצונן בכי"ק הצונין. כדי שתפיג צינתן בד"ל ובכי"ק ובכי"ל ובמסבי"ר.. שתפוג; בכי"מ ל'בשביל שתפוג צינתן. **ך** הפרוה בד"ל ובכי"ק הפרווה.

ראשון לציון

ו תי"ט סד"ה הפלוה כו' וכ"כ התוס' בשם הערוך ע' יסל"מ:

תוספת רעק"א

ד [אות יז] בתי"ט ד"ה ואת האברים. והרמב"ם העתיק גם כן המשנה כלשונה. הרמב"ם כתב שם וברפ"ד החביתים והנסכים ושם נסכים כולל סולת. ויין במו שהקדים הכלל בפ"ד מהלכות מעה"ק ובפ"ש התי"ט פ"ד דזבחים. [ובריש פ"ה דשקלים וכמו שרמז ע"ז לקמן בסד"ה של בין הערבים]. שיח יצחק: ה' נאות יח] במשנה בדי שתפיג צינתן. לשון הרמב"ם בחבורו שאין שבות במקדש. וזהו כגירסת תוספות בסוגיין דמדרבנן אסור במדינ' דהוי מצרף

יכין תפארת ישראל בועז

יט) דהראשונה טובל בחול, במקום שע"ג שער המים, שהי' בלד לשכתו מדלא הי' רשאי עדיין לכנס לפנים בקודש מדלא טבל עדיין [ועי' תוספות ודבריהם לקמן: כ) להזכירו ולהעם, שהיום יעבוד ג"כ בבוץ, ולא בבגדי זהב לבד, להכי פרסו סדין בוץ על פתח המקוה: כא) נתקנח שלא יגלגל הבגדים: כב) מקיתון זהב ולא מהכיור, כדי לכבדו. ולא קודם אפשיטת בגדי חול. אבל מקדם בסוף עבודת היום, כשלבש בגדי חול: כג) ר"ל הרגו. ומקרא כך. מדלא שחט רק רוב ב' הסימנים, דשחיטת התמיד רק מדרבנן אינה כשירה רק בו [תוס']. ועשו כן כדי שיסתר הטוה"ג לקבל הדם דכל עבודת היום אינן כשרות רק בו: כד) ר"ל גמר אחר שחיטתה בשבילו. וי"א דעל ידו ה"ל סמוך לו: כה) מנקה ב' [לאמפצן] הנותרים, דה' נרות כבר הטיבו הכהנים קודם הקטרה. [ולרמב"ם הטבה היא הדלקה, שמדליק הנרות גם היום [פי' כ"מ פ"ג מתמידין סי"כ] אמנם ביני ביני כבר הפשיטו ונתא' התמיד והעלו האברים לכבש [כפ"ב מ"ג]: כו) להכי פרט כאן הראש, ולא הני נבי' הרגל, רק כלנו עם האברים. דקמ"ל דא"ל להקריבו עם הראש, כמדר שהעלהו לכבש. ולא זכר כאן סולת. דנכלל באברים מדשייך לתמיד. ולאאמ"ו הגאלוק"ל, סולת נכנס בחביתין, ולא פרט כאן כל א' לבד, מדבל"ז הכל בכוה"ג, משא"כ לעיל [פ"ב מ"ג]: כז) לאו דוקא, דהרי הטיב גם ב' נרות ביותיים. רק קמ"ל דלא הי' זריקת הדם והקטרת האברים לעופין: כח) [אסטנעגאס] בלשון יון הוא אדם חלש: כט) מים חמין מעיו"כ, או עשית מלוכן מעיו"כ: ל) ביו"כ: לא) שאסור לנהן של מימי המקוה שעובל בהן. מיהו בכוה"ג בריא, לא, דהרי מלרף ומחזק העשית ע"י שמטילו לתוך הלוגן כשהוא מלוכן. דאע"ג דהך לירוף אינו דאו', אי משום שאינו מתכוון [ואף על גב דבפסיק רישא אפילו אינו מתכוון כמתכוון דמי. הכא אינו פסיק רישא. ולענין אפילו הוא פסיק רישא, כשאינו נהנה אדי פלאו']. מכ"ש שבות הוה, ושבות שא"ל לא התירו במקדש. וגם להטיל לשם מים חמין אי אפשר דממ"ל, אם החמין מונעטין מהמי מקוה הטונים, לא יועילו, ואם החמין מרובי' מהטונים' אסור [כמ"ש בס"ד בכללי הטמא' לד כ"ג ע"כ] (א) : לב) כך נקראת הלשכה בשם בונאה

אבל במקדש אין שבות. וכתב חפר"ח בסמ"ח ומשמע דלא שרי בכך אלא בד' טבילות שהיה במקום קדוש אבל טבילה א' דהיתה בחול לא והבי דייק מתני' דלא קתני להך דעשיות מקפי טבילה ראשונה אלא לבתר דטבל קתני ואם היה זקן: ו [אות יט] בהרע"ב ד"ה ובקדש היתה. במקום קדוש. אף דהך קרא בקידוש כתיב כמ"ש התי"ט מ"ג מ"מ מדאמקיה רחמנא לקידוש בלשון טבילה ילפי' לה מה קידוש במקום קדוש אף טבילה במקום קדוש. ופירש"י בדף ל"ב ע"ב אבל טבילה ראשונה לא ילפת מינית דהא לאו דאורייתא היא עכ"ל. ותמוה לי הא סוגיא ערוכה גמרי' חמש טבילות ועשרה קידושים מובל כה"ג ומקדש בו ביום הרי דטבילה ראשונה ג"כ דאורייתא ועי' בתי"ט משנה ג' ד"ה חוץ מזו. שוב ראיתי בתוספות ישנים שכתבו דלאו ה' טבילות גמירי להו אלא דשיגוי עבודות גמירי להו וטמילא איכא ה' טבילות כדילפינן מקרא דמעבודה לעבודה צריך טבילה עיי"ש. וא"כ דברי

פ"ג (א) מ"ה שתפג ליתן. כ' רבינו אאמ"ו הגאון"ל וז"ל. זהו כר"ש דפוסר בלינו מלכוון לחיסוס. ופק' תוס' הרי מודה ר"ש בפסיק רישא. כ"ל מדנעשה אחר שסילק ידו הרי. כגילוד אחר שסילק ידו [כמג"א סע"ז]

רבי מאיר אומר פשט קדש כו'. דס"ל דתרי קדושי שהצריך הכתוב בין בגד לבגד תרוייהו משום לבישת בגדים המתחלפים תחת הראשונים הוא. ולדידיה במשנה ד' פשט וקדש ידיו ורגליו וירד וטבל כו' ולבש וקדש כו' אלא היינו מתני' כרבנן דהכא.

פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם. קדש ידיו ורגליו. ופשט. ר"מ אומר פשט. קדש ידיו ורגליו. ירד וטבל עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי לבן(ג). לבש וקדש ידיו ורגליו: ן בשחרית(ד) היה לובש פלוסין(ה) של שנים עשר מנה. ובין הערבים(ו) הנדוין(ז) של שמונה מאות זוז דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בשחר היה לובש של שמונה עשר מנה. ובין הערבים של שנים עשר מנה. הכל שלשים מנה(ח). אלו משל צבור. ואם רצה להוסיף. מוסיף משלו(ט): ח בא לו אצל פרוס(י). ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח(יא). ראשו לדרום ופניו למערב(יב) והכהן עומד במזרח ופניו למערב וסימך שתי ידיו עליו(יג) ומתודה. וכך היה אומר. אנא השם(יד) עויתי. פשעתי. חטאתי לפניך אני וביתי(טו). אנא השם. כפר נא לעונות.

רמ"א. פשט תחלה ואח"כ מקדש ואין הלכה כר"מ: בגדי לבן. כתונת. ומכנסים. ואבנט. ומלגפת החמורים בפ' אחרי מות שכל עבודות פנימיות היו בהן. ועבודות חיצוניות כגון תמיד ומוספין היו בבגדי זהב שהוא מבחוץ בהן כל השנה כולה. ובין כל חליפה וחליפה טעון טבילה. ופתי קדושי ידיים ורגליים מן הכיור: ן פלוסין. כגון דק ויפה הבא מארץ רעמסס תרגום ירושלמי רעמסס פילוסא: הנדואין. מארץ הודו: ובין הערבים. בגדים שלובש להולאת כף ומחתה: הכל ל' מנה. להכי הדר כלליהו תנא לאשמועינן דל' מנה סך הכל לומר לך שאם פחת לאותן של שחרית ורבה* לאותן של ערבית ליתן בה: אם רצה להוסיף מוסיף משלו. ובלבד שיתן אותו הוספת מתנה להקדש: ח בין האולם ולמזבח. כל לפון העזרה היה כשר מן הדין להעמדת הפר דכולה לפני ה' היא ולא היו מעמידים הפר בין האולם ולמזבח קרוב להיכל אלא משום הולאת דכ"ג שלא יכבד עליו טורח משא מזרח הדם למרחוק: ראשו לדרום ופניו למערב. בדין היה שיהיה ראשו להיכל שהוא במערב ואחוריו למזבח. אלא שמא יטיל גלים וגנאי הוא להראות בית הרעי שלו ללד מזבח לפיכך היה ראשו לדרום וזנבו ללפון דהכי שפיר טפי. ואמצע גופו בין האולם ולמזבח. ועוקם ראשו עד שיהיו פניו למערב: והכהן עומד. ואחוריו

קדש מ"י. פ"ב מה' שבועות יו"כ ה"ב: ן בשחר היה לובש מ"ד ע"ב. ונקום אחרי מות מקצ"ל: הכל שלשים מנה טי' ואם רצה מ"י. פ"א מה' כלי המקדש ה"ב: ח בא לו אצל פרו, ל"ב ע"ב, זבחים כ' ע"א מ"י. פ"ב מה' שבועות יו"כ ה"ו ופ' ד ה"א: ומיסך שתי ידיו מ"א ע"ב כ"ו ע"א: אנא השם. פו"ב מאחרי פ"ג:

שנויי נוסחאות

פרסו בד"ב ובמשני"ר פרשו; בכי"ק ופרשו. רמ"א פשט קדש בד"ב.. וקדש. לבש וקדש בד"ב ובכי"ק ובמשני"ר ולבש..; במס' ד' פ"ז. ובכי"מ ב' ולבש קדש. ן לובש פלוסין בד"ב ובכי"ק ובמשני"ר לבוש פילוסין; ברש"ל.. פלגסין לו פלוגסין ע"ם. ובין הערבים במשנ"ר בין.. הנדוין בכי"ק הנדווין ועי' ד"ס. והב"א בכי"מ ר' יהודה אומר. היה לובש בכי"ק ובכי"מ.. לבוש; בד"ב ובמשנ"ר.. לובש פלוסים. של י"ב (מנה) בכי"מ ג' ליתא. הכל שלשים בכי"ל סך הכל.. אלו משל צבור בכי"מ ג' אלו הן..; בכי"ל אלו נוטל משל חקדש וכ"ה בד"ב ובמשנ"ר (ובהר.. מן החקדש) וכ"ה בדפ"י (לה, ה). ואם רצה בד"ב אם.. בוסיף משלו בכי"מ ובכי"ל משלו מוסיף. ח אצל פרו בכי"מ ב.. סר. ופרו בד"ב ובכי"ק ובמשני"ר ופר. האולם ולמזבח בכי"מ אולם למזבח; בד"ב.. והמזבח. לדרום בכי"מ ג' וכי"ל בדרום. והכהן במשנ"ר הכהן. וסומך בד"ב ובכי"ק וסמך; במשנ"ר סמך. ומתודה בד"ב ובכי"ק והתודה; בכי"ל ובמשנ"ר ונתודה. פשעתי חטאתי בד"ב חטאתי פשעתי ובסמוך כיוצא ועי' בגלי (לו, ב) וביומא (לז"ב). אנא השם בכי"ק.. בשם ועי' יומא שם. לעונות ולפשעים

ראשון לציון

ן ברע"ב ד"ה ובין הערבים כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

דברי רש"י נכונים דהא מקרא ליכא למילף רק דמעבודה לעבודה צריך טבילה. אבל טבילה א' ליכא לימוד והוי רק דובנן ואף דבכל ימות השנה כשבא לעבוד צריך טבילה כדאיתא במשנה ג' ומבואר בהרע"ב שם דילפי' מק"ו והוי ראיתיא ל' רש"י פ"ל דמתני' דלעיל דקתני עלה חוץ מזו בלבד אתיא באמת כרבי יהודא דס"ל בסוגיין. דמכילתא בכל ימות השנה מדרבנן הוא וסרך טבילה חוא אבל לבן זומא דילף בק"ו באמת פ"ל דהיה בקודש וכדמוכח לומר לדברי תוס' דף ל' ד"ח ומת המשנה לפי ס"ש תחלה הא דלא פרבי' דמה לטבילה התם דבעינן במקום קדוש. דהיא גופא נילף דבעינן מקום קדוש עיי"ש. וצ"ל הא דקתני במתני' חוץ מזו לא אתיא כבן זומא. ודו"ק. אולם הת"י לעיל דף ל' כתבו דטבילה ראשונה דיוה"כ גם ר"י יליף לה בק"ו עיי"ש. וצ"ל הא דלא בעיא במקום קדוש היינו כ"מסיק תוס' שם דסברא הוא ביון דאכתי לא נתקדש בבגדי קודש דיטבול בחול ואתיא מתני' גם אף בב"ז, וכמ"ש הרע"ב שם. אבל בכוונת רש"י ז"ל בס"ש: ן [אות כ] בהרע"ב ד"ה הכל ל' מנה. לאותן של ערבית. ובעינן דשחר עדיסא משל ערבית. גמרא ג' והובא בתי"ש כאן)

יכין תפארת ישראל בועז

בונתה: לג) מכנסים כתונת מלגפת תחבש: לד) שלובש בגדי לבן, להכנסת קטורת ודמים לק"ק: לה) בין דק מאד: לו) שלובש לבגיס להולאת כף ומחתה: לז) לובש בגדי בוץ לבגיס הבאים [מאוגדיון]: לח) קמ"ל דסרי לפחות משל שחרית ולהוסיף משל ערבית, רק שיהי' הכל ביחד ל' מנה: לט) במתנה גמורה להקדש: מ) שצריך להביא הפר משלו: מא) בלפון העזרה. דאע"ג דכל לפון העזרה כשר לשחיטה, אפ"ה משום חולשא דכה"ג, מקרבין השחיטה להיכל, שלא יכביד עליו הולכת הדם: מב) בדין הי' שיהי' אחוריו למזבח, כדי שיהי' ראשו להיכל, רק חששו לגנאי המזבח, כשיגלה בית הרעי כשיטיל גלים, לכן העמידוהו אחוריו ללפון כאילו בא מלפון, ומעקש פניו להיכל: מג) מניחן בין ב' קרניו: מד) לפי שאמר כאן הפס ככתבו, להכי לא הזכירו התנא [כ"ב רתוי"ע, ותמהני מלקמן פ"ד מ"ח, לפ' חטאת שנמי סזכירו ככתבו, דהרי הוא בכלל היו"ד שמים שמזכירו ככתבו ביו"כ [כיומא דל"ע כ'], ואפ"ה קאמר התנא לה'. ואפשר דהתם א"ל תנא להזכיר כן, מדכתב כתיב בתורה גזרל ל' לחוים. וא"ל [מה] עי' פ"ד סי'

שפ"ז]. ואף דהתם שאני דמחוסר ביאת מילד. משא"כ כשאינו מחוסר מעשה מדמחייב באפיי' אף דנאסר אחר שסילק ידו [כשנה ד"ד ל']. התם מכוון לאסורו. משא"כ כאן לא מכוון לחיסים:

דילפי'ן

דילפינן מכפרה דמנלה ערופה. דכתיב ביה (דברים כ"א) כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' אף כאן כה'. גמ'. ולפי שהוא אומר הסם ככתבו לפיכך לא הזכירו התנא אלא תני הסם. וכן אנו שונין בפיוט. ומדתנן לפני ה' תטהרו בלשון הכתוב אע"ג דכהן גדול ככתבו אמרו. ס"מ דבלשון הכתוב לא בעי לכנויי אלא שנאו בכתיו. והכי ספיר למעבד בפיוט גם כן. והסייע לסברת הרי"ן ז' גיאות בטור סימן תרכ"ח. [*וגירסתיו הכא הסם. וכן בפרק דלקמן משנה ב' ולא כן בפ"ו משנה ב' שהגירסא בסם ומם אפרש בס"ד]: עויתי פשעתי חטאתי. עיין במשנה ב' דפרק דלקמן. ותימה על הר"ב והרמב"ם דנטרי להו עד התם ולא פירשו הכא. ובגמרא אמתני' דהכא מתנייה: והן עונין אחריו בשכמל"ו. ובגמרא תניא רבי אומר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו. א"ל משם לישראל בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל. רמב"ם: ט לצפון המזבח. מקבילין בגמרא מדקאמר לצפון המזבח דמשמע שהולך למשכו מכנגד המזבח ולצפון מכלל דמזבח לאו בצפון קאי. מני ראב"י היא דס"ל הכי. והא מתניתין דלעיל דתנן בין האולם ולמזבח מדמכשיר בין האולם ולמזבח שמע מינה דס"ל דמקלת מזבח בצפון קאי וראב"ם היא. ומשנינן תני כבין האולם ולמזבח. כלומר סמוך לבין האולם ולמזבח אצל מקלטו לפונים של המזבח ולא כנגד מערב המזבח ובין האולם דלאו בצפון הוא. ולפי לשון הר"ב דלעיל שכתב כל צפון העזרה היה כשר כו' סייע כרבי דף ל"ו דסבירא ליה דאף הצפון שבמזרח העזרה כשר דאיתא ר' אליעזר בר"ש לא מכשיר אלא כנגד המזבח לצפון ובמערב עד האולם. והר"ב נמשך בפירושו אחר פסק הרמב"ם בפרק ה' מהלכות בית הבחירה שהכשיר כל צפון העזרה מכותל האולם עד כותל מזרחי של העזרה כו'. אבל צריך עיון בדבריו שם שהוא מונה והולך מכותל לפונים של עזרה עד כותל המזבח רוחב ששים ומחצה. [*ובפירושו ריש פרק ה' דזבחים כתב שכך מוכח בתוספתא וראיתים שם רפ"ו ונדפסה בטעות] וברפ"ה דמדות תנן שרוחב העזרה קל"ה נמצא שמחציתו ס"ז ומחצה. ואי"כ הוא ליה להוסיף בצפון העזרה הכשירה לבחינת קדשי קדשים עד ס"ז ומחצה. ועוד קשה דבפרק ד' מהלכות עבודת יו"כ הנתיק המשנה דלעיל כלשונה בין האולם ולמזבח. שמעת מינה דס"ל דכל היכא דיש לד לצפון אפילו כנגד המזבח כשר. ואילו הכא אינו מכשיר אלא מה שבין המזבח ולצפון וכנגדו למערב ולמזרח. איברא דבעל כ"מ בפרק ג' מהלכות עבודת יו"כ אדכתב הרמב"ם היכן מגריל במזרח העזרה בצפון המזבח. ביאר שדעת הרמב"ם לפסוק כראב"י דמזבח לאו בצפון קאי. כדאמר הכא בגמרא. והוקשה לו הלשון דבפ"ד בין האולם ולמזבח וכתב שגרחה שגריך להגיה כבין האולם ולמזבח עכ"ד. ואם תיקן והגיה לאבר פרקיו שבהלכות עבודת יו"כ עדיין לא נתקן מ"ש בפרק ה' מהלכות בית הבחירה כמ"ש. דבהדיא מוכח דס"ל דמזבח בצפון גמי קאי. ולכן נ"ל לישב דברי הרמב"ם דס"ל דלא כראב"י. ומעמו דאזיל בתר סתמא דסוף מדות דלפוס הוא חובבנא מזבח בצפון גמי קאי כמ"ש שם בס"ד. ולפיכך פוסק כאותו סתם. (ובפ"ק דמכלתין דף י"ו עיין בפירש"י בגירסא ס"מ דלאותה גירסא משנה דמדות לאו ראב"י היא) ואיזהו לפונו ג' מחלוקת בברייתא מקירו של מזבח לפונו ועד כותל העזרה. וכנגד כל המזבח דברי רבי יוסי בר"י. ר"א בר"ש מוכיח אף בין האולם ולמזבח. רבי מוכיח אף מקום דריסת רגלי כהנים ורגלי ישראל. אבל מן המליפים כו'. ולכולהו הני תנאי מזבח בצפון גמי קאי. וס"ל להרמב"ם דרבי דמוסיף לא הוסיף בכולי לפון אלא כל שכנגד בין המזבח ולכותל ושטמא משום דס"ל כרבי יוסי בר יהודה בחדא ופליג עליה בחדא. דר"י בר"י סובר דדוקא כנגד כל המזבח. וטעמו דבטיגן על ירך המזבח לפונה. בהא דס"ל על ירך כלומר מקיר המזבח כו' מודה ליה רבי ופליג עליה דס"ל דכל שכנגד הירך למערב ולמזרח נמי בכלל לפון. ונראה ליה להרמב"ם להשוותן בכל מה שאוכל ודוקא ר"א בר"ש דנקט בלישניה אף בין האולם ולמזבח לדידיה ודאי נ"ל דס"ל אף כנגד המזבח במערב כל שהוא בצפון הכל כשר. אבל רבי אכל לומר דמודה לר"י בחדא כדאמרן והייט נמי טעמא דבטיגן בגמרא לומקום מתני' דבין האולם ולמזבח כר"א בר"ש משום דאיהו נקט הך לישנא אבל רבי אע"ג דמרחיב הצפון למערב ולמזרח. מ"מ אפשר דס"ל דוקא בכנגד מה שבין כותל מזבח לכותל לפונים העזרה. אלא דבעי תלמודא אפילו הימא רבי כו'. וסובר הרמב"ם דדחויא הוא ולפי האמת לרבי אינו כשר אלא כנגד מה שבין הקיר וכו' ומשום דהלכה כרבי מחבירו פסק כמותו והשוהו לר"י בר יהודה מה שיוכל. ובירושלמי לגרסא אחת איזהו לפונו של מזבח שהוא כשר לשחיטת ק"ק מקירו של מזבח הצפוני עד כותל העזרה המזרחי. ע"כ. וכל שכן עד כותל האולם ומאן שמעת ליה דמכשיר עד כותל מזרחי רבי ואפ"ה לא קאמר אלא מקירו של מזבח אלא כדאיתא. וא"ל דלירושלמי קולא מזבח בדרום קאי דא"כ לימא כל צפון העזרה וק"ל. והשתא מ"ש בפ"ג מה' עבודת יו"כ בצפון המזבח ניחא דהא אמרן דלדידיה אינו כשר אלא מקיר וכו' והלכך דוקא בצפון המזבח משוך וכו' ולאו משמעתא דסבר ליה כראב"י דאין מזבח בצפון אלא כרבי וכדאמרן. וז"ש בפ"ד בין האולם ולמזבח אם נפשך להגיה יש לך

יכין תפארת ישראל יכין

סי' י"ז: מו) בהשתחויה, דכשמעו הסם ככתבו השתחוו ועונו ברוך וכו': מז) דמשני שהיה עוד זמן רב קודם שחיטת הטעיר ודחיו עליו, להכי לא הכניסו הטעירים ג"כ כשר בין האולם למזבח, מחשש גלוס: מח) של מותו יום. שכל בית אב הי' לסם ראם: מט) כאן היה צריך לגלה הסגן מימינו, מפני שצריך שיאמר לכוה"ג כשיעלה הסם בימינו, הגבה ימיך. ובית אב צריך מה"ע להיות משמאלו, לומר לו כשיעלה הסם בשמאלו, הגבה שמאלך. [כרפ"ד]. וי"א מטום דהולך עכשיו לכפר על הלכור על ידי הטעיר, צריך להיות כמשרע"ה שמאדון וחור תמכו ידיו. ולפעדיב, מטום שבא עכשיו למזרח העזרה בין העם, אינו ראוי שילך יחידי, ויפנו לו ב' אלו לפניו המקום [אב"י והאי מימינו ומשמאלו אינו בלדו ממש, אלא לאחוריו קלת ביומא ל"ו א']: נ) [לאחו קעסכנו]: נא) [לאחזו]: בוקסבוימהאלן

ציונים

ט בא לו למזרח העזרה ע"ל מ"ו ע"ג מס' עבודה יו"כ פ"ג:

שנויי נוסחאות

ולפשעים ולחטאים כ"י מ"ל על העונות ועל הפשעים ועל החטאים. שעויתי ושפשעתי ושחטאתי כ"י ק.. שפשעתי שחטאתי. משה עבדך כד"ל וכ"י ק.. עבדך לאמרו כ"ה בכ"י ס ו, ת. יכפר עליכם וגו' בד"ל וכ"י ק כל הכתוב. והן עונין אחריו כ"י מ והן אומ'. ; במשניות ד' פיזרו והכהנים והעם העומדין בעזרה בשהיו שומעין כו' אומרים ברוך כו' ועי' בפי' הרמב"ם ובד"ם. ט מימינו כו' משמאלו. נכ"מ ב' בימינו.. בשמאלו. (ושם שני שעירים) נכ"מ ב' ליתא כ"ל

ראשון לציון

ח והן שונין אחריו כו' נ"ל ומם עונים כו'.

לקוטים

ח בכתוב בתורת משה עבדך וכו'. הק' הרב ע"י דלמאי הוצרך להזכיר שמו של מרע"ה דמי לא ידע שתורתינו הקדושה מקיאת על שמו ושייב עבדו לאמן ביתו ופשי הול"ל בכתוב בתורתך ועוד ק' מה עניינו לומר ע' זה דמי לא ידע כי יום"כ יום כפרה הוא ותי' הרב המ' דמ"ש הכתוב הוא לומר דשעלת יה"כ גדולה מאד שמכפר כשלים לתרון של עונות שהוא ק' מכולם כמ"ש מרן בב"י וגם שמתלים לגמרי הב' שלשים שהיו תלויים עד יה"כ כמ"ש המג"ד ומ"ש בכתוב בתורת משה עבדך לומר שלא לא תעשה כן אינה בתורת הגניה ע"כ ולעד"ן דאי משום הא לא אוקיינא דאין עניין לדברים אלו עם מה שאמר בוידויו כדי לשיים בו בכתוב וכו' שהוא לא הכיר מהשלישים על לבו. וגם מה שאינן בענין הזכרת משה רבינו בהודעתיה דמר לא הוצרא דאדרבא מפי הול"ל בכתוב בתורתך לומר לא לים אל ויכזב ומשולם לא יתאה מדם מובה מפי הקב"ה ומזל בם. והבראה בעיני שהוכרח להגיה הב' כמאמר על מה שאמר בוידויו כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים וכל כי הא מיחוי כתפקידות ט דבשלמת החטאים ניחא שיכפר אבל העונות ופל"ש הפשעים איך מעיז שאין לשאול כפרה על המרדים שעשה להכעיס מ"ש מסיים בה בכתוב וכו' כנאמר אתה הטעלת לכרלות אתה שאעמוד ואנקם כפרה על כולם שכן כתוב יכפר עליכם

על מי לסמוך [עכ] בעל כ"מ ז"ל. ומיהו לאו מטעמיה אלא כרבי וכדאמרן. אח"כ אין להגיה וי"ל דסמך על פירושו ובאורו דבמקומו פרק ה' מה' בית הבחירה דשם ביאר איזהו מקומן של עבודות הלפונית ["וגמלא לו כך בפ"ג מה' הקרבנות שהעתיק ל' המשנה ותיכף לסמוכה כו' אע"ג דבגמרא אמרי' דה"ק שתכף כו'] כ"ז לדברי הרמב"ם כפנ"ד ומקלת כתבתי ג"כ בזה בספר ל"ה סי' מ"ג. [ועיין מ"ם בס"ד ספ"ב דתמיד] אבל ללשון הר"ב שכתב לעיל כל לפון העזרה היה כסר גראה ודאי דס"ל כגוניא דגמ'. דמתני' דבין האולם כרבי. והשתא רבי ס"ל דכל לפון אפילו שכנגד מזבח עצמו בין למערב בין למזרח כשר. ומדלא כתב במשנתו זאת דקדוק דלפון דבגמרא. גראה דסברא ליה דאין הלכה כראב"י בזה. אלא דמזבח בלפון נמי קאי. וכמשנה דלעיל כרבי. ומטעם שכתבתי להרמב"ם דמתני' דסוף מדות נמי מוכחת דסברה דמזבח בלפון נמי קאי: אשברוע. כתב הרמב"ם והוא כל' עברי ברוס. אבל בתרגום יונתן בפסוק ברוס תדהר ותאבור בירוון מורגיל ואשכרוטין ישעיה מ"א וס'. [וכך הערוך הרמב"ם בעצמו רפ"ב דנגעים. וכן כתב שם הר"ב]: ו' מובני. פי' הר"ב גלגל לשקעו בבור שיהיו מימיו מחוברין כו' וכן כתב רש"י וכ"פ בסוף פ"ק דתמיד ואע"פ שאפשר לשלבלו לבור והוא טופל מאליו אולי ירחים שמא יתקלקל או ישבר א"ג דרך כבוד הוא שלא לשלבלו ושיטול מאליו אלא יגלגלהו כאדם החס על כליו כל שכן כלי קדש. ומיהו לכוגיא דפ"ב דזבחים דף כ"א ע"ב דפליגי רב חסדא ור' יוחנן דלר"י מבערב משקע ליה ולר"מ קודם עמוד השחר דאזו זמן פסולו. מוכח מהתם דלר"י דמשקע ליה בערב לא היה צריך לגלגל לשקעו דשלבלו וטופל מאליו לבור אלא להעלותו בשחר היה צריך הגלגל כדי להשמיע הקול כדאיתא בתמיד פ"ק ופ"ג. ולר"מ דמשקע ליה סמוך לעלות השחר הוי השקעה בגלגל להשמיע הקול שהוא סמוך לעלות השחר. ומאלא לפי זה דמפרשי להו רש"י והר"ב אליבא דרב חסדא שהשקעה היה ע"י גלגל והיה סמוך לעלות השחר דאז זמן פסולו בלינה. ובסוף פ"ד דסוכה מפרשים שהיו משקעין אותו בערב. והיינו כר"י ועיין פ"ג דתמיד מכאן ח'. עוד עיין פירוש הרמב"ם שכתבו הר"ב בספ"ק דתמיד. ועיין מ"ם שם בס"ד. ומ"ש בעל כף נתת בפ"ק דתמיד שאינו גלגל אלא קנה בתוך קנה חלול. כדמות מכחול בשופרית ותקוע במים ועל ידי ניעוע המכחול מעלין המים ע"כ וזאת התחבולה מפורסמת במקומינו ואינו נ"ל מהגמ' דקאמר גלגלא דמשקע ליה וכן בזבחים דמכני לרב חסדא דמשקע ליה. ופריך לי' דמשקע ליה מי מסתמא קליה. משקע ליה בגלגלא. מ"מ דשקוע משמיע קול ובתחבולה זאת כשמעמעין ומשמיעין קול מעלין המים ולא משקעין. גם מה שהקשה בכף נתת שהיקף הכיור היה י"ב אמות למיעוט כנגד י"ב דדין שנעשו לי"ב כהנים והיה צריך שרוחב פי הבאר יהיה רחב כמותו. ולא מלינו מקום פנוי בין האולם ולמזבח לזה הבור. ע"כ. כלומר דלמאי דתנן במשנה ו' פ"ג דמדות די"ב מעלות היו שם וכו' לא היה מקום פנוי אלא ג' אמות כדפי' הר"ב שם ובשלמא הכיור עצמו בי"ב דדיו שהיה נבוה על הארץ והיו דדיו מטין על המעלות. אבל הבור היכי הויא קאי. וי"ל דבמקום הבור חסרו מן המעלות עד כדי שעורה והיינו אמה א' שאף אם עגולו י"ב אמות לא היה אלא כסוגו רק ד' אמות. ועוד יש לומר דהקיפו לא היה אלא ט' אמות ואע"ג דאמרן בפ' י"א דמתחת ד' ל"ח תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתני להו. הכא שהיו עומדין חוץ לכיור היה להם לכל שנים מהם יותר מאמתא ופלגא ומסתני להו. וכיון שהקיפו ט' אמות אלכסונו ג"א וכן היה מקום פנוי כן גראה בעיני. ומ"ש כף נתת בפירוש מלת מוכני שהוא לשון הכנה והזמנה בערוך כתב שמוכני זה ל' יון בגלגל המתגלגל כו'. וי"א מוכני מלשון ואת כנו: שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה. לפי שקדשו בכלי ולא כבוד קדשים הוא לפסול מים קדושים. רש"י: כל ידות הכלים. באותן כלים שא"א לעשות עצמן כל זהב כגון סכינים או קרדומים הלכך עביד הידות דזהב. גמרא: נברשת. פירש הר"ב מטורה ודומה לו בספר (דניאל ח') לקבל נברשתא דדהבא במעשה בלטשלר רש"י וכן הוא בירושלמי: של זהב. ["על פתחו של היכל]. ותנא בשעה שהחמה זורחת נילוות יולאין ממנה והכל יודע

ועשאן בן גמלא מ"י. שם פ"א: ו' בן קטין ג"ז ע"א. עשה י"ב דד כ"ס ע"ב זבחים פ' ע"א מ"י פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ח וס"ה מהל' כלים המקדש פ"ד. שלא יהיו מ"י שם ובס. ואם היא עשרה בימין ס' ע"א' יהונתן פוקה פ"ג ה' נוטרי' שם ספ"ד ומת פ"ב:

שנויי נוסחאות

של אשברוע (הוי) בכי"א ליתא: בד"נ ושל.. ; במשב"ב ל"ו רפ"א.. אשברוע. ועשאן בן גמלא בכי"ק עשאן בן גמלה: בכי"ל.. בן גמליאל. (והוי מוכרין אותו ל ש ב ח) בד"נ ובכי"ק ובכי"ל ובכי"ל ומוכרין אותו.. ; בכי"מ ליתא כ"ז ועי' בכי' הרמב"ם ובד"ס ועי' עוד במשנה הסמוכה. ו' בן קטין בכי"א קטן. שלא היו לו בכי"ק ובמשב"ל.. בו ; בכי"ל.. שם. מוכני בכי"ק מבני. מובנו בכי"מ כי מולבן. (הוה) עושה בד"נ ובכי"ק ובמשב"ל עשה וליתא. בל' ידות הכלים בכי"מ ל' בל הידות של כלים. הילני בד"נ הילנית. על פתחו של היכל במשב"ב על פתח היכל. (והוי) מוכרין בכי"מ הוי.. בד"נ ובכי"ק ובכי"ל ומוכרין. אותו לשבח בד"נ ובמשב"ב אותן ועי' במס' הקודמת ובד"ס.

ראשון לציון

מ ח"מ ד"ה אשברוע. כתב הרמב"ם והוא בלשון כו' עי' יס"מ:

לקוטים

עליכם אלו לעוות לטהר אתכם אלו הפסים שמטמאים מגעם ועד בשר ואיך טהרה מכל מעלאיכם כמשמעו דאליב אינם יאור נפש נקרא. ומ"ש משם עבדך משום דכיון שהוכרח להביא כפ' מעשה המאור איכא לאי' בהן קרא דמאי קאמר יכפר עליכם דמאן יכפר הוא' אכפר. וכן לפי ה' לפי הוא'ל. מ"ש קאמר כתורת משה עבדך שמשה עבדך הוא המדבר ואומר ברוח קדשו יכפר עליכם הקב"ה. א"ק דא"ל סך קרא קמסייע ליה לר"מ וכסודא דמתני' עוייתי פשעתי חטאתי ואלו קיי"ל כרבנן וכמ"ש הר"ב במשנה ב' פ' דלקמן ומשו כאן סתי"ט. ואין זו קו' דהא איכא נגמ' קרא אחריינא דמסייע לאורה לר"מ ופירשוהו בגמרא דהיינו בשעתן הטוהר עשה להן אזוטות בשגגות. וס"ע ממא בהן קרא. (ס"ל)

יבין תפארת ישראל יבין

נב) [בוקסבוימהאלן]: נג) יהושע בן גמלא כוס"ג: נד) כוה"ג נה): נה) כדי שי"ב כהנים שזכו בתמיד כלעיל [פ"ב מ"ו] יקדשו בב"א, דהשוחט א"ל קדוש, מדכתר בזר: נו) [ראמ]: נז) שע"ו המוכני משקעין הכיור בבור, ויהיו מימיו מחוברין ולא יפסלו בלינה: נח) [כ"ב ד"א א'] מזרע חשמונאי הי' הוא והילני אמו. ובב"ר [פמ"ו] איתא דמונבז ובזטוס, בניה של הילני המלכה נתגיירו. וכמו כן איתא ביוסיפון רומי [ספר ב' פ"ב], שהיו מלכי אדיאבני [הוא מחוז בארמאבינו] ונתגיירו בלעזה, ואחרי מות אזיאלני הוא בזיטוס, מלך מונבז, ומונבז זה קודם שמלך הלך הוא והילני אמו לירושלים ושהו שם כמה שנים. וגם אחרי מלכו, נשארו בניו גרי צדק על אדמת הקודש, [כש"ם נדה י"ז א'], ועי' ספר יוחסין [דקמ"א א'] ועי' מאור עינים [פנ"א וכ"ב]: נט) [האנדגריק]: ס) בקנות הסכינים וכדומה, שא"א לעשות הכלים עצמן מזהב: סא) [ממורה: סב) ומפני שהיכל גבוה ק' אמה [תוי"ט מדות פ"ד], ועומד בראש הר הבית, לפיכך כשהחמה עולה, הי' הנברשת שעשוי מזהב מוכה מבריק ומתמוצץ, והיו יושבי ירושלים יודעין שהגיע זמן ק"ש: סג) שלא יעטרכו לעולם ס"ת לכתוב ממנה: סד) שהביא דלתות נחושת קלל [מעבסינו בל"א] לביהמ"ק וכשעמד שער בית, הטילו

אשכרוע. 1) בוס"א בלע"ז מין עץ וחשוב הוא: בן גמלא. יהושע בן גמלא כשנתמנה להיות כהן גדול עשאן של זהב: ו' בן קטין. כ"ג היה: עשה י"ב דדין לכיור. כדי שיהיו י"ב כהנים הזכים בפיים של תמיד של שחר מקדשים בבת אחת ואע"פ ש"ג כהנים היו כדאמרן בפירקא בראשונה לא עשה דד לשוחט שהחיטה כשרה בזר: מובני. גלגל לשקעו בבור שיהיו מימיו מחוברים בבור ולא יפסלו בלינה: נברשת. מטורה: שפרשת סוטה כתובה עליה. ולא יצטרך להביא הורה לכתוב ממנה פרשת סוטה: נקנור. שם אדם: נעשו נסים לדלתותיו. שהלך לאלכסנדריא של מצרים להביא דלתות ובחזרתו עמד סער גדול בים לטבען. בטלו אחד מהן והטילוה בים להקל מעליהם בקשו להטיל האחרת אמר להם הטילוני עמה מיד נח הים מזעפו

כיון שהגיעו לגמל של עכו היתה מבלבלת וועלה מתחת דופני הספינה

1) בוקסבוים.

והוא כל' עברי ברוס. אבל בתרגום יונתן בפסוק ברוס תדהר ותאבור בירוון מורגיל ואשכרוטין ישעיה מ"א וס'. [וכך הערוך הרמב"ם בעצמו רפ"ב דנגעים. וכן כתב שם הר"ב]: ו' מובני. פי' הר"ב גלגל לשקעו בבור שיהיו מימיו מחוברין כו' וכן כתב רש"י וכ"פ בסוף פ"ק דתמיד ואע"פ שאפשר לשלבלו לבור והוא טופל מאליו אולי ירחים שמא יתקלקל או ישבר א"ג דרך כבוד הוא שלא לשלבלו ושיטול מאליו אלא יגלגלהו כאדם החס על כליו כל שכן כלי קדש. ומיהו לכוגיא דפ"ב דזבחים דף כ"א ע"ב דפליגי רב חסדא ור' יוחנן דלר"י מבערב משקע ליה ולר"מ קודם עמוד השחר דאזו זמן פסולו. מוכח מהתם דלר"י דמשקע ליה בערב לא היה צריך לגלגל לשקעו דשלבלו וטופל מאליו לבור אלא להעלותו בשחר היה צריך הגלגל כדי להשמיע הקול כדאיתא בתמיד פ"ק ופ"ג. ולר"מ דמשקע ליה סמוך לעלות השחר הוי השקעה בגלגל להשמיע הקול שהוא סמוך לעלות השחר. ומאלא לפי זה דמפרשי להו רש"י והר"ב אליבא דרב חסדא שהשקעה היה ע"י גלגל והיה סמוך לעלות השחר דאז זמן פסולו בלינה. ובסוף פ"ד דסוכה מפרשים שהיו משקעין אותו בערב. והיינו כר"י ועיין פ"ג דתמיד מכאן ח'. עוד עיין פירוש הרמב"ם שכתבו הר"ב בספ"ק דתמיד. ועיין מ"ם שם בס"ד. ומ"ש בעל כף נתת בפ"ק דתמיד שאינו גלגל אלא קנה בתוך קנה חלול. כדמות מכחול בשופרית ותקוע במים ועל ידי ניעוע המכחול מעלין המים ע"כ וזאת התחבולה מפורסמת במקומינו ואינו נ"ל מהגמ' דקאמר גלגלא דמשקע ליה וכן בזבחים דמכני לרב חסדא דמשקע ליה. ופריך לי' דמשקע ליה מי מסתמא קליה. משקע ליה בגלגלא. מ"מ דשקוע משמיע קול ובתחבולה זאת כשמעמעין ומשמיעין קול מעלין המים ולא משקעין. גם מה שהקשה בכף נתת שהיקף הכיור היה י"ב אמות למיעוט כנגד י"ב דדין שנעשו לי"ב כהנים והיה צריך שרוחב פי הבאר יהיה רחב כמותו. ולא מלינו מקום פנוי בין האולם ולמזבח לזה הבור. ע"כ. כלומר דלמאי דתנן במשנה ו' פ"ג דמדות די"ב מעלות היו שם וכו' לא היה מקום פנוי אלא ג' אמות כדפי' הר"ב שם ובשלמא הכיור עצמו בי"ב דדיו שהיה נבוה על הארץ והיו דדיו מטין על המעלות. אבל הבור היכי הויא קאי. וי"ל דבמקום הבור חסרו מן המעלות עד כדי שעורה והיינו אמה א' שאף אם עגולו י"ב אמות לא היה אלכסונו רק ד' אמות. ועוד יש לומר דהקיפו לא היה אלא ט' אמות ואע"ג דאמרן בפ' י"א דמתחת ד' ל"ח תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתני להו. הכא שהיו עומדין חוץ לכיור היה להם לכל שנים מהם יותר מאמתא ופלגא ומסתני להו. וכיון שהקיפו ט' אמות אלכסונו ג"א וכן היה מקום פנוי כן גראה בעיני. ומ"ש כף נתת בפירוש מלת מוכני שהוא לשון הכנה והזמנה בערוך כתב שמוכני זה ל' יון בגלגל המתגלגל כו'. וי"א מוכני מלשון ואת כנו: שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה. לפי שקדשו בכלי ולא כבוד קדשים הוא לפסול מים קדושים. רש"י: כל ידות הכלים. באותן כלים שא"א לעשות עצמן כל זהב כגון סכינים או קרדומים הלכך עביד הידות דזהב. גמרא: נברשת. פירש הר"ב מטורה ודומה לו בספר (דניאל ח') לקבל נברשתא דדהבא במעשה בלטשלר רש"י וכן הוא בירושלמי: של זהב. ["על פתחו של היכל]. ותנא בשעה שהחמה זורחת נילוות יולאין ממנה והכל יודע

שהגיע

הספינה: יא לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים. שלא היו יודעים שאר אומנין לרדותם מן התנור שלא יהא נשבר מפני שהיה עשוי כמין תיבה פרולה: לא רצו ללמד על מעשה הקטורת. מכירין היו בעשב א' שסמו מעלה עשן. וכשהיו מערבים אותו עם סממני הקטרת היה עשן הקטרת מתמר ועולה כמין מקל ולא היה פוגה אילך ואילך: פרק בשיר. שכרעת קול נעימה: על מעשה הכתב. קוסר ד' קולמוסים בד' אצבעותיו וכותב שם בן ד' אותיות כאחת: על הראשונים. בן גמלא ובן קטין. מוכנ. והלני אמו. ויקטור: ועל האחרונים. בית גרמו. ובית אבטינס. הגרום בן לוי. ובן קמצר. ואע"ג דבית גרמו ובית אבטינס נתנו טעם לדבריהם שלא רצו ללמד שמא ילמד אדם שאינו הגון וילך ויעבוד לע"ז בכך לא קבלו חכמים את דבריהם:

יא ואלו לגנאי של בית גרמו. לא רצו ללמד על מעשה לחם הפניים). של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת). הגרום בן לוי) היה יודע פרק בשיר). ולא רצה ללמד. בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב). על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה. ועל אלו נאמר) ושם רשעים ירקב:

יא הגרום בן לוי. עיין בריש פ"ה דשקלים: ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב. פי' הר"ב בית גרמו ובית אבטינס הגרום בן לוי וכו'. ובריש פ"ה דשקלים נמנו אלו בין הממונים ואתיא הא דהכא דמפרש על בית גרמו וכו' כפי' הנני שפירש הר"ב שם דממונים הראשונים הוא מונה ["ועיין עוד מ"ש שם פי' שלישי בשם הירושלמי דאליביה אתיא נמי] דאילו לפי' א' דהתם דיש הוא מונה לא נאמר ושם רשעים ירקב אלא על בן קמצר והבריו. כלומר הדומים לו והכי איתא בהדיא בירושלמי דפרקין ודשקלים. ונעמא שכיון שמלאו תשובה לדבריהם נתקבלו. וכן נראה ג"כ בברייתא בגמ' דידן דעל בית גרמו וכו' לא נאמר ובר"י. ומה שלא מנה בן קמצר תשובה לומר ג"כ שמא ילמוד וכו' פי' ביפה מראה דמאי איכפת להו למכתב כל אותיות שמות שאינו אבל בכתיבת השם הקדוש נראה דניחא שיהא כולו נכתב בדת אחת שלא יהיה השם חסר. ועוד שזה רמז לענין היחוד השלם וסלוק השמו ממנו יתברך ע"כ [ואני תמה על שלא מנה הגרום ב"ל ג"כ תשובה לדבריו שמא ילמוד אדם שאינו הגון וכו']:

יכין תפארת ישראל יכין

א' ליס וכשרלו להטיל השמיה, הלטער להתיונע לריק. והיה א"ע עליה, ואמר הטילוני עמה. מיד נח היס. כשבאו לגמל, היתה גם אחרת מבלבלת מתחת הספינה שנשארת פרוסה שם. ולזכרון הגס, הטמידו הלוחות הלו, לשער מזרח שיהיו נגד פתח היכל: סה) דמדעשוי כתיבה פרולה, לוח להשבר, אם לא שיאפוה מתוך לחמר, ועי"ז לא נאפה יפה ומתעפש. אבל אלו ידעו לאפותו בתנור שלא ישבר: סו) מכירין היו בעשב שנקרא מעלה עשן, שעל ידו עלה הקטורת מתמר ועולה כמקל, ולא יפגיע לכאן ולכאן [ותמוה דבש"ס אמרי' דסכיאו אומנין מאלכסנדריא, שלא ידעו עשב סע"ל, וסרי אמרי' [יומא כ"ג א'] אם חסר מעלה עשן חייב מיתה. [ומנ"א קנ"ב ס'] . וי"ל דסרכם מיני מעלה עשן היו דהיינו עשביס הטומרים שלא יעבר הקטורת, רק יפלה עשן. אבל אמין הטומחר שמתמר שמקל, ומתקפל על כותלי הבית [כש"ס], פי' לחס כפוד]: סו) ממונה על השיר, [כשקלים פ"ה]: סח) הכרעת קול נעימה [ווערנגליקן] ע"י חנוטות אצבעותיו על פיו: סט) שקוסר ד' קולמוסין בד' אצבעותיו וכותב שם הוי' רלוף, דכך מוה לכתבו [כי"ד רע"ו]: ע) כ"ל דלהכי לא חני „על האחרונים". דלא למכלל בהדייהו גרמי ואבטינוס, שמלאו תשובה, שלא יעבוד בכך ע"ז, להכי קאמר על אלו, ר"ל קמצר ודומיו שלא התנגלו:

הלכתא גבירתא. כללא דפרק ג'.

פ"ג מ"א, ב', ג', ד', ה'. התורם תהר"ש מסדר מערכה גדולה ואח"כ מערכה קטנה שני' נשחי' בצדה שמנמה לוקחין אש במתחה לקטורת בכל יום ואח"כ מעלה ב' גזירי עצים ומניחין על מערכה גדולה להרבות האש ואח"כ נכנסין ללשכת הכלים ומוציאין כל כלי שרת הצריכין להן כל יום שהן צ"ג, וכשמגיע זמן שחיטת תמיד דשחר שהוא קודם שתע"ה החמה, משאיר אני כל מזרח, אומר הממונה על הפיים שהוא הסגן „צאו וראו סמקום נבוה אם הגיע זמן השחיטה", והרואה אומר „ברקאי". [והוזרין ושואלין אותו אם הגיע כנפי האור עד שבחברון] והוא אומר „הן", משקין התמיד מים בכוס של זהב, וזה שוכה בשחיטתו נוהא"ך הי' ביה"כ שהעבודה רק בכה"ג. עי' לעיל ספ"ב בהג"ב, בענין הפיסים שהיו ביה"כ מושכו לבית הסמבחים וזהו המקום שבצד המזבח החיצון], והולכין אחריו הכהנים שזכו להעלות האברים נוביה"כ עי' לעיל ספ"ב לענין הפיסים, ושוהין שם עד שפתחו שער ההיכל הגדול, ובשעת פתיחת השער שוחטין את התמיד כן הוא בשאר הימים. וביה"כ בשיגיעו לשחוט התמיד פירסין פרין של בוץ בין בה"ג ובין שאר העם על פתח בית הטבילה, כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי לבן דבוץ לא בבגדי זהב, ובית הטבילה זו הי' בחול בסקיה שע"ג שער הטים נדשאר טבילות דיה"כ היו בקודש בלשכת בעזרה, שנקראת ע"ש הבונה בית הפרוה] ופושט בגדי חול וטובל נדכל העושה צרכיו הגדולים מעון טבילה, אעפ"י שהי' כבר במקדש, והרי אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו מהור עד שיטבול, וכל העושה צרכיו הקטנים צריך קידוש ידים ורגלים], ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו לא מכיור אלא מקיתון [פך] דזהב, וכן היו כל הקידושין ביה"כ, ושוחט התמיד, ומניח אחר לגמור השחיטה ומקבל הכה"ג את הדם וזורקו על המזבח כמצוותו, ואח"כ נכנס להיכל ומקטיר קטורת של שחר וממיב את הנרות, דהיינו ב' נרות המנורה שנשארו אחר שכבר הטיבו הכהנים ה' נרות קודם הקטרה [ולרמב"ם הטבה היא הדלקה] ומקטיר הראש ושאר אברי התמיד כסדר שהזוכר לעיל פ"ב, שהרי כבר ביני ביני כבר המשיטו ונתחו התמיד והעלו האברים לבבש והחביתין [עי' תפארת פ"ב מ"נ] והנסכים כלו' הסולת והיין, ואח"כ מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום: מ"ו, ז', ח', ט'. הביאוהו לבית הפרוה ובקדש היתה בית הטבילה זה, פרסו פרין של בוץ בינו לבין העם, מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל ולובש בגדי לבן בוץ דק מאוד שהיו שווים עם אלו דבין ערבים לי' מנה, ורמב"ם בה' יה"כ השמיטו, דנקטו בסיפור מעשה שהיה, והיו דשל שחרית של ח"י מנה ודערבית של י"ב מנה [ומותר לפחות בדשחרית ולהוסיף בדערבית, רק שיהי' הכל ביחד ל' מנה] וסקדש ידיו ורגליו ובא לו אצל פרו שחביא משלו שעמד בצפון העזרה בין האולם ולמזבח [דאע"ג דכל צפון העזרה כשר לשחיטה משום חולשה דכה"ג מקריבין השחיטה להיכל שלא יכביד עליו הולכת הדם] הפר ראשו לדרום ופניו מעוקם למערב כנגד ההיכל וכדי שלא יהי' נגאי למזבח בשיגלה בית רעי ויטיל גללים, להכי עמד בעיקים עם הראש לדרום, שיהי' אחוריו לצפון, לא בלפי מזבח, למזרח] והכה"ג עומד במזרח ופניו למערב וסומך שתי ידיו על ראש הפר ומתודה כן „אנא השם [הזכיר שם הויה ככתבו] חטאתי, עויתי, פשעתי, לפניך אני וביתי אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמר, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' נהזכור שם הויה ככתבו] תטהרו", והכהנים עונין אחריו בהשתחויה משום ששמעו השם ככתבו „שבכמל"ו", בא לו למזרח העזרה לצפון המזבח ולא הכניסו השעירים כהפר בין האולם ולמזבח, שעדיין הי' זמן רב קודם שחיטת השעיר, ווידויו עליו ע' תפארת] והסנן מיסינו וראש בית אב של אותו יום נשכל בית אב הי' להם ראש], משמאלו ועי' המעם בתפארת] ושם ב' שעירי', ומצותן שיהיו שוין במראה ובקומה ובדמים ולקיחתן באחת, ובדיעבד אעפ"י שאינן שוין, או שלקח אחד היום ואחר אחר זמן רב בשרה, וקלפי היתה שם נהוא כלי חלול המחזיק ב' ידים, להכניסם בתיבו בלא להתכוונין ליקח דוקא הגורל לשם ביומין, וכלי זה חולז, ובקלפי ב' גורלות שוין נשלא יהי' א' גדול וא' קטן, א' כסף וא' הבז], וכשרים מעץ או אבן או מתכת, ובתחלה של אשכרוע נבוקסבוימהאלץ] היו, ואח"כ עשאן הכה"ג בן גמלא מזהב ושבחיהו: ((מ"י, י"א. כה"ג בן קטין הי' עושה י"ב דדין לכיור שיקדשו בו בפעם אחד הי"ב כהנים שוכו בהטהר דהשוהם א"צ קידוש, ועשה מובני נמאשינעז לכיור לשקעו בכל לילה לבור שיהיו טיטיו מחוברין ובל יפסלו בלינה. מונבו המלך עשה כל ידות הכלי' דיה"כ דזהב. הילני אמו עשתה מנורה דזהב על פתחו דהיכל שהיה גבוה ק' אמה שעמד בראש הר הבית, ובשחתמה שלה היה חנברשת מברק ומתנוצ'

עליה

יא ואלו לגנאי ל"ח פ"ש: בית גרמו כו' בית אבטינס כו' הגרום בן לוי כו' הקנים פ"ה-פ"ח ומכלמי שקלים פ"ה הל' ח'. מומפסת שקלים פ"ב ה"ל פה"פ דנה פ"ב פסוק מי אלם שלם:

שנויי נוסחאות

יא ואלו בכי"ק אלו. (שלל) בית גרמו בו'(של) בית בד"ג ובכי"ק ובמשביר ליתא. אבטינס בכי"ק אבטינס, הגרום במשב"ב בקנק דפו' הוגרם; בד"ג ובכי"ק חוגרם; במשני"ל חוגרם; במב' ד' פ"זרו הגרם; בכי"מ ג' אגרו'; בכי"מ ב' אגרים; בתוספתא אגרים. (פרק) בשיר בכי"ק ליתא. בן קמצר בכי"ק ובן.; בכי"מ ג'.. מקמר. ועל אלו (נאמר) בכי"ל ועל האחרונים.. וכ"ס בנע"כן; בכי"ק ליתא.

ראשון לציון

יא תי"ט סד"ה ועל אלו נאמר כו' ואני תמה על לא כו' ע' בתשובת שער אפריים סימן ע"ז, בהגסה מכן סמתבר שמייבב תמיה זו ש"ם סיבב ואחר הסיון עיני המסכיל יראו כי לא העלם אלוקה לתמיהת הגאון תי"ט ועמ"ש בתכוני יסל"מ:

לקוטים

יא הר"ב ד"ה על מעשה לכתב וכו' בד' אצבעותיו. נאו דוקא דהיאך אפשר להעמיד הקולמוס באצבע א' לבד. וי"ל הפ"ש שהיה טעל ד' קולמוסין בין אצבעותיו ופשוט דל"ל ד' קולמוסין בין ד' האויריס של ה' אצבעות. (ש"ל).

תי"ט סד"ה ועל וכו' ואני תמה וכו' ואני תמה אין לא הבנת דבהיא אמרו בש"ס כולן מלאו הטובה לדבריהם בן קמצר לא מלא תשובה משמע בהדיא דבן קמצר לבד הוא שלא מלא וכ"כ הב"ד. ושוב מצאתי בהו' שמש שבהכו הוגרם בן לוי בתוספתא מפרש ממי עלים שנאלו לו מה לאים א"ל יודעים היו בית אבא וכו' ע"כ ומה שלא הביא הש"ס בהדיא התשובה שאתו אלא בבית גרמו ובבית אבטינס משום מעשה שהיה שמספר שרוכלו חכמים להחזיק לעמומן ובהגלוס שלא היה המעשה כן לא חש לפ"ם מה שא"ל. (ש"ל).

ייודעין בירושלים זמן ק"ש, ועשתה סבלא דזהב שפרשת סוטה כתובה עליה, שלא יטלטלו ס"ת לכתוב ממנה. איש אחד נקנור חביא דלתות נחושת קלל לביהמ"ק ממצדים ונעשה גם לדלתותיו על הים והוקבעו בשער המזרח נגד פתח ההיכל וזכר כל צדיקים אלו לברכה. משא"כ בית גרמו, שלא רצו לגלות הסוד שהיו יודעין לאפות הלחה"פ במין תיבה פרוצה בתנור בלי שישבר. ובית אבטינס שידעו מין עשב שנקרא מעלה עשן שע"י ענן הקטורת מתמר ועולה במקל וקו ישר, ולא גלוהו, וכן הגרום בן לוי שה"ח יודע להוליד קול נעימה בשיר ע"י תנועות אצבעותיו ל"ל פיו, וכן בן קמצר שידע לקשור ד' קולמסין על ד' אצבעותיו וכתב שם הויה רצוף, אלו הוזכרו לגנאי ושם רשעים ירקב)א

ציונים

פ"ד א טרף בקלפי. מ"ם ע"ל. מ"ר. פ"ב מ"ה עבודת יום"כ ה"ו; אישי כה"ב. ירושלמי ר"מ פ"ב ה"ח: נתנו. כו' ואומר. מ"ר. סם פ"ב ה"ו: **ב** קשר לשון. מ"ל ע"ב פסחים פ"ב ע"א כתוס הכני: מ"ר. ע"ד מה' עבודת יום"כ פ"ה: וסומך שתי ידיו. ל"ם ע"ב פ"ע פ"ח:

שנויי נוסחאות

פ"ד א (הסגן בימינו ורב"א משמאלו) בד"נ ובכי"ק ובכל הכ"י ליתא כ"ז והוא נכון, כי לתמסה ע' דס"ג קלי (רק שהפסיק בלא"ע בדברים לדדיים) ופס מכרו הדברים הללה. עלה בימינו בכי"מ ל' עולה.. ומיונך בד"נ ובכי"ל ובמסכי"ל את ימינך וכן בסמוך את שמאלך. ואם של שם עלה בשמאלו בד"נ ובכי"ק ובמסכי"ר ואם בשמאלו עלה; בכי"מ ל' אם בשמאל עולה. (אישי בה"ג) הגבה שמאלך בכי"ל ליתא. נתנו בד"נ ובכי"ק ובמסכ"נ נתנן; במסכי"ל נתנם; בכי"ל נותנו. השעירים בכי"ק שעירים. ר' ישמעאל בכי"ל ר' שמעון. לא היה צריך בכי"ל אינו צריך. **ב** שעיר המשתלח בד"נ ובכי"ק השעיר.. והעמידו בכי"ק ובמסכי"ר העמידו. שלוחו בד"נ ובמסכ"נ ובמסכי"ר שילוחו (הוי"ד לחיב"ק). וסומך בד"נ ובכי"ק ובמסכי"ר וסמך. ומודה בד"נ ובכי"ק והתודה; בכי"ל ובמסכי"ר ונתודה. עויתי פשעתי חטאתי במסכ"נ חטאתי עויתי ופשעתי לך במסכ"נ ד' יומטיטלן ותמיל, ובנגנתי ובד"נ ובכי"ק ובכל הכ"י ובמסכי"ר כנוסחתנו, השם בכי"ק בשם ועי' לעיל ס"ג מ"ח. לעונות ולפשעים ולחטאים וכ"ה בכל המקומות ועי' במסכ"נ ומ"ם לעיל שם; בכי"מ על העונות ועל הפשעים ועל החטאים; במסכי"ר לעונות וגו' והשאר עד סוף המשנה ליתא.

תוספת חדשים

פ"ד א בהר"ב ד"ה טרף בקלפי כו' כדי שלא הכוין כו' כו' אסי' יפה כו' עכ"ל והק' ארמ"ז מה סי' יפה יש לפ מהבנא

תוספת יום טוב — טרף בקלפי פרק ד יומא — ר"ע מברטנורה

פרק ד א אישי. אדוני כ"ם הר"ב במשנה ג' פרק קמא: **ב** קשר לשון זהורית. סיינו כדי שלא יתחלפו כדפי' הר"ב. ולקחו של זהורית. דאסמכוהו אקרא דאם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו (ישעיה א') עיין סוף פ"ו: זהורית. פי' הר"ב לבוע אדום. תרגום ותולעת שני ולבע זהורי. רמב"ם: ובני אהרן. דתרי זימני כתיב וכפר בעדו ובעד ביתו. קמא לעונותיו ועונות ביתו. ותניין על תחיו הכהנים בכולן קרוין ביתו שנאמר (תהלים קט"ו) בית אהרן. וכך הוא יפה להתודות בתחלה עליו ועל ביתו דמוטב שיבא זכאי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על החייב כדתניא בגמרא דהכא [מג:]. ותו בגמרא פ"ה דף נ"א מקשה היכי מכפר להו בפר דלהו דידהו (דהא מאסר לו ילפינן דמשלו [הוא מביא] כמ"ש בס) ומשני דרחמנא הפקיר ממונו שלו לכל אחיו הכהנים: ["אנא השם. וכן היא בפ' דלעיל מכנה ח' ועיין לקמן פ"ו משנה ב']: לעונות ולפשעים ולחטאים. כתב הר"ב אבל חכמים אמרי עונות אלו זדונות וכה"א (במדבר פ"ו) הכרת הכרת הנפש [ההיא] עונה בה פשעים אלו מרדים וכה"א (מלכים ב' ג') מלך מואב פשע בי (מרד בי) חטאות אלו שגגות וכה"א (ויקרא ו') נפש כי תחטא בשגגה. גמרא. ומ"ש הר"ב ומהו ז"ש משם נוסח עון וכו' בגמרא בברייתא איתא בדר"מ הני תרי קראי והתודה וגו' ונוסח עון וגו' ואתא קא מהדר אלא מה שאמר משה נוסח עון וגו' ובקרא דוהתודה לא מהדר

פרק ד א טרף בקלפי. שסגינו למעלה וקלפי היתה שם ולמה בחטיפה כדי שלא יתכוין להכיר במשמושו אזה של שם ויטלנו בימין לפי שסימן יפה היה כשהיה עולה בימינו: והעלה שני גורלות. אחד בימין ואחד בשמאל. והשעירים עומדים אחד לימין ואחד לשמאל ונתן גורל שעלה בימין על שעיר של ימין וגורל שעלה בשמאל על שעיר של שמאל: לה' חטאת. שם המפורש היה מזכיר והוא שם של יו"ד ה"א כמו שהוא נכתב: ר' ישמעאל אומר לא היה צריך כו'. ואין הלי' כר"י: ואין עונים אחריו. כשמזכיר את השם: **ב** לשון של זהורית. לומר לבוע אדום: כנגד בית שלוחו. כנגד שער שילוחו כו': ולנשחטו. היה קושר לשון של זהורית כנגד בית שחיטתו. כלומר בלוארו. והשתא לא אתי לאתחלופי בשעיר המשתלח שזה בראשו וזה בלוארו ותרוייהו בבאר שעירים לא מתחלפי. שאלו לשון של זהורית קשורה בהם ובשעירים אחרים אין לשון של זהורית קשורה בהם: עויתי פשעתי חטאתי. מתפיתן ר"מ היא דליף מקרא דכתיב (ויקרא י"ו) והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם. אבל חכמים פליגי עליה ואמרי עונות אלו זדונות. פשעים אלו מרדים. חטאות

יבין — תפארת ישראל — יבין

פ"ד א) ר"ל הכוה"ג חוטף מהר הגורלות מתוך הקלפי, שלא יתכוון להעלות של שם בימינו, שזה סי' יפה לו, וי"א טרף בקלפי ר"ל נטעה הקלפי, כמו בגים ערופות: ב) אל בימין ול' בשמאל: ג) כך נקרא כל הר זקוף וקשה כאבן [יומא ס"ז ב'] : ד) ר"ל שעומד לימינו של כוה"ג. ואע"ג שבבר אשמעינן כן [פ"ג מ"ע], נקט לה תו הכא להודיענו הטעם למה כשהשם עלה בימינו הסגן אל הגבה וכו' היינו משום שהסגן עמד באותו לד, ולא משום שבח הכוה"ג מדעלה השם בימינו ישמיענו שיאמר לו הסגן שחשוב טפי מהראש בית אב: ה) אדוני: ו) הגורל שהעלה בימין הניח על השעיר שעומד מימינו, ואותו שבשמאל הניח על השעיר שבשמאלו: ז) ואע"ג דבגדרים [ד"י ע"ב] אמרי' דלא לימא, לה' עולה לה' שלמים, דלמא ממליך אחר שאמר לה', ויהיה מזכיר השם לבטלה [תוס' יומא שם]. כ"ל דהתם בגדבה דשייך בהו ממליך משא"כ הכא בחובה. ותו דכבר הניח הגורלות, להכי הו לא חייש' שמא ממליך: ח) כוה"ג היה: ט) כך אומרי' בהשתחוי', מדהזכיר השם ככתבו [פי' פ"ו פי' יט]: י) אמר סרוק [קלרמאזין]: יא) בין קרניו: יב) פני השעיר נגד שער המזרח שדרך שם יוציאוהו: יג) הי' קושר זהורית: יד) ר"ל בלוארו, שלא יתחלפו זה בזה, ולקחו זהורית מדכתיב אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, והי' סימן טוב לישראל שלבין הזהורית שבשעיר המשתלח כשהשליכו מהטוק. והזהורית שבשעיר הנשחט, כשחטיוהו הלו הזהורית על פתח היכל, וכשהגיע השעיר הנשלח, להמדבר, הי' זה הזהורית שעל הפתח מלבין [פס"ו]: טו) ר"ל פעם ב': טז) בין קרניו: יז) זו דברי ר"מ, שנאמר והתודה עליו עונות בני ישראל, נכל פשעיהם, נכל חטאותם. אבל חכ"א, חטאתי, עויתי פשעתי, דחטא שונג, ועון מזיד, פשע מרד, והרי צריך להתוודות על הכל קל"ת אלה. ואף דהקרא זכרם נסיפר. הכי קאמר קרא

ראשון לציון

פ"ד א מחני' טרף. סידוש ע"נס. ערוך עיקבנ כמו בגים ע"ופות בקערה: **ב** בפשנה והן נ"ל והם: בהרע"ב ד"ה ל"ויתי פשעתי חטאתי מהכי' ר"מ היא כו' דף נ"ו. ועיין יסל"מ: חוי"ם ד"ה לעונות ולפשעים ולחטאים הכא הכ"ב כו' אולי נ"ל עויתי פשעתי חטאתי כו':

חטאות אלו סגגות. לאחר בהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על הסגגות בתמיה אלא לומר הטאתי עויתי פשעתי וכיבדוד הוא לומר (תהלים ק"ו) חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו. והלכה כחכמים. ומהו זה שאמר משה(שמות ג"ד)עושה עון ופשע וחטאה. כך אמר משה לפני המקום בשעה שישראל חוטאים ועושים תשובה° עשה להם זדונות כשגגות: ג' שמרים. מגיס ומגער ומערב בו אלא יקפה כשיסתה עד שיעשה עבודת הקטרת: על הרובד הרביעי. כל שורה ושורה של אבני הרצפה קרויה רובד. וא"א לפרש רובד הרביעי שבהיכל שורה רביעית שבתוך ההיכל מפתח ההיכל ולפנים דהא כתיב (ויקרא י"ו) וכל אדם לא יהיה באוהל מועד וכו' אלא תני רובד רביעי של היכל. כלומר רובד הד' שבעזרה. כשיולא מן ההיכל לעזרה. מונה את הרובדין ומגיעו על הרובד הרביעי. ושם עומד הממרס בו. דאילו בתוך ההיכל לא אפשר כדאמרן: וחותה. את הגחלים ומניח את המחתה עד שיתפון בחפציו הקטרת ויתן לתוך הכף. ואח"כ יכנים כף ומחתה

משה עבדך (ויקרא י"ו) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד(ה): ג' שהטו(ש) וקבל במזרק את דמו. ונתנו למי שהוא ממרס בו(ב) על הרובד הרביעי שבהיכל(א) כדי שלא יקרושו(ב) נטל(ג) מחתה ועלה לראש המזבח. ופנה גחלים אילך ואילך. וחותה(ד) מן המעובלות הפנימיות(ה). ויורד(ו) והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה(ז):

מהדר ולא מידי. והרמב"ם פירש דס"ל לחכמים דבסידרא לא קא מיירי קרא ולא בא הכתוב אלא לכלול מיני הטוטות ע"כ. אבל בת"כ דאיתי מה שאמר משה עושה עון וגו' ואומר והתודה וגו' אלא כיון שהיה מתודה על הזדונות ועל המרדות כאילו הם סגגות לפניו: ג' שהטו וקבל במזרק. גרלה דה"ג קרלו ומרק אחר על ידו כמו בתמיד דתנן בפרק דלעיל אלא שקלר התנא בלשונו וסמך אדלעיל דזיל בתר טעמא: ממרס כו' אלא יקרוש. והמלה עברית כמו שאמר ביחזקאל מ"ו (י"ד) ומנן שלשית ההין לרוס את הסלת ובארמית מתורגם מרוח אשך דמריס פחדין ומלת יקרוש עיין במשנה ה' פ"ה דפסחים: הרובד הד' שבהיכל. פירש הר"ב לומר רובד הרביעי שבעזרה כשיולא מן ההיכל לעזרה ומדקתני בעזרה ס"מ תרתי חדא דאולם והיכל חדא קדושה ואולם נמי אוהל מועד מיקרי והוא סברת רבא בגמרא. ועוד ס"מ דאון לאולם בכל העזרה לא פרשי בשעה שמקטירים לפני ולפנים כת"ק דספ"ק דכלים כפירוש הר"ב שם. אבל כפי הגרלה מסוגיא דגמרא דהכא דליכא פלוגתא בהכי ולר"י נמי לא פרשי בין האולם ולמזבח בשעה שמקטיר לפני ולפנים. וכן כתב הר"ם בפי' למס' כלים. וכ"כ שם הרמב"ם: וחותה. לשון עברי הוא לחתות אש מיקוד (ישעיה ג') רמב"ם מפנה לנקמן: מן המעובלות הפנימיות. כמו המאוכלות בחל"ף שמתחלף בעי"ן שהם ממולא אחד וסוף פ"ק דתמיד גרס בחל"ף ופירש הר"ב שם שנתאכלו היטב והן קרובים להיות דשן עד כאן. ומפני כן במשנה ה' פרק ה' דתמיד נבי חתיית אש לקטרת שבכל יום כתב הר"ב דל"ג מן המאוכלות הפנימיות שהן קרובים לדשן דאדרבה גחלים גסות וכוערות היה חותה ע"כ. וגרלה דבוסחת מבנתו דהכא לא היה כתוב כלל. לפיכך לא הוצרך לכתוב דל"ג משא"כ [התם] שהיה כתוב כן בנוסחת משנתו. וכן הרמב"ם בפ"ד מהלכות עי"כ כתב וחותה בה אש מעל המזבח ולא הזכיר מן המאוכלות ואילו בפ"ג מהלכות תמידין כתב וטעל מן הגחלים שנתעבלו קרוב לומר דהכא ל"ג במשנה ובתמיד גרים. ולענין קושית הר"ב בתמיד כבר הביאו הראב"ד להרמב"ם ואמר שאין זה בוסחתות המדויקות לענין קטרת אלא בענין תרומת הדשן ע"כ. ומ"ש בכ"מ דפשטא דמתניתין דפ"ה דתמיד מבמע דלענין קטרת מתניא ואינו יודע נוסחא אחרת ע"כ לא השיב בזה להראב"ד כלום בגס הוא סובר ודאי דפשטא דהסיא מתניתין דפ"ה דלענין קטרת היא אלא ה"ק דבנוסחא מדויקת (שראה וידע הוא ז"ל) לא מתניא בפ"ה לענין קטרת. והיכא מתניא בספ"ק לענין תרומת הדשן. אבל נ"ל לישב דברי הרמב"ם מכוס דבפ"ב מה"ה לענין תרומת הדשן כתב וחותה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש. ובקטורת רפ"ג לא הזכיר בלב האש אפשר לומר שזהו חלוף נוסחאתו דבתרומת הדשן גורס הפנימיות והן שקרובים להיות דשן ובקטורת ל"ג פנימיות אבל גרס מאוכלות והן גחלים בוערות מאד ואינם קרובים להיות לדשן כמו הפנימיות ובקטורת דלפני ולפנים שהיה דקה מן הדקה ועוד מכוס חולשא דכ"ג ל"ג כלל דלא הטריחוהו לחפש אחר מאוכלות לבד [ובהוס' פ"ו דזבחים דף ס"ד השוו המדות דבין הכא בין בקטורת דכל הבנה ל"ג הפנימיות]: על רובד הרביעי שבעזרה. לבאורה היינו דבין ריבא לסיפא דבריבא הוא מונה מהיכל ולחוץ והכא מונה מירידתו מן הכבש והוא פונה למול ההיכל. דאי לאו הכי אלא דהכא נמי ברובד דלעיל מיירי מ"ש דהכא תנן שבעזרה ובריבא תנן שבהיכל ואמרי' הני של היכל ומיהו בירושלמי גרסה דבחדא רובד מיירי דאריבא קאמר כיצי (פי' כן היא) מתני' על הרובד הרביעי שבעזרה. וברמב"ם פ"ד מה' עי"כ כתוב בסיפא על הרובד

יכין תפארת ישראל יכין

קרא ע"י שיתודה, עוטה ופשעים, יתהוו ויתהפכו כולן לחטאים, ר"ל לשגגות: יח) בהשתחויה, מדהזכיר הפס ככתבו: יט) אבל לא קרלו, כלעיל [פ"ג מ' ל"ג]. דעבודת היום מדלו' לון כבר רק בו, ולף דלריך לקבל הדם מהר, לגבי עבודת היום זריז הוא [כיומא ד"פ ע"פ], ובל"ז יזהר לקבל מהר: ב) ר"ל להגיס ולמעך בדם שלא יקרם עד אחר שיקטיר הקטורת ויכנים הדם [תרגום לו משוך, דמריס]: כא) בשם קאמר שבהיכל, וכ"ל שעומד הממרס, על הסורה הד' שבאבני הרצפה מפתח ההיכל ולחוץ: כב) כ"ל דהאי שלא יקרם תתרוויי' קאי, דלהכי היה ממרס ולהכי ג"כ דוקא הרובד הד' דהיינו סמוך להיכל בתוך ד' אמות, כדי שלא יקרוש, כשיולינו הכה"ג לדם להיכל אספר שיקרוש בדרך, דכל כמה שאפשר למנוע הקירוש ספיר טפי: כג) הכוה"ג: בד) ר"ל לקח גחלים בוערות במחתה: כה) ר"ל מהגחלים שבאמצע האש בנתאכלו היטב, שלא יהיו כאודים שמעלים עשן. [אבי' וקשה מפני מה לא הזכירה המשנה דין המוזכר בקרא [ויקרא טו יב] ולקח וכו' גחלי אש מעל המזבח לפני ה' מלד שלפני הפתח וטיל לד מערבי, וכת"כ, ורמב"ם הלכות יה"כ פ"ד ה"א הזכיר רק שנטל האש מעל המזבח מסמוך למערב ולא הזכיר שנטל מהמעובלות הפנימיות, ותמה הרכ"מ. ותתו"ש כתב שהרמב"ם לא גרסו בלל במשנה. ול"מ ל"ל דבאמת לרמב"ם פנימיות דאמרה המשנה היינו הסמוך למערב שהוא לד פנים דק"ק ודו"ק]: כו) מהמזבח: כז) ר"ל הניח המחתה על הרצפה אלל הממרס בדם מדלריך לחפון אבל המחתה העמיד לגד חוץ מהיכל, דהיינו לגד העזרה, מדלאינו רק מכשיר לקטורת. משא"כ הדם דלאינו נופי' מכפר, העמידו לגד

ציונים

ג שהטו. מ"ג פ"ג מ"ח פ"ל מה' עבודת יוה"כ ה"א: ונתנו. הו"כ פ' אחרי דפ"ג: נשל מהתתה. מ"ז ע"א זהרים כ"ל פ"א המיל כ"ח פ"ו ירושלמי יומא פ"ה ה"א:

שנויי נוסחאות

עבדך נכי"ק עבדך לאמר וגו' לקמן. ונקן עונין אחריו ב ר יך נכי"מ והן אומ' ברוך; נכי"מ כ' והן אומרים אחריו ברוך. ג' במזרק את דמו נכי"מ כ' ונכי"ל את דמו במזרק. ונתנו (כלשון עבר ככבל המשנה); במס"ב ונותנו. למי ש'הוא) ממרס בו נד"ל ונכי"מ ונכי"ק ליתא. (כדי שלא יקרוש) נכי"ל ונכי"ל.. יקרוש הדם; נכי"מ כ' ליתא כ"ז. נטל מחתה נד"ל ונכי"ק ומשנה"ל ..את המחתה. (ופנה גחלים אילך ואילך) וחותה (מן המעובלות הפנימיות) נד"ל ונכי"מ כ' ונכי"ק ונכי"ל (ובסס והתתה) ונכי"ל ליתא כ"ז ועי' תו"ע ובד"ס. (הרביעי) שבעזרה נד"ל ונכי"ק ונכי"מ כ' ונכי"ל ונכי"ל ליתא; ועי' תו"ע; נכי"מ ל' ליתא המלי שבעזרה ועי' ד"ס.

תוספת חדשים

מתכוין במשמושו ותיכן דכלפי העם הכוונין קאמר שהם יכלו וישמחו והקשה הם"ל הא לאחר כך כשלא יכנין לבון של זהוביה יבוא ויכלם הכ"ג שידעו למפרע בהעלות הפס כי מיכן שבמתכוין נעשה וגלה להמגיה לתרן דברי הרמ"ן מלשונו של הכ"ג להראות סימן יפה בהגרלה מפני שגרלה בתוך ידו וגגלי לו אם לא יהיה בו סימן טוב ובאמת אין בו סימן כפרה ודאית כמו בלשון של זהוביה ולף אם לא יכנין לאחר"כ לא יתלו בו כ"כ והתום' יבאים הקשו והא לא מקיים מלות הגרלה וי"ל דודאי לפי שהוא רולה שיהיה של שם בימין מעולה ושוכח להגריל ע"כ ועוד גרלה לענין לתרן דאיירי במקדש שני שלא היו פ"ג כפרים ולכתחלה לא ידקדקו לקיים המלוה כתקונה רק להראות לעם שכפרים הם וכפ"ג יש הרבה מכניות דמיירי רק בבית שני ולקמן פ"ה משנה א' היה מהלך כו' עד שמגיע לכנין ב' הפרוכת פי' הר"ב בבית שני ע"ש. וכן מיתא במדרש רבה שיר השירים בפסוק מי זאת עולה:

תוספת רעק"א

פ"ד ב נאות כאז בחרש"ב ד"ח עוויתי עשה להם זרונות בשגגות

הרובד שבעזרה ולא הזכיר רביעי: **ד בשל כסף**. פי' הר"ב דהתורה חסה על ממונן של ישראל הכי הניח דף מ"ד ע"ב. לא של כסף ולא של זהב כתיב בתורה אלא כדפירש"י ואמן נמי חסינן וז"ל בר"פ דף ל"ט התורה חסה כו' שנאמר (ויקרא י"ד) ונתן הכהן ופנו את הבית וגו' על מה חסה תורה על פנין של כלי חרס שאין להם טהרה במקום א"כ חסה על ממונן הקל וכו': חותה בשל סאה כו'. עי' משנה ה' פ"ה דתמיד: והיום אדום. פי' הר"ב [מזהב] הקרוי זהב פרוים והוא החשוב שבשבעה זהבים דמני להו רב חסדא בגמ' דף מ"ד דכל המאוחר בחשבון הוא החשוב. א"ל טעמא הואיל ודומה לדם פרים ומלות היום להבית דם הפר לפני ולפנים ולפני הפרוכת ועל מזבח הפנימי: **והיום** מוסיף מלא חפניו. ממכנים לפני ולפנים לבד מפרס של שחרית ושל ערבית הנתן על מזבח הפנימי. רש"י: **והיום** דקה מן הדקה. זו שהיה מכנים לפני ולפנים היה מחזיר טרב יו"כ למכתשת ושוחקה הדק. רש"י: **ה עולין** במזרחו של כבש. פי' הרב דאמר מר כל פינות וכו' לא יהיו אלא לימין לקמן בפ"ה בגמרא דף כ"ח יליף לה מיש שעשה אלמה דכתיב (ל"ה ב' ד') על י"ב בקר ג' פונים לפונה וג' פונים ימה וג' פונים נגבה וג' פונים מזרחה. דמונה והולך המקיף את היס ובא לו מצפון למערב וממערב לדרום וכו' דדרך ימין מקיפה: **והיום** כ"ג עולה כו'. כך גירסת הר"ב. וג"א והיום עולים באמלע ויורדים באמלע והיא גירסת הרמב"ם ופי' שהכהנים עולים באמלע כו' לפני כהן גדול כדי להדרו: **והיום** מן הקיתון של זהב. דאמרינן בפ"ב דזבחים [דף כ"ב] [דנכל] כלי שרת מקדש דכתיב ורחלו לרבות שאר כלי קדש. ריב"א. תוס' סוף דף מ"ד: **ן ארבע** מערכות. פירש הר"ב ומערכה רביעית לאברים ופדרים כו' ונפקא מוחש. ורבנן ו' לא דרשי'. גמ': **והיום** חמש. נפקא

ד בכל יום. מ"ג פ"ג מו"ל פ' אהרי מנה ג' יקנה אחרי רמז מקצ"ג מיי' פ"ד מה' מעולה יוה"כ פ"ה: והיום מוסף. מיי' שם פ"ד ה"ח: ה בכל יום כהנים. מ"ג פ"ג מיי' פ"ג מה' מעולה יוה"כ פ"ה: והיום כה"ג. מ"ש פ"ה: ן בכל יום היו שם. מ"ג ע"ג: בכל יום שלש. מיי' פ"ג מה' מעוה"כ פ"ה:

שנויי נוסחאות

ד (היה) חותה כד"נ וכל הכ"ו ונמשכי"ל ליתא. בתוך של זהב בכל כב"י ונמשכי"ל לתוך.. חותה בשל זהב כב"מ.. בתוך של זהב. חותה בשל ד"ק כב"מ ג'. היה חותה.. ומערה בתוך (של) שלשת נד"נ ..שלשה נמשכי"ל.. לתוך..וכ"ה נמשכ"ב (וכס ליתא). חותה בשל שלשת נמשכ"ב ליתא. רי"א כל חותה בשל שאה כב"מ ג'.. היה חותה; כב"מ נ'.. בתוך של סאה. בתוך (של) שלשת נמשכ"ב ונמשכי"ל ליתא; נד"נ וכב"ק לתוך.. והיום נד"נ היום. בשל) שלשת נמשכ"ב ונמשכי"ל ליתא, כב"מ בתוך שלשת. ורדה קצרה נד"נ ליתא. היתה זהבה כב"ק ונמשכי"ל היה.. וכתן הוא. מקריב כב"ל היה מקריב. פרס בשחרית ופרס בין הערבים כב"מ ג' פרס שחרית ופרס ערבית. מוסיף כב"ל היה מוסיף. והיתה) דקה כב"מ ליתא. ה בכל יום נד"נ בכל יום ויום. כהנים עולין נד"נ וכב"ק ונמשכי"ל ה כ ה נ י ם.. במזרחו (של כבש) נמשכי"ל ליתא. (בה"נ) עולה באמצע ויורד באמצע נד"נ וכב"ק ונמשכי"ל עולין באמצע ויורדין.. ועי' תוי"ט. ר' יהודה כב"מ ר' יוסי.

תוספת חדשים

ד בכל יום כו' והיום בכל זהב פי' בין לקטורת בלפני ולפנים וכן מבואר ברמב"ם בתכורו. (ממהרש"ל ז"ל):

ראשון לציון

ד תוי"ט ד"ה בשל כסף פי' הר"ב כו' עיין יש סדר למשנה: ה תוי"ט ד"ה והיום מן וכו' תוס' סוף ד' מ"ו עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

בשגגות וצ"ל דמיירי בתשובה מיראה. דאילו מאהבה

לקושים

ד במשנה והיום מוסיף וכו' פירש"י עטעמא דיה"כ בכלהו משום מולגת דכ"ג ולהו דוקא נקט בכלהו דהא בזהב אדום לא שייך הך טעמא אלא כלומר בכלהו דת"ק דהניא ר' מאחס היא יקנא

ד בכל יום. כשחותה נחלים ממערכה שניה של קטורת להכנים על מזבח הפנימי לקטרת שחרית וערבית: חותה בשל כסף ומערה בשל זהב. ואינו חותה בשל זהב שחתיית הנחלים שוחקת הכלי ומחסריתו והתורה חסה על ממונן של ישראל: והיום חותה בשל זהב. שלא להטריח על כ"ג לערות מכלי אל כלי: בבדה. שהיה דופנה עבה: והיום קלה. שהיה דופנה דק: והיום ארוכה. כדי שתהא זרוע של כ"ג מסייעתו: והיום אדום. מזהב הקרוי זהב פרוים על שם שדומה לדם פרים: פרם. חלי מנה: דקה מן הדקה*). דכתיב (ויקרא י"ו) ומלא חפניו קטורת סמים דקה. ומה תלמוד לומר והלא כבר נאמר (שמות ל') ושחקת ממנה הדק. אלא לומר לך שקטורת של יום הכפורים תהא דקה מן הדקה: **ה** בכל יום עולין במזרחו של כבש. דאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא לדרך ימין שהוא למזרח שהרי הכבש בדרום לכך עולין במזרחו של כבש שסמוך לפינות לימין: והיום כהן גדול. משום כבודו להרחות חביבותו שהוא לבן בית והולך במקום שהוא חפץ מה שאין שאר כהנים רשאין לעשות כן: **ן** בכל יום היו שם. במזבח החיצון: ארבע מערכות של עצים שמבערים עליהם האש אחת מערכה גדולה שמקריבין עליה התמיד. ואחת מערכה שניה שממנה נוטלים אש למזבח הקטורת. ואחת מערכה של קיום האש שלא תסור מעם אש לעולם. ואחת מערכה של אברים ופדרים של תמיד של בין הערבים שלא נתעכלו מבערב ולא נשרפו כל הלילה שורפין אותם במערכה זו ומוסיפין ביה"כ עוד מערכה אחת ליטול ממנה נחלים לקטרת לפני ולפנים: רבי יוסי אומר בכל יום ג'. דג' קדמי כתיב (ויקרא ו') על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר זו מערכה גדולה. (שם) אש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת. (שם) והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה זו מערכה ג' של קיום האש. ומערכה רביעית לאברים ופדרים שלא נתעכלו אינה אלא לרבי יוסי דסברא ליה שאברים ופדרים הם נשרפים: רבי יהודה

ד בכל יום. כשחותה נחלים לקטורת בכל יום: כט) ולא חתה בשל זהב שלא להפסיד ממון של ישראל: ל) שלא להטריח הכוה"ג: לא) דג' קבין כי' הסיעור לקטרת הקטרת. ולא נקח מיד בשל ג' קבין. מדמתפזרים נחלים בירידתו מהכבש, שהמחתה לריכה להיות גדולה, מפני סכבוד: לב) שהיה דופנה עב: לג) דופנה דק: לד)[המגדגריף]: לה) כדי שתהיה זרוע הכוה"ג מסייעתו כשיחסון בפנים [עי' פ"ה מ"ח]: לו) שחשוב ביותר מזהב ירוק: לז) קטורת משקל חלי מנה: לח) דמלבד שיעור הנ"ל שמקטיר במזבח הזהב, מקטיר ג"כ מלוא חפניו בק"ק: לט) זו שמכנים לק"ק: מ) דכבש היה בדרום במזבח, והעולה בה פונה לימינו, שהוא למזרח הכבש, דכל פינות שאדם פונה, רצוי שיהיה לימין, ומה"ט כשיורדים, יורדים במערב הכבש, שהוא לימין היורד: מא) משום כבודו, שהולך במקום הגאות להלוך: מב) [קרינגטון]: מג) משום כבודו לא יקדש מהכלי שהאחר הכהנים מקדשין ממנו: מד) בד' מקומות על מזבח החיצון, היו עצים ואש חדורות. ג' מערכה גדולה להקרבת איברי התמיד, הב' לנחלים לקטורת והג' לקיום האש, הד' לאברי תמיד של בין הערביים שמתחמול שלא נתעכלו עדיין: מה) דמוסיף ג' לנחלים לקטורת שבק"ק: מו) דס"ל דאברים שנתותרו מתמיד של בין הערביים

יכין תפארת ישראל יכין

נגד פנים סמוך להיכל [כך נ"ל]: כח) כשחותה נחלים לקטורת בכל יום: כט) ולא חתה בשל זהב שלא להפסיד ממון של ישראל: ל) שלא להטריח הכוה"ג: לא) דג' קבין כי' הסיעור לקטרת הקטרת. ולא נקח מיד בשל ג' קבין. מדמתפזרים נחלים בירידתו מהכבש, שהמחתה לריכה להיות גדולה, מפני סכבוד: לב) שהיה דופנה עב: לג) דופנה דק: לד)[המגדגריף]: לה) כדי שתהיה זרוע הכוה"ג מסייעתו כשיחסון בפנים [עי' פ"ה מ"ח]: לו) שחשוב ביותר מזהב ירוק: לז) קטורת משקל חלי מנה: לח) דמלבד שיעור הנ"ל שמקטיר במזבח הזהב, מקטיר ג"כ מלוא חפניו בק"ק: לט) זו שמכנים לק"ק:

*) בגמ"ג ד"ל מן הדקה שבדקה אולי כן היתה גרסתו. יהודה

יהודה אומר בכל יום שתים. דלית ליה מערכה עליונה על קיום האש. ומקרא שלישי של והאש על המזבח יוקד בו לא תכבה דרש ליה רבי יהודה שהמבעיר קטורת כדי להניח האש על המערכה הגדולה לא יניח על הרצפה ויעלם כשהם דולקים למזבח. אלא יוליכם בראש המזבח. והלכה כר' יוסי: יהודה אומר בכל יום שתים). והיום שלש: נפקא להו מוהאש ואפילו למאן דלא דרש וי"ו וי"ו ה"א דרש. גמרא: שתים. כתב הר"ב ומקרא ג' של והאש וגו' דרש ליה שהמבעיר קטורת כו' ואיך נפקא להו מונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח (ויקרא ו') וכ"י לי מהתם ה"א קאי אחרעא ועביד מפוחא קמ"ל. וקרא ונתנו דרש ליה כו' כדאיתא בגמרא:

מאהבה הא נעשו כזכיות בראיתא ביומא דף פ"ו ע"ב ואולם לפ"ז קשה הא באותו קרא כתיב נוצר חסד לאלפים דזהו מירדי בתשובה מאהבה בדמוקמינן בסוטה דף ל"א ע"א קרא דעושה חסד לאלפים כך ראיתי מקשים וצ"ע:

לקוטים

וקנה מסמע מזה דר"מ פליג את"ק וכ"ל דעת הרמב"ם דהסמיע הא דוהב אדום ולין ספק שם משום דס"ל דפליג ולית הלכתא כוותיה אלא כרבנן אבל הרא"ש פסקה לה דוהב אדום מסמע דס"ל דלא פליג וא"ל פליג הלכתא כוותיה ר"מ ודבקלו לגולמי ר"מ ורב אשי לפרושי זהב פרוס מדומה לדס פרוס מסמע גבולת לגו כר"מ (ס"ל):

*) עיין בהשג"ר כפ לעמות כ"ת ל"ס.

יכין תפארת ישראל יכין

הערכיים, נסרפין במערכה גדולה: טו) דס"ל דא"ל אחד מיוחד לקיום האש:

הלכתא גבירתא. כללא דפרק ד'

פרק ד מ"א ב' ג' ד' ה' ו'. הכה"ג חוטף מהר הגורלות שאחר כתוב עליו לשם ואחר לעזאזל מהקלפי, שלא יתבוון להעלות שם בימינו לפי יפה נוי"א טרף בקלפי, ר"ל שנענע הקלפיז וכשעלה השם בימינו הסגן אומר אישי כה"ג הגבה ימינך, ואם בשמאל הראש ב"ד אומר כן, הגיה הגורל שבימין על השעיר העומד לפניו ב'מין ושבשמאל על השמאל, ואומר בשל השם לה' חטאת נחשם הויה בכתבו והכהנים משתחוים ואומרים בשכמל"ו. קושר לשון צמר סרוק מאודם בתולעת שני, בראש שעיר המשתלח, ומעמידו שיהיה פניו נגד שער המזרח ששם יצא. וכן קושר בשעיר הנשחט לחטאת לה' לשון צמר כזה. מיהא כדי שלא יתחלף בשעיר המשתלח, לא בקרניו, כ"א בצוארו. ובשניהם היה לסימן, דצמר דשעיר המשתלח היה מתלבן כשהשליכו לצוק, וצמר הנשחט היה מתלבן כשתלו הצמר אחר השחיטה על פתח ההיכל, כשהגיע המשתלח לצוק, היה סימן טוב לישראל, במ"ש אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג ילבינו ואח"כ בא לו הכה"ג אצל פרו פעם שני וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה ודוי שני שהיא בעד הכהנים וכך הוא אומר, אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך, אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בתורת משה עבדך, כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והכהנים עונים בהשתחויה ואומרים בשכמל"ו, ואח"כ שחט הפר ונמר אחר שחיטה על ידו בלעיל פ"ג. וקבל הכה"ג בזרק דמו ונתנו למי שהוא מנדנדו שלא יקרש ומניחה על הרובד הרביעי שמפתח ההיכל ולחוץ, ונוטל את המחתה דזהב אדום, ורופנה דק להקל על בה"ג, וידה ארוכה כדי שתגיע תחת זרוע דכה"ג ושתהיה זרוע מסייעתו, והיה לה ניאשתיק נוהרמב"ם השמיט זה בה' יה"כ פ"ב. וג"ל דעל זה רמז הפיוטן בעבודה ליה"כ באמרו קיש צעדיו לפרכות וכו', והתורני ה"ר וואלף היידענהיים ז"ל במחזור שלו שכ' בפירושו שם קול הקשת הילוכו ע"י פעמונים, *)במה"כ שגה בזה, דהרי לא היה לבוש בבגדי זהב וכן שגה עוד במקום הנ"ל שכ' רום מעלה למעלה מחום הסיקרא דחוט הסיקרא דפרוכת מניין ולא היה אלא במזבח החיצון והיתה בת ג' קבין ועלה לראש המזבח באמצע וכן יורד בלי להקיף למעם המרחה ופנה גחלים אילך ואילך והתה מהגחלים שבאמצע האש שנתאכלו הטב נשלא יהיו כאודים שמעלים עשן, ממערב שבמזבח שנא' מעל המזבח מלפני ה', ויורד ומניחה על הרובד הרביעי שבעורה מחוץ לפתח ההיכל כלעיל ומוציאין לו את הכף דזהב מלשכת הכלים להקטיר קטורת בלקמן פ"ה, וו' מערכות היו, א) מערכה גדולה להקריב אברי תמיד. ב) לגחלים לקטורת דהיכל. ג) לקיום האש. ד) לגחלים דקטורת ק"ק. משונה היה הקטרת קטורת ביה"כ מכל היום, דבכל יום הותה בשל בסף, בת מאה, ומערה לדוהב בת ג' קבין, בבידה, וידה קצרה, וזהבה ירוק, ומקריב משקל תצי מנה קטורת דקה בשחרית וכן בין הערבים. ולא היה מערכה ד' לגחלים דקטורת ק"ק דלא היה מקטיר אלא בהיכל. משא"כ ביה"כ חתה מיר במחתה של ג' קבין שיעור הקטורת, והיא קלה, ומזהב אדום, וידה ארוכה לאחזה תחת זרועות, בשיחפון בפנים, ומוסיף עוד מלבד השיעור הנ"ל שמקטיר במזבח הזהב, מלא חפניו בק"ק, והקטורת היא דקה מן הדקה:

ר"ע מברטנורה **הוציאו לו פרק ה יומא** תוספת יום טוב ציונים

פרק ה א הוציאו לו. מלשכת הכלים: וכך היתה מדתה. כמדתה במון כך מדתה בפנים. מה במון היה חופן בחפניו ממש ולא בכלי כך בפנים כשמערה הקטרת מן הכף לתוך חפניו לא היה מערה בכלי עשוי כמדת חפניו אלא לתוך חפניו ממש: נטל את המחתה בימינו. לפי שהיא כבדה וחמה וקף הקטורת קלה הימנה לכך מחתה בימינו וקף והקטן לפי קטנו. וכך היתה מדתה). נטל את המחתה בימינו. ואת הכף

פרק ה א הוציאו לו) את הכף) ואת המחתה). והפנ) מלא חפניו). ונתן לתוך הכף. הגדול לפי גדלו.

פ"ה א הוציאו לו. מ"ו פ"ל. ירושלמי פנעות פ"ב כ"ב. מו"ל פ"ל מס' פנעות יה"ב ס"ל: הגדול לפי גדלו. טו"ב מחני פ"ב:

שנויי נוסחאות

פ"ה א וחפן במשב"ל חפן; בלה"מ בכבלי בדפו"י חופן ועיי"ש. ונתן בד"ב: ונותן כ"ה בכבלי שם. **מדתה** במשנ"ר מדתן (ה)

פרק ה **א הוציאו** לו את הכף ואת המחתה. פירשו בגמרא מחתה מלאה קטרת וממנה חפן כו': ונתן לתוך הכף. כדאשכחן בנסיאים (במדבר ז') כף אחת מלאה קטרת. גמ': נטל את המחתה בימינו. היינו מחתה דגחלים. וכתב הר"ב לפי שהיא כבדה וחמה כו' דאי לאו הכי ליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא כדאי' בגמ'. אבל לא משום דהולכה בשמאל פסולה דאם כן מאי קאמר מטעם ליבא כו' דאינה אלא סברא בעלמא עדיפא ה"ל לאקשויי והא הולכה בשמאל פסולה. אלא שראיתי להרמב"ם בפ"ד מהלכות עי"כ שכתב כבר בארנו שהולכה בשמאל פוסלת בדם הקדשים ובשאר עבודות לפיכך היה מן הדין שיוליך המחתה בשמאלו וכף הקטרת בימינו אבל מפני כובד וכו' ע"כ. דש"מ דהני טעמי לריכים. משום דאל"ה הולכה פסולה בשמאל והדין עמו משום דאיתותב רב ששת דמכשיר בשמאל בפרקין דף מ"ט. ובכ"מ בפרק ה' מהלכות ביאת המקדש לא הראה מקום על זה הדין. וא"ת קשיתיו דעדיפא הוה ליה לאקשויי כו' כ"ל דשאלה זו דליבא כו' נשאלה בבית המדרש קודם דבעיא מינה מרב ששת הולכה בשמאל מהו. אי נמי בתר דפשטה רב ששת דהולכה כשירה. וקודם דאיתותב. אבל אין ה"ל דבתר דאיתותב מברייה? דאני בה בהדיא דשמאל פסולה בהולכה לריכים להני טעמי בלאו ליבא כו' אלא מכח הדין שנמו כדברי הרמב"ם. ומסדר הגמרא סדר השאלה כמו שנשאלה דאמרינן בעלמא. ומשנה ראשונה לא זה ממקומה (ביבמות משנה ו' פ"ג) ונדולה מזו בגמרא פרק בתרא דף ע"ו דמאי דקאמר מעיקרא נ"ל דלא ליתמר אלא בתר מלא דאיתמר בתר הני כ"ש הך שדרשאי שמסורת קודם החיובתא. וכתב בכ"מ וק"ל כיון שהולכה בשמאל פוסלת היאך הכשירו כאן מפני טעמים אלו. ואפשר דהולכה בשמאל לא פסלה אלא מדרבנן. אי נמי אף על גב דהולכה בשמאל

יכין תפארת ישראל יכי

פ"ה א) ר"ל הביאו לו לכה"ג מלשכת הכלים את וכו': ב) [לעפפעל] והכ: ג) מלאה קטורת: ד) מהקטורת: ה) מלוא פיסה כ' ידיו ו) הכף היה כמדת חפניו ממש, דבפנים מחיר הקטורת מהכף לחפניו ומקטיר: ז) של גחלים: